

Hallituksen esitys Eduskunnalle perintökaaren velkavastuusäännösten muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi perintökaaren velkavastuuta koskevia säännöksiä. Kuolinpesän osakkaiden henkilökohtaisesta velkavastuusta ehdotetaan pääsääntöisesti luovuttavaksi. Osakkaiden vastuu vainajan veloista rajoittuisi yleensä vainajalta jääneeseen omaisuuteen.

Osakas voisi kuitenkin tietyin edellytyksin joutua henkilökohtaisesti vastaamaan vainajan veloista. Vastuuseen voisi joutua perunkirjoitusvelvollinen osakas, joka on laiminlyönyt perunkirjoituksen toimituttamisen, sekä osakas, joka on tahallaan antanut perunkirjoituksessa väärän tiedon tai salannut jotakin. Silloinkin, kun henkilökohtainen velkavastuu syntyy tällaisella perusteella, osakas voisi vapautua vastuusta osoittamalla, ettei hänen laiminlyöntinsä tai menettelynsä ole aiheuttanut velkojalle vahinkoa. Jollei osakas voi tätä osoittaa, mutta kykenee näyttämään, että hänen aiheuttamansa vahinko on pienempi kuin velan määrä, osakkaan vastuu rajoittuu vahingon määrään.

Velkojan oikeutta saada pesä pesänselvittäjän hallintoon ehdotetaan laajennettavaksi. Sen sijaan konkurssin käytettävyyttä ylivelkaisen pesän selvittämiseen ehdotetaan rajoit-

tettavaksi. Pesänselvittäjän toimivaltuuksia laajennettaisiin niin, että pesänselvittäjä voisi päättää pesän varojen jakamisesta ylivelkaisessa kuolinpesässä silloinkin, kun varojen jaosta ei päästä velkojien kanssa sopimukseen. Kuolinpesän konkurssi olisi mahdollinen vain, jos sitä voidaan pitää tarkoituksemukaisena menettelynä pesän varojen jakamiseksi velkojille.

Esityksessä ehdotetaan, että saatava, jota koskevan ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on päättynyt, on maksettava kuolinpesän varoista viimesijaisena sen jälkeen, kun pesänselvitysvelat ja muut vainajan velat on maksettu.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia avioliittolakiin, konkurssilakiin, velkojien maksunsaantijärjestyksestä annettuun lakiin sekä eräisiin muihin lakeihin. Ehdotukset perustuvat perintökaareen ehdotettuihin muutoksiin.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu, ei kuitenkaan aikaisemmin kuin 1 päivänä syyskuuta 2004, jolloin konkurssilaki tulee voimaan.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	4
1. Johdanto	4
2. Nykytila.....	4
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
Pesänselvitys ja perunkirjoitus	4
Kuolinpesän hallinto	5
Kuolinpesän konkurssi.....	6
Pesän osakkaiden velkavastuusta	7
Henkilökohtaisen velkavastuun syntyperusteet.....	8
2.2. Lainsäädäntö Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa.....	9
Ruotsi.....	9
Norja.....	10
Tanska	11
3. Nykytilan arviointi.....	13
3.1. Osakkaan henkilökohtainen velkavastuu.....	13
3.2. Kuolinpesän virallisselvitys.....	15
4. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	15
4.1. Henkilökohtaisen velkavastuun rajoittaminen	15
4.2. Velkojien asema ja kuolinpesän virallisselvitys	16
4.3. Velat, joiden täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut	17
5. Esityksen vaikutukset.....	18
6. Asian valmistelu	19
7. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	20
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	21
1.1. Perintökaari	21
18 luku. Kuolinpesän hallinnosta.....	21
19 luku. Pesänselvittäjästä ja testamentin toimeenpanijasta	22
20 luku. Perunkirjoituksesta	27
21 luku. Kuolleen henkilön ja pesän velasta.....	28
24 luku. Sopimukseen perustuvasta kuolinpesän yhteishallinnosta	37
1.2. Avioliittolaki.....	38
1.3. Laki takauksesta ja vierasvelkapanntauksesta.....	38
1.4. Konkurssilaki	38
2 luku. Konkurssiin asettamisen edellytykset.....	38
12 luku. Konkurssisaatavat, valvonta ja saatavien selvittäminen	39
1.5. Laki velkojien maksunsaantijärjestyksestä.....	39
1.6. Ulosottolaki.....	39

4 luku. Ulosmittauksesta.....	39
1.7. Yritys- ja yhteisötietolaki.....	39
2. Voimaantulo	40
3. Säättämisjärjestys	40
LAKIEHDOTUKSET	41
perintökaaren muuttamisesta.....	41
avioliittolain 90 ja 99 §:n muuttamisesta.....	45
takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain 17 §:n muuttamisesta.....	46
konkurssilain muuttamisesta.....	47
velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 6 §:n muuttamisesta	48
ulosottolain 4 luvun 3 a §:n muuttamisesta.....	49
yritys- ja yhteisötietolain 14 §:n muuttamisesta	49
LIITE	51
RINNAKKAISTEKSTIT	51
perintökaaren muuttamisesta.....	51
avioliittolain 90 ja 99 §:n muuttamisesta.....	62
takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain 17 §:n muuttamisesta.....	64
konkurssilain muuttamisesta.....	65
velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 6 §:n muuttamisesta	67
ulosottolain 4 luvun 3 a §:n muuttamisesta.....	69
yritys- ja yhteisötietolain 14 §:n muuttamisesta	70

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Velallisen kuolema ei lakkauta velkasuhdetta, ja sen vuoksi velkoja voi velallisen kuoleman jälkeen vaatia saatavansa vainajan oikeudenomistajilta eli kuolinpesältä. Perintökaarella säädetään siitä, kuka vastaa vainajan veloista ja millä omaisuudella. Lähtökohdiana on, että kuolinpesän osakkaat vastaavat vainajan veloista vain vainajalta jääneellä omaisuudella. Tarvittaessa kaikki vainajan omaisuus voidaan käyttää velkojen maksuun.

Velkojien suojan tehostamiseksi perintökaarella kuitenkin säädetään, että osakkaat voivat määrätyin edellytyksin joutua vastaamaan vainajan veloista henkilökohtaisesti. Tällöin osakkaat vastaavat veloista koko omaisuudellaan. Laissa on useita henkilökohtaisen velkavastuun synnyttäviä perusteita. Näitä ovat muun muassa perunkirjoitusvelvollisuuden tai pesän viralliselvitykseen luovuttamisen laiminlyönti. Henkilökohtaista velkavastuuta ei kuitenkaan synny, jos kuolinpesässä on niin vähän varoja, että ne riittävät vain kohtuullisiin hautaus- ja perunkirjoituskustannuksiin. Jos omaisuutta on vain vähän tätä enemmän, tuomioistuimella on valta vapauttaa osakas velkavastuusta. Henkilökohtaista vastuuta ei myöskään synny osakkaalle, joka on vajaavaltainen tai jota edustaa edunvalvoja.

Järjestelmä on osakkaille ankara. Henkilökohtainen vastuu vainajan veloista voi syntyä varsin vähäisen laiminlyönnin tai myöhästymisen perusteella. Vastuu koskee kaikkia tunnettuja ja joissain tapauksissa myös tuntemattomia velkoja, eikä laissa ole vastuun kohtuullistamisen mahdollistavaa säännöstä. Kun osakkaalle on syntynyt henkilökohtainen vastuu, velkoja voi vaatia osakkaalta täyttä suoritusta riippumatta siitä, kuinka paljon vainajalta oli jäänyt omaisuutta. Näin velkoja voi päästä parempaan asemaan kuin missä olisi ollut ilman velkavastuun synnyttävää laiminlyöntiä.

Esityksessä ehdotetaan, että henkilökohtaista velkavastuuta rajoitetaan olennaisesti, jotta voitaisiin välttää siitä aiheutuvat koh-

tuuttomat seuraamukset. Velkojien aseman turvaamiseksi kuitenkin ehdotetaan, että velkavastuu voisi edelleenkin tietyin edellytyksin syntyä. Vastuuseen voisi joutua perunkirjoitusvelvollinen osakas, joka laiminlyö perunkirjoituksen toimituttamisen, sekä osakas, joka antaa tahallaan perunkirjoitusta varten vääriä tietoja. Osakas voisi kuitenkin välttyä tästä vastuusta osoittamalla, että velkojalle ei ole osakkaan laiminlyönnin tai toimenpiteiden vuoksi aiheutunut vahinkoa tai että vahingon määrä on velkaa pienempi. Jälkimmäisessä tapauksessa osakas ei joutuisi henkilökohtaiseen vastuuseen koko velasta, vaan vain velkojalle aiheutuneen vahingon määrää vastaavasta osasta velkaa.

Esitykseen sisältyy lisäksi ehdotuksia, joilla pyritään parantamaan velkojan asemaa erityisesti ylivelkaisessa kuolinpesässä ja tilanteessa, jossa osakkaat ovat jakaneet pesän varoja ennen velkojen maksamista. Esitykseen sisältyvät myös ehdotukset siitä, miten saata-va, jota koskevan ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on päättynyt, otetaan huomioon kuolinpesän selvityksessä.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Pesänselvitys ja perunkirjoitus

Kuolinpesässä on perintökaaren säännösten mukaisesti selvitettävä pesän varat ja velat, koska ne oikeudet ja velvoitteet, jotka sitoivat perittävää, pysyvät voimassa perittävän kuolemasta riippumatta. Perintökaarella on säännelty, kenen on hoidettava vainajan omaisuutta kuolemantapauksen jälkeen. Lähtökohtaisesti se kuuluu kaikille kuolinpesän osakkaille, mutta ensi vaiheessa velvollisuus omaisuudesta huolehtimiseen on sillä osakkaalla, joka asui perittävän kanssa tämän kuollessa tai joka voi muutoin pitää huolta omaisuudesta. Osakkaan tulee antaa viipymättä tieto kuolemantapauksesta muille osakkaille. Hoito- ja tiedonantovelvollisuus koskee myös eloonjäänyttä puolisoa, vaikka

tämä ei olisikaan kuolinpesän osakas.

Kuolinpesän osakkaiden tulee yhteisesti hallita pesän omaisuutta pesän selvittämiseksi. Tämä tarkoittaa, että osakkaiden tulee päättää yksimielisesti kuolinpesän velkojen maksusta ja velkojen maksuun tarvittavan omaisuuden muuttamisesta rahaksi. Jos osakkaat eivät pääse yksimielisyyteen pesän selvittämiseen liittyvissä asioissa tai jos osakas muusta syystä niin haluaa, hän voi hakea tuomioistuimelta pesän omaisuuden luovuttamista pesänselvittäjän hallintoon.

Pesänselvittäjän tehtävänä on ryhtyä kaikkiin pesän selvittämiseksi tarvittaviin toimiin. Näihin kuuluvat muun muassa omaisuuden ja velkojen luettelointi sekä velkojen maksaminen. Pesänselvittäjän tehtävänä on saattaa kuolinpesä sellaiseen tilaan, että perinnönjako on mahdollinen. Jos pesän varat eivät riitä velkojen maksamiseen, pesänselvittäjän tulee pyrkiä velkojien kanssa sovintoon. Jollei sovintoa synny eivätkä osakkaat halua maksaa velkojille puuttuvaa määrää, pesänselvittäjän on luovutettava pesän omaisuus konkurssiin, jolloin pesänselvittäjän tehtävä päättyy. Muissa tapauksissa pesänselvittäjän tehtävä päättyy, kun pesän omaisuus on jaettu.

Pesän varoista ja veloista on tehtävä luettelo, perukirja. Perunkirjoitus on toimitettava kolmen kuukauden kuluessa kuolemantapauksesta. Perunkirjoituksen toimituttamisesta on sen pesän osakkaan huolehdittava, jonka hoidettavana pesän omaisuus on. Jos pesään on määrätty pesänselvittäjä, perunkirjoituksesta huolehtiminen kuuluu hänelle. Pesän omaisuuden on velvollinen ilmoittamaan perukirjaan se, joka on parhaiten perehtynyt pesän tilaan. Perunkirjoitukseen on kutsuttava kaikki osakkaat.

Perukirja on myös kuolinpesästä tehtävä veroilmoitus. Jollei perukirjaa toimiteta verovirastolle määräajassa, perintöverotus voidaan määrätä arvioimalla. Myös veronkorotus on mahdollinen. Veroviraston tehtävänä on tarkistaa, että kaikista kuolinpesistä on tehty perukirja. Veroviraston on ilmoitettava käräjäoikeudelle, jos perunkirjoitusta ei ole tehty. Ilmoituksen saatuaan käräjäoikeus määrää sopivan henkilön toimituttamaan perunkirjoituksen.

Kuolinpesän omaisuutta ei saa jakaa vas-

toin pesän osakkaan kieltoa ennen kuin perunkirjoitus on toimitettu ja kaikki tiedossa olevat velat on maksettu tai niiden maksamiseen tarvittavat varat laitettu talteen. Jos pesän omaisuus on ollut pesänselvittäjän hallinnossa, pesä voidaan jakaa, kun pesänselvittäjä ilmoittaa pesänselvityksen päättyneen.

Kuolinpesän hallinto

Osakkaiden yhteishallinto. Yleisin tapa hallita kuolinpesää on osakkaiden yhteishallinto, jossa pesän varojen ja velkojen selvittäminen tapahtuu osakkaiden toimesta. Käytännössä ylivoimaisesti suurin osa kuolinpesistä selvitetään tällä tavoin. Yhteishallinnossa osakkaat voivat hoitaa pesää parhaaksi katsomallaan tavalla. Osakkaiden on kuitenkin otettava huomioon pesän ja vainajan velkojien edut. Jos osakkaat ryhtyvät tiettyihin laissa tarkoitettuihin toimiin, joista saattaa aiheutua velkojille vahinkoa, he voivat joutua henkilökohtaisesti vastaamaan kaikista kuolinpesän veloista. Tämä henkilökohtaisen velkavastuun uhka rajoittaa osakkaiden toimintavapautta. Käytännössä osakkaat voivat jakaa pesän varoja ennen velkojen maksua. Henkilökohtainen velkavastuu ei tule ajankohtaiseksi, jos velat myöhemmin maksetaan asianmukaisesti.

Osakkaiden yhteishallinnossa kuolinpesää koskevat ratkaisut tehdään yhteisesti. Lain mukaan osakkaat edustavat yhdessä kuolinpesää ulkopuolista tahoa kohtaan samoin kuin kantavat ja vastaavat yhdessä pesää koskevissa asioissa. Poikkeuksena yhteisestä edustusvallasta on osakkaan oikeus yksinkin ajaa kannetta kuolinpesän hyväksi.

Velkojien suojana osakkaiden toimenpiteitä vastaan on uhka osakkaiden henkilökohtaisesta velkavastuusta sekä mahdollisuus saada pesä pesänselvittäjän hallintoon. Osakkaat voivat myös joutua vahingonkorvausvastuuseen, jos he pesää hoitaessaan ja hallinnoidessaan tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttavat vahinkoa jollekin, jonka oikeus on pesänselvityksestä riippuvainen.

Pesänselvittäjän hallinto. Osakkaiden yhteishallinnon sijasta kuolinpesä voidaan määrätä pesänselvittäjän hallintoon. Pesänselvittäjän määrää tuomioistuin. Pesänselvittäjän määräämisellä on kuolinpesän osakkaiden

kannalta huomattava merkitys. Osakkaat eivät voi enää edustaa kuolinpesää, vaan asia-valtuus siirtyy pesänselvittäjälle. Kun omaisuus määräajassa luovutetaan pesäselvittäjän hallintoon, vastuu vainajan ja pesän veloista rajoittuu kuolinpesän omaisuuteen, jollei henkilökohtaista vastuuta ole syntynyt jollakin muulla perintökaaressa säädetyllä perusteella.

Jokaisella kuolinpesän osakkaalla on itsenäinen oikeus hakea pesänselvittäjän määräämistä. Oikeus pesänselvittäjän hakemiseen on osakkaiden lisäksi myös eräillä muilla tahoilla; testamentin toimeenpanijalla, erityisjälkimmäisyyden saajalla ja henkilöllä, jolla on oikeus ajaa kannetta tarkoitamääräyksen toteuttamisesta. Pesänselvittäjän määräämistä voi hakea myös avustukseen oikeutettu henkilö, joka ei ole kuolinpesän osakas.

Pesänselvittäjä voidaan lisäksi määrätä pesän tai vainajan velkojan hakemuksesta. Hakijana voi olla myös se, joka on vastuussa vainajalta jääneen velan maksamisesta. Hakemuksen hyväksyminen edellyttää sen osoittamista, että pesän varat käyvät riittävämmiksi velkojen maksamiseen tai heidän oikeutensa muutoin joutuu vaaranalaiseksi. Myös pesän osakkaan velkoja, jonka saatavasta osakkaan perintöosuus on ulosmitattu, voi hakea pesänselvittäjän määräämistä. Velkoja voi hakea käräjäoikeudelta oikeudenkäymiskaaren nojalla pesän omaisuuden kohdistettavaa turvaamistoimea maksun saamisen turvaamiseksi.

Tuomioistuimien määrää pesänselvittäjäksi henkilön, jonka voidaan olettaa suorittavan pesän selvityksen sen laadun edellyttämällä taidolla ja joka suostuu tehtävään. Testamentin toimeenpanija tai pesän osakas voidaan määrätä pesänselvittäjäksi. Tuomioistuin kuulee osakkaita ennen kuin se määrää pesänselvittäjän. Pesänselvittäjiä voidaan määrätä myös useampia, jos pesä on laaja taikka jos pesän laatu tai muu erityinen syy sitä vaatii.

Pesänselvityksen keskeisenä tarkoituksena on pesän saattaminen sellaiseen tilaan, että pesä voidaan jakaa haittaamatta ketään, jonka oikeus riippuu pesänselvityksestä. Käytännössä pesänselvittäjän on selvitettävä jäämistöön kuuluva omaisuus ja otettava se haltuunsa sekä selvitettävä ja maksettava vaina-

jan velat. Pesänselvittäjän toimivalta on yleinen ja määräyksen saatuaan vain pesänselvittäjä edustaa kuolinpesää. Pesänselvittäjä on velvollinen pitämään tiliä vainajan omaisuudesta.

Jollei kuolinpesässä ole tehty perunkirjoitusta, pesänselvittäjän on huolehdittava sen toimittamisesta. Jos on aihetta, pesänselvittäjän on haettava julkista haastetta vainajan tuntemattomille velkojille. Pesänselvittäjä saa maksaa vainajan velan vain, jos siitä ei aiheudu vahinkoa muille velkojille. Jos pesän varat ylittävät velkojen määrän, on pesänselvittäjän maksettava kaikki velat. Jos pesän varat ovat velkoja pienemmät, pesänselvittäjän on pyrittävä sopimukseen velkojen kanssa. Jollei sopimusta synny, pesänselvittäjän on haettava pesän asettamista konkurssiin.

Pesän omaisuuden hoitoon kuuluu myös vainajaa sitovien sopimusten täyttäminen ja irtisanominen. Pesänselvittäjällä on oikeus muuttaa kuolinpesän irtainta omaisuutta rahaksi, jos se on tarpeen velkojen maksamiseksi. Kiinteän omaisuuden luovuttaminen ja panttaaminen edellyttää osakkaiden tai tuomioistuimen lupaa. Pesänselvittäjä saa tehdä velkaa, jos se pesänselvityksen kannalta on tarpeen. Perinnönjako ei kuulu pesänselvittäjän tehtäviin.

Pesänselvittäjän toimivalta jatkuu, kunnes pesässä on toimitettu ositus tai perinnönjako ja se on tullut lainvoimaiseksi. Tämän jälkeen pesänselvittäjän on luovutettava osakkaille hallussaan oleva omaisuus. Pesänselvittäjän hallinto voi lakata myös kaikkien kuolinpesän osakkaiden tuomioistuimelle tekemästä yhteisestä hakemuksesta, jollei kuolinpesän luovuttamisesta osakkaiden hallintoon aiheudu kenellekään vahinkoa.

Kuolinpesän konkurssi

Kuolinpesä voidaan hakea konkurssiin osakkaan, pesänselvittäjän tai velkojan toimesta. Konkurssin alettua osakkailla ei ole enää puhevaltaa pesän selvitystä koskevissa asioissa. Osakkaat menettävät määräysvaltansa kuolinpesän omaisuuteen ja konkurssipesään määrätään pesänhoitaja. Toisaalta osakkaat eivät joudu vastaamaan henkilökohtaisesti vainajan veloista, jos he luovuttavat kuolinpesän omaisuuden konkurssiin laissa

säädetyssä määräajassa, kuukauden kuluessa perunkirjoituksen toimittamisesta.

Kuolinpesän konkurssista päättää vainajan viimeisen kotipaikan käräjäoikeus. Hakemuksen voi tehdä kuolinpesän osakkaista jokainen yksin. Pesänselvittäjä voi ja eräissä tilanteissa hänen täytyykin luovuttaa kuolinpesän omaisuus konkurssiin. Kuolinpesä voidaan asettaa konkurssiin myös vainajan velkojan hakemuksesta. Konkurssia koskevat säännökset ovat konkurssisäännössä (31/9.11.1868), ja niitä noudatetaan kuolinpesän konkurssissa soveltuvin osin. Eduskunta on joulukuussa 2003 hyväksynyt konkurssilain (HE 26/2003 vp). Laki (120/2004) tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 2004. Konkurssilain mukaan kuolinpesä voidaan edelleen asettaa konkurssiin.

Jos konkurssipesän varat eivät riitä konkurssimenettelyn kustannuksiin eikä kukaan velkojista ota niistä vastatakseen, tuomioistuimien määrää konkurssin raukeamaan. Konkurssilain mukaan konkurssi voi raukeamisen sijasta jatkua julkisselvityksenä konkurssiasiamiehen valvonnassa. Osakkaiden velkavastuun kannalta ei ole merkitystä sillä, jatkuuko konkurssi vai määrätäänkö se raukeamaan.

Vainajan velkojia loukkaavat toimet voidaan peräyttää takaisinsaannilla konkurssipesään. Takaisinsaantiin voidaan turvautua, kun pesän omaisuus on luovutettu konkurssiin. Takaisinsaannista konkurssipesään annetussa laissa (758/1991) säännellään niistä perusteista, joiden täytyessä oikeustoimi peruuntuu ja omaisuus määrätään luovuttavaksi konkurssipesään. Konkurssimenettelyn käynnistäminen voi takaisinsaannin vuoksi olla velkojien tai osakkaiden intressissä. Velkoja voi tällöin saada suorituksen sellaisesta omaisuudesta, jota ei ole voitu ottaa perukirjassa ja pesänselvityksessä huomioon, mutta joka on peräytettävissä konkurssipesään.

Pesän osakkaiden velkavastuusta

Perintökaaren 21 luvussa on säännöksiä kuolleen henkilön ja pesän velasta. Säännöksillä pyritään turvaamaan vainajan velkojien etua. Lähtökohtana on, että kuolinpesän osakkaat vastaavat vainajan veloista vain vainajalta jääneellä omaisuudella. Osakkai-

den velkavastuu voi kuitenkin olla myös henkilökohtaista. Tällöin useiden osakkaiden vastuu on yhteisvastuullista ja ensisijaista niin, että velkoja voi periä saatavaansa suoraan keneltä osakkaalta tahansa ilman, että saatavaa pitäisi ensin vaatia pesän varoista.

Henkilökohtainen velkavastuu voi syntyä vain perintökaaren 21 luvussa säädetyissä tapauksissa. Perusteena voi olla perinnönluovutuksen laiminlyönti, jäämistöomaisuuteen ryhtyminen velkojien vahingoksi, perinnönjaon tai osituksen toimittaminen ennen perittävän velkojen maksamista ja perunkirjoituksen toimittamiseen liittyvät rikkomukset.

Kuolinpesän osakkaille voi joissakin tapauksissa syntyä henkilökohtainen vastuu myös niistä vainajan veloista, joista he eivät ole tietoisia. Yllättäviltä maksuvaatimuksilta välttymiseksi osakkaat voivat hakea julkisesta haasteesta annetussa laissa (725/2003) tarkoitettua julkista haastetta vainajan tuntemattomille velkojille. Jollei velkoja haasteessa ilmoitettuun määräpäivään mennessä ilmoita saatavaansa, hän menettää oikeuden periä sitä myöhemmin.

Henkilökohtaista velkavastuuta ei synny vajaavaltaiselle eikä sellaiselle osakkaalle, jota edustaa edunvalvoja. Osakkaan holhooja tai edunvalvoja vastaa sen sijaan vahingosta, jonka hän on toimenpiteillään tai laiminlyönnillään aiheuttanut pesän velkojille. Perinnönluovutusvelvollisuuden laiminlyönnin perusteella velkavastuuta ei synny osakkaalle, joka ei ole saanut pesästä mitään etua eikä ryhtynyt muihin kuin laissa tarkoitettuihin pesää koskeviin toimenpiteisiin.

Perintökaaren 21 luvun velkavastuusäännöksiä ei sovelleta lainkaan, jos vainajalta ei ole jäänyt enempää omaisuutta kuin mitä tarvitaan kohtuullisiin hautaus- ja perunkirjoituskustannuksiin. Jos kuolinpesän varat jonkin verran ylittävät tällaiset kustannukset, voidaan osakas vapauttaa vastaamasta vainajan veloista, jos olosuhteet antavat siihen aihetta. Kysymys vapauttamisesta ratkaistaan oikeudenkäynnissä, jos velkoja nostaa kanteen osakasta vastaan.

Ennen vainajan velkoja pesän varoista on maksettava pesänselvitysvelat. Tällaisena velkana pidetään velkaa, joka on syntynyt hautajaisten järjestämisestä, perunkirjoituk-

sesta sekä pesän hoidosta, hallinnosta ja selvityksestä. Oikeuskäytännössä on myös pesänjakajan hakemisesta aiheutuneet kulut katsottu pesän veloiksi.

Jos osakas on henkilökohtaisessa vastuussa vainajan veloista, hän vastaa myös pesän velasta. Osakas voi joutua vastaamaan pesän velasta muullakin perusteella. Vallitsevan käsityksen mukaan kuolinpesän lukuun tehdystä velasta vastaavat pesän ohella kaikki ne osakkaat, jotka ovat olleet velkaa tekemässä.

Vaikka osakkaat eivät vastaisikaan henkilökohtaisesti vainajan ja pesän velasta, he voivat joutua velkojia kohtaan vahingonkorvausvastuuseen. Osakkaat ovat vastuussa velkojalle tai muulle taholle aiheutuneesta vahingosta, jonka he ovat pesää hoitaessaan tai hallitessaan tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttaneet.

Henkilökohtaisen velkavastuun syntyperusteet

Perinnönluovutuksen laiminlyönti. Osakas vastaa perunkirjoitusta toimitettaessa tietämistään vainajan veloista, jollei pesän omaisuutta luovuteta pesänselvittäjän hallintoon tai konkurssiin määräajassa (perintökaaren 21 luvun 1 §). Luovutusvelvollisuuden tarkoituksena on turvata velkojien etua sillä, että ylivelkainen pesä siirtyy mahdollisimman pian muiden kuin osakkaiden hoidettavaksi. Pesän osakkaille ei synny velkavastuuta, jos hakemus tehdään kuukauden kuluessa siitä kun perunkirjoitus on toimitettu. Pisin perinnönluovutusaika on siten normaalisti neljä kuukautta, josta kolme kuukautta on varattu perunkirjoituksen toimittamiseen ja kuukausi varsinaiseen luovuttamiseen. Jos perunkirjoituksen jälkeen ilmaantuu uutta velkaa eikä pesän omaisuutta luovuteta edellä mainituin tavoin kuukauden kuluessa siitä, vastaa osakas tästäkin velasta. Lainkohta koskee myös perinnönjaon jälkeen ilmaantuneita velkoja.

Jos pesä luovutetaan pesänselvittäjän hallintoon tai konkurssiin vasta luovutukselle säädetyn määräajan päätyttyä, osakkaan henkilökohtainen velkavastuu rajoittuu määrän, jolla hänen tiedossaan kuukautta ennen hakemuspäivää olleet velat ylittivät luovutetun omaisuuden ja muutoin velkojen maksuun käytettävissä olevien varojen arvon (perintö-

kaaren 21 luvun 2 §:n 1 momentti). Velkaa ei ole pidettävä tiedettynä velkana, jos osakkaalla on pätevä syy olettaa, ettei hän joudu vainajan vastattavana olleen takauksen tai muun tietyn sitoumuksen perusteella maksuvelvolliseksi (21 luvun 4 §). Velkoja voi vaatia osakasta valalla vahvistamaan, ettei hän ole kuukautta ennen hakemuspäivää tiennyt siitä velasta, jota velkojan vaatimus tarkoittaa. Jollei osakas anna valaa, katsotaan hänen tienneen velan aikaisemmin. Eri osakkaiden tietoisuus veloista voi poiketa toisistaan, jolloin myös vastuun sisältö voi muodostua erilaiseksi.

Osakkaat vastaavat henkilökohtaisesti vainajan veloista myös, jos pesänselvittäjän hallinto lakkautetaan osakkaiden hakemuksesta ennen kuin velat on maksettu.

Osakkaalle ei kuitenkaan kaikissa tilanteissa synny henkilökohtaista velkavastuuta perinnönluovutuksen laiminlyönnin johdosta. Pääsääntöisesti osakas, joka ei ole millään tavoin ryhtynyt pesään, on vapaa vastuusta. Osakas saa osallistua perunkirjoitukseen, mutta hän ei saa ottaa mitään etua pesästä eikä ryhtyä muihin pesää koskeviin toimiin kuin sellaisiin, jotka on säädetty hänen velvollisuudekseen. Näitä toimia ovat pesän haltuun ottaminen ja sen hoitaminen kuolemantapauksen jälkeen, tiedottaminen kuolemantapauksesta muille osakkaille sekä ilmoittaminen viranomaisille siitä, että joku osakkaista tarvitsee edunvalvojaa. Oikeuskäytännössä tähän vastuuvapauden perustavaan lainkohtaan on suhtauduttu joustavasti ja esimerkiksi perittävää sitoneen vuokrasopimuksen irtisanomista on pidetty sallittuna pesää hyödyttävänä toimena.

Jäämistöomaisuuteen ryhtyminen velkojen vahingoksi. Kuolinpesän osakkaat eivät saa maksaa vainajan velkaa siten, että he maksun johdosta loukkaavat jotain toista velkojaa. He eivät myöskään saa ryhtyä muihin pesän omaisuutta koskeviin toimiin, joista voi aiheutua velkojille vahinkoa. Jos tällaisiin toimiin on ryhdytty, voi kuolinpesän osakkaille syntyä samanlainen henkilökohtainen velkavastuu kuin perinnönluovutuksen laiminlyönnin vuoksi.

Ennen kuin kuukausi on kulunut perunkirjoituksen toimittamisesta, vainajan velan saa maksaa vain, jos on pätevä syy olettaa, ettei

velan maksamisesta aiheudu vahinkoa muille velkojille. Jos velkaa on vastoin näitä säännöksiä maksettu, osakkaat vastaavat niistä vainajan veloista, jotka he silloin ovat tienneet tai joista he viimeistään sen jälkeen toimitetussa perunkirjoituksessa ovat saaneet tiedon. Samanlainen vastuu osakkaille syntyy, jos he kuukauden kuluessa perunkirjoituksesta täyttävät velkojen vahingoksi erityisjälkisäädöksen tai tarkoitemääräyksen taikka myyvät, panttaavat tai muulla tavoin käyttävät tai hävittävät pesän omaisuutta velkojen vahingoksi.

Perinnönjaon tai osituksen toimittaminen ennen velkojen maksamista. Lähtökohtana on, että kuolinpesän varat tulee ensisijaisesti käyttää vainajan velkojen maksuun. Lain mukaan perinnönjakoa tai omaisuuden ositusta ei saa toimittaa ennen kuin kaikki vainajan velat on maksettu. Vastuu vainajan veloista syntyy sellaiselle osakkaalle, joka on osallistunut ositukseen tai jakoon taikka joka on vastaanottanut siinä hänelle tulleen omaisuuden. Henkilökohtainen vastuu koskee niitä vainajan velkoja, jotka osakas on silloin tiennyt tai joista hän viimeistään osituksen tai perinnönjaon jälkeen toimitetussa perunkirjoituksessa on saanut tiedon. Eloönjääneen puolison osalta tällaista vastuuta ei synny osituksen perusteella, jos hän ei ole saanut siinä mitään vainajan omaisuudesta.

Perunkirjoituksen toimittamiseen liittyvät rikkomukset. Perunkirjoitus on pääsääntöisesti toimitettava kolmen kuukauden kuluessa kuolemantapauksesta. Perukirjaan on merkittävä kaikki vainajan varat ja velat. Perukirjalla on keskeinen merkitys vainajan vastuiden selvittämisessä. Tämän vuoksi laissa on sanktio siltä varalta, että perunkirjoitusta ei toimiteta lainkaan tai sitä ei toimiteta määräajassa. Jos osakas, jonka hallussa pesä on, jättää perunkirjoituksen toimituttamatta määräajassa, hän vastaa kaikista vainajan veloista. Vastuu käsittää myös sellaiset velat, joista osakkaalla ei ollut tietoa. Perunkirjoituksen laiminlyönnin perusteella henkilökohtainen ja rajoittamaton velkavastuu voi syntyä vain osakkaalle, jonka hoidossa pesä on ja joka on sillä perusteella perunkirjoitusvelvollinen.

Samantyyppinen vastuu voi syntyä muullekin kuolinpesän osakkaalle, jos osakas perunkirjoituksessa tai vahvistaessaan perukirjan va-

lalla antaa väärän tiedon tai tahallaan jättää ilmoittamatta jonkin tietämänsä seikan. Velkavastuun syntyminen edellyttää osakkaan tahallista toimintaa ja sitä, että osakas samalla vaarantaa velkojen oikeutta. Todistustaakka vaarantumisesta on velkojalla. Velkavastuun syntyminen ei edellytä, että todellista vahinkoa on tapahtunut. Riittävää on, että velkojan oikeus on vaarantunut.

Jos pesä ei ole kenenkään hoidettavana, ei perunkirjoituksen laiminlyönnistä seuraa velkavastuuta. Näin voi olla esimerkiksi silloin, kun vainajalla ei ole kuin etäisiä, muualla asuvia sukulaisia, jolloin ei voida osoittaa ketään, jota voitaisiin pitää perunkirjoitusvelvollisena.

2.2. Lainsäädäntö Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa

Ruotsi

Kuolinpesän hallinnosta ja osakkaiden velkavastuusta säädetään ärvdabalkenissa (1958:637). Kuolinpesä voidaan selvittää samoin kuin Suomessa joko osakkaiden yhteishallintona tai virallisselvityksenä. Ruotsalainen järjestelmä muistuttaa muutoinkin sisällöltään suomalaista järjestelmää. Myös velkavastuusäännöstö oli olennaisilta osin samanlainen kuin se on edelleen Suomessa. Vuonna 1981 toteutetussa uudistuksessa osakkaan henkilökohtaisesta velkavastuusta luovuttiin (1981:359).

Perunkirjoitus tulee toimittaa kolmessa kuukaudessa kuolemantapauksesta. Jos tämä on laiminlyöty, voi oikeus sakon uhalla velvoittaa asianomaisen toimimaan. Myös se, joka on velvollinen antamaan tietoja perunkirjoitusta varten, voidaan velvoittaa sakon uhalla edistämään perunkirjoituksen toimitamista. Vähävaraisissa pesissä ei perunkirjoitusta kuitenkaan tarvitse toimittaa. Jos kuolinpesän varat eivät riitä muuhun kuin hautajaiskuluihin ja muihin kuoleman aiheutaneisiin kuluihin eikä pesään kuulu kiinteää tai siihen rinnastettavaa omaisuutta, riittää, että asiasta ilmoitetaan veroviranomaiselle sosiaalilautakunnan toimesta. Ilmoituksen pitää sisältää todistus siitä, että pesän varat eivät ylitä edellä mainittuja kustannuksia.

Pesänselvittäjää koskevat säännökset vas-

taavat suomalaista sääntelyä. Pesänselvittäjän määräämistä voivat hakea kuolinpesän osakas ja testamentinsaaja. Myös kuolinpesän velkoja tai se, joka on vastuussa vainajan velasta, voi hakea pesänselvittäjää. Pesänselvittäjä on määrättävä, jos pesä on varaton tai hakijan oikeus muutoin vaarantuu. Pesänselvittäjän tehtävät ja toimivalta vastaavat suomalaista järjestelmää. Pesänselvittäjän tulee pyrkiä sovintoon velkojen kanssa pesän varojen jakamisesta, jos varat eivät riitä kaikkien velkojen maksamiseen. Jos sovintoon ei päästä eikä kukaan osakkaista täytä vajuusta, on pesänselvittäjän luovutettava omaisuus konkurssiin.

Osakkaiden vastuu vainajan veloista rajoittuu vain pesän varojen määrään. Osakkaat eivät ole henkilökohtaisessa vastuussa myöskään pesänselvitysveloista.

Osakkaat tai pesänselvittäjä eivät saa maksaa vainajan velkoja ennen kuin kuukausi on kulunut perunkirjoituksen toimittamisesta, tai jos pesä on luovutettu pesänselvittäjän hallintoon, ennen kuin sopimus kaikkien velkojen kanssa on tehty. Velanmaksu on tosin mahdollista, jos ei ole aihetta epäillä, että siitä aiheutuu velkojille vahinkoa.

Ennen velkojen maksua toimitettu ositus ja perinnönjako peräytyvät. Peräytyminen voi olla osittaista tai täydellistä. Jos ositus tai perinnönjako määrätään peräytymään, osakkaiden on palautettava saamansa omaisuus. Palautusvelvollisuus koskee kaikkea omaisuutta, jos vainajan velat ovat suuremmat kuin varat, tai velvollisuus voi olla osittainen, jos vainajan velat ovat pienemmät kuin varat. Jos palautettava omaisuus ei ole enää osakkaan hallussa, tulee omaisuuden arvo korvata, jollei ole erityisiä vastasyitä. Palautuksen ohella on myös korko ja tuotto korvattava. Osakas voi saada korvauksen omaisuuteen panemistaan tarpeellisista kustannuksista, jos kustannukset ovat olleet hyödyllisiä.

Osakkaat voivat joutua vahingonkorvausvastuuseen velkojia kohtaan, jos he ovat pesän hoidon tai hallinnon yhteydessä tahallisesti tai huolimattomuudesta aiheuttaneet vahinkoa.

Norja

Norjan lain mukaan (lov om skifte 1930—

02—21) kuolinpesä voidaan jakaa joko yksityisesti osakkaiden toimesta (jäljempänä yksityishallinto) tai tuomioistuimen toimesta (jäljempänä virallishallinto). Käytännössä suurin osa kuolinpesistä jaetaan yksityisesti. Yksityistä ja virallista jakoa koskevat säännökset eivät eroa oleellisesti toisistaan. Kuolemantapauksesta tulee aina ilmoittaa oikeudelle (skifterett), jossa myös ratkaistaan pesänhallinnon muoto. Osakkaiden velkavastuuseen vaikuttaa oleellisesti, miten pesän hallinto järjestetään. Osakkaat eivät pääsääntöisesti vastaa vainajan veloista henkilökohtaisesti elleivät he itse nimenomaisesti sitoutu tällaiseen vastuuseen.

Kuolinpesän asettaminen yksityishallintoon edellyttää, että yksi tai useampi osakas ilmoittaa, että hän tai he ottavat vastuun vainajan velvoitteista. Jos useampi osakas ottaa vastuun vainajan velvoitteista, vastuu on solidaarista. Jos joku kuolinpesän osakkaista on vajaavaltainen, edellytetään, että hänen edunvalvojansa suostuu pesän jakamiseen yksityisesti. Vainajan velkojen kannalta on tärkeää, että yksityishallinnossa olevan pesän osakkaat vastaavat veloista henkilökohtaisesti, koska pesän hallintoa ei valvota millään tavoin.

Osakkailla on 60 päivää aikaa harkita, ottavatko he vastuun vainajan veloista. Kuolinpesän selvittämisestä ja jakamisesta ei ole yksityishallinnon osalta erityisiä määräyksiä. Ne osakkaat, jotka ovat ottaneet vastuun vainajan velvoitteista, edustavat kuolinpesää. Heille annetaan asiakirja (skifteattest), joka osoittaa heidän kelpoisuutensa toimia kuolinpesän puolesta. Muut osakkaat vastaavat vain perintöosuutensa määrällä. Jokainen osakas voi vaatia, että vainajan velka tulee maksaa ennen kuin pesä jaetaan. Tarkoituksena on antaa osakkaille mahdollisuus suojautua sen varalta, että he myöhemmin joutuisivat vastaamaan velasta. Jos kysymys on eräänmättömästä velasta, osakas voi vaatia, että velan maksua varten asetetaan turvaava vakuus.

Virallishallinnossa kuolinpesän jako tapahtuu oikeuden (skifterett) toimesta. Virallishallintoa voivat vaatia osakas, osakkaan holhooja ja legatin saaja, jos hänelle on tulossa olennainen osa (noin ¾) pesän varoista sekä velkoja, jos saatavan maksu voi vaaran-

tua yksityishallinnossa. Virallishallinto on mahdollinen myös, jos perinnönjättäjä on testamentissaan niin määrännyt. Tietyissä tapauksissa virallishallinto on muutoinkin mahdollinen. Oikeus voi omasta aloitteestaankin jakaa pesän, jos yksityishallinnon edellytykset eivät täyty ja voidaan olettaa pesän varojen riittävän hautaus- ja pesänjakokustannuksiin. Virallishallintoa hakevan on asetettava vakuus virallishallinnon kuluista paitsi jos pesän varat selvästi riittävät niihin taikka hakijana on valtio tai holhousviranomainen.

Kun kuolinpesä on virallishallinnossa, oikeuden on pyrittävä mahdollisimman nopeasti rekisteröimään pesän omaisuus. Virallishallinto tarkoittaa sitä, että oikeudella on itsenäinen valta päättää pesän omaisuuden hallinnoinnista. Oikeuden tulee kuitenkin olla yhteydessä osakkaisiin pesää hallinnoidessaan. Yhteydenpito tapahtuu jakokokouksissa (skiftesamling), joissa tärkeimmät pesää koskevat päätökset tehdään. Oikeus on sidottu osakkaiden mielipiteeseen, jos he ovat yksimielisiä. Edellytyksenä kuitenkin on, että oikeus on arvioinut, ettei osakkaiden päätös ole vajaavaltainen, poissaolevan tai velkojan edun vastainen.

Viralliselvitys voi tapahtua joko siten, että osakkaat ottavat vastattavakseen vainajan veloista tai niin, että he eivät ota tätä vastuuta. Jos osakkaat ottavat vainajan veloista vastatakseen, voi yksikin osakas vaatia, että oikeus huolehtii siitä, että velat maksetaan. Jos osakkaat eivät ole ottaneet veloista vastatakseen ja pesän varat riittävät velkojen maksuun, tulee oikeuden huolehtia siitä, että velat maksetaan silloin kuin ne erääntyvät ja viimeistään jaon yhteydessä. Jos pesän varat eivät riitä kaikkien velkojen maksuun eikä pesää ole asetettu konkurssiin, sovelletaan velkojien jako-osuuksista annettua lakia (lov om fordringshaverens dekningsrett 1984—06—08 nr. 59).

Oikeus voi pääsääntöisesti määrätä kuolinpesään pesänselvittäjän (bobestyrrer) hoitamaan pesänselvityksen, jos pesässä on virallishallinto. Jos pesänselvittäjää ei määrätä, on oikeudella mahdollisuus määrätä asiamies toimimaan apuna pesänselvityksen hoitamisessa (medhjælper). Pesänselvittäjän tulee toimittaa oikeudelle luettelo pesän varoista, veloista ja perillisistä. Kun pesä on selvitetty,

pesänselvittäjän on tehtävä oikeudelle esitys pesän jakamisesta.

Virallishallinnossa olevassa pesässä toteutetaan julkista haastetta vastaava menettely. Jos kukaan osakkaista ei ole ottanut vastatakseen pesän veloista, tulee laatia asiakirja, johon tulee sisältyä vainajan henkilö tietojen lisäksi vaatimus siitä, että velkojat ilmoittavat saatavansa määräaikaan mennessä. Jos velkaa ei ilmoiteta määräajassa, saatava lakkaa. Jos osakas tai osakkaat ovat ottaneet vastatakseen vainajan veloista, menettely ei ole tarpeen ellei kukaan osakkaista sitä vaadi. Oikeus huolehtii menettelystä, kun pesä on virallishallinnossa tai joku osakkaista on ottanut veloista vastatakseen.

Vähävaraisten pesien osalta on erityissääntelyä. Osakkaiden vastuu veloista rajoittuu tällöin yksityishallinnossakin vain niihin varoihin, jotka ovat jäljellä, kun hautajaiskulut on maksettu. Säännöksellä on yritetty tehdä yksityishallinto houkuttelevaksi pesänselvitysmuodoksi pienissä pesissä.

Jos pesän varat hautajaiskulujen vähentämisen jälkeen eivät ylitä tai vain vähäisessä määrin ylittävät velat, oikeus voi luovuttaa varat vainajaa lähellä olleelle henkilölle, joka on huolehtinut hautajaisista. Lainkohta on tarkoitettu sovellettavaksi lähinnä tilanteissa, joissa perilliset asuvat toisella paikkakunnalla kuin vainaja. Oikeus voi antaa henkilölle määräysvallan varoihin asiakirjalla, josta käy ilmi kuolinpesän varojen määrä. Saajan tulee sen jälkeen vastata pesän ja vainajan velvoitteista, tosin vain hänelle luovutettujen varojen määrällä. Oikeudella on harkintavalta varojen luovuttamisen suhteen.

Jos pesä on varaton, pesänselvittäjän on kutsuttava velkojat koolle ilmoittamaan saatavansa. Varattoman pesän osakkailla on mahdollisuus vaatia oikeudelta pakkoakordia. Myös konkurssia koskevaa lainsäädäntöä voidaan soveltaa.

Tanska

Tanskassa kuolinpesän hallinnosta ja jakamisesta säädetään lov om skifte af dødsboer-nimisessä laissa (nr 383 af 22.05.1996). Tanskalaisen järjestelmän mukaan kuolemantapauksesta tulee aina viranomaisten kautta tieto oikeudelle. Oikeuden on tämän

jälkeen selvittävä, onko pesä varaton vai ei, ketkä ovat kuolinpesän osakkaita ja tarvitseeko joku osakkaista edunvalvojaa. Oikeuden on myös kutsuttava osakkaat koolle päättämään, miten pesän hallinto järjestetään.

Osakkaiden velkavastuu riippuu siitä muodosta, jolla pesän hallinto järjestetään. Yksityishallinnossa olevan pesän osakkaat vastaavat vainajan ja pesän veloista henkilökohtaisesti, jos he ovat jakaneet pesän omaisuutta ennen velvoitteiden täyttämistä.

Kuolinpesään on mahdollista määrätä väliaikainen pesänselvittäjä (midlertidige bobesyrer), jonka toimivaltuuksiin kuuluu vain sellaisten tehtävien hoitaminen, jotka eivät siedä viivytystä. Väliaikaisen pesänselvittäjän määrääminen voi olla tarpeen erityisesti kuolinpesässä, joka jatkaa perittävän harjoittamaa liiketoimintaa. Oikeusministeriö hyväksyy ne asianajajat, jotka ovat kelpoisia pesänselvittäjäksi.

Vähävarainen pesä. Vähävaraisena pidetään pesää, jonka varat hautajaiskulojen ja panttivelkojen vähentämisen jälkeen alittavat 25 000 kruunua. Tällaisen pesän omaisuus voidaan luovuttaa vainajaa lähellä olleelle taholle, esimerkiksi omaiselle, laitokselle tai hautajaiset maksaneelle henkilölle. Perusteena omaisuuden luovuttamiselle ei ole saajan perintöoikeudellinen asema, vaan säännöksellä on haluttu pikemminkin kiinnittää huomiota kohtuullisuusnäkökohtiin ja tehdä mahdolliseksi varojen luovuttaminen sille, joka oli vainajaa lähinnä. Varojen saajalle ei synny vastuuta vainajan veloista. Hän vastaa kuitenkin saamallaan varoilla hautajaiskustannuksista ja pesän hoidosta aiheutuneista kustannuksista. Varojen luovuttaminen läheistaholle ei tule kysymykseen kaikissa pykälän kattamissa tilanteissa. Tuomioistuimien voi määrätä, että esimerkiksi silloin, kun pesän varat ennen vähennyksiä ovat huomattavat, pesä tulee selvittää ja jakaa noudattaen lain muita säännöksiä.

Osakkaiden yhteishallinto. Pesä voidaan jättää osakkaiden yhteishallintoon eli niin sanottuun yksityishallintoon silloin, kun pesän varojen voidaan olettaa kattavan vainajan velat ja pesän osakkaat ovat asiasta yksimielisiä. Edellytyksenä on lisäksi, että ainakin yksi osakkaista on kelpoinen edustamaan pesää ja huolehtimaan veloista niiden erääntyessä.

Yhteishallinto edellyttää myös, ettei perittävä ole testamentissaan sitä kieltänyt ja ettei ole erityisiä syitä yhteishallintoa vastaan. Jos kuolinpesän velkojat vastustavat yhteishallintoa sen vuoksi, että on vaara, etteivät osakkaat hoida velvoitteitaan, ja tämä voidaan näyttää toteen, ei pesää voida määrätä yhteishallintoon.

Kun pesä on luovutettu osakkaiden yhteishallintoon, heidän tulee selvittää vainajan velkojat julkista haastetta vastaavalla menettelyllä. Yhteishallinnossa pesän varoista ja veloista on tehtävä selvitys, joka on annettava oikeudelle kuuden kuukauden kuluessa yhteishallintoon luovuttamisesta.

Osakkaat hallitsevat pesää yhdessä. Osakas voi vaatia, että pesän omaisuutta ei saa jakaa ennen kuin velat on maksettu tai niistä on asetettu turvaava vakuus. Jos pesä jaetaan ennen vainajan velkojen maksamista tai ilman, että veloista asetetaan vakuus, osakkaat joutuvat vastaamaan vainajan veloista henkilökohtaisesti. Vastuu on solidaarista ja se koskee myös pesän velkoja. Vastuu rajoittuu kuitenkin vainajan varojen määrään. Tavanomaisen koti-irtaimiston ja henkilökohtaisten tarvikkeiden jakaminen on kuitenkin mahdollista ilman, että se synnyttää velkavastuun. Henkilökohtaista velkavastuuta ei kuitenkaan voi syntyä osakkaalle, jota edustaa edunvalvoja tai konkurssipesä. Osakkaat vastaavat veloista ainoastaan sillä määrällä, jonka he ovat saaneet pesästä. Osakasten kesken vastuu jakautuu heidän pesäosuutensa mukaisesti suhteessa. Jos pesän ylivelkaisuus paljastuu vasta sen jälkeen, kun pesä on luovutettu yhteishallintoon, osakkaille ei kuitenkaan synny henkilökohtaista velkavastuuta, jos pesä luovutetaan pesänselvittäjän hallintoon. Näissä tilanteissa osakkaiden tulee palauttaa pesästä saamansa omaisuus pesälle. Samanlainen palautusvelvollisuus koskee liikaa saaneita velkojia ja legataareja.

Yhteishallinnossa osakkaiden tulee laatia selonteko (boopgörelse), joka sisältää pesän varat, velat, tulot ja menot sekä omaisuuden jaon legataarien ja osakkaiden kesken. Jakokirja tulee antaa vuoden kuluessa kuolinpäivästä.

Yksinkertaistettu osakkaiden yhteishallinto. Jos pesässä ei ole verotettavaa varallisuutta, ketään pesän osakkaista ei edusta edunvalvo-

ja, pesä ei ole verovelvollinen eikä vainaja ollut harjoittanut itsenäistä elinkeinotoimintaa, kysymykseen voi tulla myös yksinkertaistettu osakkaiden yhteishallinto. Tällöin pesästä ei tarvitse laatia pesänjakokirjaa, mutta oikeudelle tulee ennen yksinkertaisen menettelyn aloittamista ilmoittaa pesän varat ja velat. Myös tällöin noudatetaan edellä kerrottuja velkavastuusäännöksiä.

Pesänselvittäjän hallinto. Pesänselvittäjän hallinto tulee kysymykseen lähinnä niissä tilanteissa, joissa osakas sitä vaatii tai pesän oletetaan olevan varaton. Pesänselvittäjän tulee heti ilmoittaa oikeudelle, jos hän olettaa pesän olevan varaton. Pesänselvittäjän tulee luetteloida pesän varat sekä kutsua kaikki pesän velkojat ilmoittamaan saatavansa, jonka jälkeen myös pesän velat ja muut vastuut tulee luetteloida. Kun pesänselvittäjä saa edellä mainittujen tietojen perusteella selville pesän taloudellisen aseman, tulee hänen lähettää laatimansa tili (äbningsstatus) perillisille, oikeudelle ja veroviranomaiselle sekä pyynnöstä velkojille.

Pesänselvittäjä edustaa ja hoitaa pesää. Hänen tulee kuitenkin tiedustella osakkaiden mielipidettä oleellisista kysymyksistä. Pesänselvittäjän tulee huolehtia siitä, että vainajan hyväksytyt vastuut ja muut pesän velvoitteet täytetään mahdollisimman nopeasti. Tätä ei kuitenkaan vaadita, jos joku osakkaista ottaa vastatakseen velvoitteista. Pesänselvittäjän tulee kahden vuoden kuluessa kuolinpäivästä laatia pesänjakokirja (boopgörelse), josta käyvät ilmi pesän hallinnointia koskevat tiedot, pesän varat, velat, tulot ja menot sekä osakkaiden ja legataarien välinen jako. Pesänjakokirjaa koskeva valitus voidaan esittää pesänselvittäjälle neljän viikon kuluessa viimeisestä pesänjakokokouksesta. Pesänselvittäjän tulee toimittaa valitus mahdollisimman nopeasti oikeudelle, jollei asiassa saada aikaan sopimusta.

Kuolinpesän konkurssi. Jos pesä on varaton, oikeus päättää insovenssimenettelyn aloittamisesta ja määrää pesänselvittäjän. Pesänselvittäjän tulee antaa mahdollisimman nopeasti tieto oikeuden päätöksestä perillisille, legataarille, tunnetuille velkojille ja veroviranomaisille. Ylivelkaisten pesien varoista maksetaan kohtuulliset pesänselvityskustannukset ennen muita velkoja. Muutoin pesiin

sovelletaan konkurssia koskevaa sääntelyä soveltuvin osin.

Perinnönjaon peruuttaminen ja palautusvelvollisuus. Oikeus voi vaatimuksesta ottaa pesän uudelleen haltuunsa esimerkiksi silloin kuin pesään on ilmaantunut uusia velkoja tai varoja tai sitä on hoidettu huonosti. Näissä tapauksissa tulee pesästä omaisuutta saaneen tahon palauttaa pesälle se osuus, jonka hän on saanut. Palautusvelvollisuus on kuitenkin rajoitettu pesän tappion määrään. Palautusvelvollisuus koskee rahan lisäksi myös pesästä saatua omaisuutta. Omaisuuden palauttaminen edellyttää kuitenkin, että se on mahdollista ilman kohtuutonta omaisuuden arvonalennusta. Muutoin vastaanottaja on korvausvelvollinen pesälle yleisten vahingonkorvausta koskevien säännösten nojalla. Palauttamisvelvollisuutta voidaan kohtuullistaa.

3. Nykytilan arviointi

3.1. Osakkaan henkilökohtainen velkavastuu

Kuolinpesän osakkaat vastaavat lähtökohdaisesti vainajan veloista vain kuolinpesän omaisuudella. Tilanne saattaa kuitenkin käytännössä muodostua toiseksi. Laissa säädettyin edellytyksin kuolinpesän osakkaat voivat joutua henkilökohtaiseen vastuuseen vainajan veloista. Velkavastuu voi syntyä varsin vähäisten laiminlyöntien ja rikkomusten perusteella. Kuolinpesän osakkaat eivät useinkaan ole tietoisia velkavastuun synnyttävistä tekijöistä, joten velkavastuu saattaa tulla heille täytenä yllätyksenä. Vastuun syntymisen edellytykset poikkeavat perintökaareissa huomattavasti muusta lainsäädännöstä. Henkilökohtainen vastuu toisen veloista voi normaalisti syntyä vain sille, joka on tällaiseen vastuuseen sitoutunut. Perintökaaren velkavastuujärjestelmää voidaankin pitää ankarana ja se voi johtaa kohtuuttomiin seurauksiin, koska mitään vastuun kohtuullistamiseen oikeuttavia perusteita ei järjestelmään sisälly.

Osakkaiden velkavastuun syntyperusteen lisäksi myös osakkaiden mahdollisen suoritusvelvollisuuden määrää koskevat säännökset ovat vaikeaselkoisia. Osakkaiden velkavastuu rajoittuu pääsäännön mukaan niihin velkoihin, jotka osakas tiesi perunkirjoitusta

toimitettaessa. Tiedettynä velkana ei pidetä lain mukaan velkaa, jonka osalta osakkaalla on ollut pätevä syy olettaa ettei hän joudu maksamaan velkaa. Säännös on jossain määrin tulkinnanvarainen. Oikeuskäytännössä ja -kirjallisuudessa on katsottu, ettei osakas vapaudu vastuusta, jos hänen on täytynyt olettaa velan tulevan maksettavaksi kuolinpesän varoista. Esimerkiksi tiedossa olevaa takaus sitoumusta tulisi lähtökohtaisesti pitää tunnettuna velkana. Toisaalta perittävän takaus sitoumuksen osalta on katsottu, että kyseessä ei ole tiedetty velka, jos osakas on voinut pätevästi olettaa, että päävelallinen maksaa itse velan tai että velkoja saa suorituksen pantista. Tilannetta mutkistaa vielä se, että osakkaat voivat olla vastuussa myös niistä vainajan veloista, jotka tulevat perimiskelpoisiksi vasta hänen kuolemansa jälkeen. Esimerkkinä tällaisesta velasta on vahingonkorvaus, jota vaaditaan maksettavaksi vasta kuoleman jälkeen.

Tilanteen tekee ongelmalliseksi sekin, että laissa ei oteta kantaa siihen, riittääkö tietoisuuden osoittamaan se, että osakas on tietoinen velkojan saatavasta vai vaaditaanko lisäksi, että osakas tietää myös saatavan suuruuden. Osakas on voinut olla siinä käsityksessä, että velkojan saatava on tuhannen euron luokkaa, mutta velan määrä onkin todellisuudessa tuhansia tai kymmeniä tuhansia euroja. Epäselvää on, onko tiedetyksi velaksi katsottava koko velan määrä vai ainoastaan se osa, josta osakas oli tietoinen.

Erittäin hankalaksi on käytännössä osoittautunut niitä tilanteita koskeva laskusääntö, joissa pesä luovutetaan konkurssiin tai pesänselvittäjän hallintoon myöhemmin kuin kuukauden kuluttua perunkirjoituksesta. Näissä tilanteissa osakas on velvollinen suorittamaan pesälle sen määrän, millä hänen tiedossaan kuukautta ennen hakemuspäivää olleet velat ylittivät luovutetun omaisuuden tai muutoin käytettävissä olevien varojen arvon. Tietoisuus velasta arvioidaan jokaisen osakkaan kohdalta erikseen. Siten osakkaiden henkilökohtainen velkavastuu voi määrältään poiketa toisistaan. Henkilökohtaisen velkavastuun perustavat säännökset ovat vaikeita ymmärtää, sillä velkavastuun laajuus eroaa eri säännöksissä toisistaan ja myös vastuun määrää koskeva laskutapa on monimut-

kainen.

Kuolinpesän osakkaiden henkilökohtainen velkavastuu ei ajankohtaistu, jos perinnönluovutus tapahtuu määräajassa. Määräaika on kuukausi perunkirjoituksesta. Määräaika on tavallisesti kuolemantapauksesta enintään neljä kuukautta, joka koostuu perunkirjoituksen toimittamiseen varatusta kolmesta kuukaudesta ja varsinaiseen luovuttamiseen varatusta kuukaudesta. Määräaika on pidempi, jos perunkirjoituksen toimittamiselle on myönnetty lisäaikaa. Heti kuolemantapauksen jälkeen vainajan läheiset eivät aina osaa ryhtyä vaadittaviin toimiin tarpeeksi ripeästi välttääkseen velkavastuun. Perinnönluovuttamisen määräaikaa voidaan pitää liian lyhyenä ottaen huomioon sen laiminlyönnistä aiheutuvat seuraamukset.

Jos perunkirjoitusta ei toimiteta laissa säädettyssä kolmessa kuukaudessa kuolemantapauksesta, koskee osakkaan henkilökohtainen vastuu vainajan veloista kaikkia vainajan velkoja. Osakkaan henkilökohtainen velkavastuu on tällöin erityisen ankaraa, sillä laiminlyönti voi johtua osakkaan tietämättömyydestä eikä pyrkimyksestä aiheuttaa tahallisesti vahinkoa velkojille. Lisäksi myöhästymisen seuraamus on yhtä ankara riippumatta siitä kuinka vähäisestä myöhästymisestä on kyse.

Laki ei tunne mahdollisuutta sovitella henkilökohtaista velkavastuuta. Ainoastaan tilanteissa, joissa kuolinpesä on varaton, ei osakkaalle synny lain mukaan henkilökohtaista velkavastuuta. Jos pesä on lähes varaton, voi tuomioistuimessa tulla esille kysymys velkavastuusäännösten soveltamisesta. Lain sisältö on tältä osin tulkinnanvarainen. Tämä saattaa johtaa siihen, että osakkaiden täytyy luovuttaa kuolinpesä virallisselvitykseen varmistukseksi siitä, ettei velkavastuuta synny. Toisinaan virallisselvitys voi olla tarpeeton ja johtaa vain turhiin pesänselvityskuluihin, jolloin ratkaisu on velkojillekin epäedullinen. Pesän varat, jotka olisivat muutoin koituneet velkojien saatavien suorituksiksi, voidaan joutua käyttämään ehkä kokonaankin pesänselvityskulujen maksamiseen.

Järjestelmä, jossa vainajan kuolinpesän osakkaalle saattaa syntyä henkilökohtainen vastuu vainajan veloista, antaa velkojalle mahdollisuuden saada saatavalleen suurempi

suoritus kuin velkojalla olisi ollut, jos hän olisi saanut saatavansa vain vainajan eli kuolinpesän varoista. Tällainen on tilanne esimerkiksi silloin kun pesä on lähes varaton, mutta sen osakkaat ovat maksukykyisiä. Ei voida pitää perusteltuna, että velkojan asema velallisen kuoleman vuoksi tällä tavoin parane.

3.2. Kuolinpesän viralliselvitys

Ylivelkaisten kuolinpesien osalta on voimassa olevassa laissa lähdetty siitä, että osakkaiden tulee hakea pesänselvittäjän määräämistä tai pesän asettamista konkurssiin välttyäkseen henkilökohtaiselta velkavastuulta. Kuolinpesän konkurssi on jaettavana olevat varat ja velkojen määrä huomioon ottaen tavallisesti liian raskas menettely. Konkurssi on myös osoittautunut varsin usein velkojen näkökulmasta hyödyttömäksi, koska noin kolme neljäsosaa kuolinpesien konkurseista määrätään raukeamaan varojen puuttuessa. Tällöin pesässä olleet varat ovat kuluneet konkurssikustannuksiin.

Pesänselvittäjällä ei voimassa olevan lain mukaan ole keinoja ratkaista ylivelkaisen pesän tilannetta muutoin kuin sopimalla velkojen osittaisesta anteeksiannosta kaikkien velkojen kanssa tai hakemalla kuolinpesä konkurssiin. Käytännössä velkojat suostunevat usein sopimukseen. Passiivinen velkoja voi kuitenkin aiheuttaa sopimuksen estymisen. Velkojan passiivisuus voi johtua siitä, ettei hän ymmärrä tahdonilmaisensa tarpeellisuutta tai siitä, että asia ei kiinnosta häntä saatavan vähäisyyden vuoksi. Syynä siihen, ettei velkoja suostu sopimukseen, voi olla myös se, että sopimus velan anteeksiannosta estää velan perimisen täysimääräisesti takaajalta. Koska pesänselvittäjällä ei ole mahdollisuutta pakottaa osapuolia sopimukseen, sovinto voi jäädä tekemättä niissäkin tilanteissa, joissa se lopputulokseltaan olisi todennäköisesti velkojillekin edullisin ratkaisu. Jollei sopimusta synny, pesänselvittäjän ainoa vaihtoehto on luovuttaa pesän varat konkurssiin.

Ulosottolain 1 päivänä maaliskuuta 2004 voimaan tulevan uudistuksen mukaan saatavan täytäntöönpanokelpoisuus lakkaa 15 tai 20 vuoden kuluttua maksuomiosta. Ulosottolain uudistuksen yhteydessä konkurssisään-

töä muutettiin niin, että konkurssissa ei voi saada jako-osuutta velkoja, jonka saatavaa koskevan ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut. Velallista ei myöskään voida asettaa konkurssiin tällaisen saatavan perusteella. Vastaavat säännökset sisältyvät syyskuun alusta 2004 voimaan tulevaan konkurssilakiin (2 luvun 2 §:n 3 momentti ja 12 luvun 3 momentti). Saatava, jonka täytäntöönpanokelpoisuus lakkaa, ei kuitenkaan tällä perusteella vanhene lopullisesti. Velallisen vastuu velasta säilyy, jos vanhentuminen on asianmukaisesti keskeytetty. Velka on siten otettava huomioon kuolinpesän selvityksessä, mutta konkurssia koskevien säännösten mukaan sitä ei otettaisi huomioon konkurssissa. Näin voisi käydä aikaisintaan maaliskuun 1 päivän 2008 jälkeen, jolloin ensimmäisten saatavien täytäntöönpanokelpoisuus lakkaa ulosottolain uudistuksen taannehtivien vaikutusten johdosta. Tilanne, jossa kuolinpesän selvittäminen johtaisi eri tuloksiin riippuen siitä, toteutetaanko se pesänselvitys- vai konkurssimenettelyssä, ei ole perusteltavissa.

4. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

4.1. Henkilökohtaisen velkavastuun rajoittaminen

Esityksen tavoitteena on vähentää nykyisestä velkavastuusäännöstöstä aiheutuvia kohtuuttomia tilanteita. Henkilökohtaisesta velkavastuusta ehdotetaan pääsääntöisesti luovuttavaksi, jolloin osakkaiden vastuu vainajan veloista rajoittuisi yleensä vain pesän varoihin.

Oikeasisältöinen perukirja on välttämätön, jotta velkojilla olisi käytännössä mahdollisuus saada saatavansa vainajan varoista, ja sen vuoksi esityksessä pyritään varmistamaan perunkirjoituksen asianmukainen toimittaminen. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi henkilökohtaisen velkavastuun syntyminen olisi ehdotuksen mukaan edelleenkin mahdollista. Henkilökohtainen velkavastuu on arvioitu tehokkaimmaksi keinoksi vaikuttaa siihen, että perunkirjoitusten laiminlyönnit eivät uudistuksen seurauksena yleistyisi.

Osakas voisi siten vastaisuudessaakin joutua

vastaamaan henkilökohtaisesti vainajan veloista, mutta vastuu voisi syntyä vain laissa säännellyissä kahdessa tapauksessa. Vastuuseen voisi joutua perunkirjoitusvelvollinen osakas, joka on laiminlyönyt perunkirjoituksen toimituttamisen sekä osakas, joka on tallallaan antanut perunkirjoituksessa väärän tiedon tai salannut jotakin. Silloinkin, kun henkilökohtainen velkavastuu tällaisella perusteella syntyy, osakas voisi vapautua vastuusta. Vastuusta vapautuminen olisi mahdollista, jos osakas osoittaa, ettei hänen laiminlyönnistään tai menettelystään ole aiheutunut velkojalle vahinkoa. Jollei osakas onnistu tätä osoittamaan, mutta voi näyttää, että hänen aiheuttamansa vahinko oli pienempi kuin velan määrä, osakkaan vastuu rajoittuu tähän määrään. Tällaista järjestelmää, jossa todistustaakka kuuluu osakkaalle, on pidetty tarpeellisena sen vuoksi, että muutoin velkojan on vaikeaa tai jopa mahdotonta osoittaa hänelle aiheutunutta vahinkoa.

Osituksen ja perinnönjaon suorittaminen ennen velkojen maksamista olisi edelleenkin kiellettyä. Vastoin kieltoa toimitettu ositus ja perinnönjako voitaisiin määrätä peruuntumaan osittain tai kokonaan. Osakkaan palautusvelvollisuudesta on ehdotukseen lisätty nykyistä tarkemmat ja selkeämmät säännökset. Pääsääntönä on, ettei palautusvelvollisuus voi koskaan ylittää osakkaan pesästä saaman omaisuuden määrää.

4.2. Velkojen asema ja kuolinpesän viralliselvitys

Osakkaan henkilökohtaisen velkavastuun poistamisen vuoksi on pidetty tarpeellisena vahvistaa velkojan asemaa eräissä suhteissa. Tässä tarkoituksessa ehdotetaan laajennettavaksi velkojan oikeutta saada pesä viralliselvitykseen eli pesänselvittäjän hallintoon. Velkojan ei enää tarvitsisi osoittaa, että pesän varat käyvät riittämättömiksi velkojen maksuun.

Pesänselvittäjän tehtävän hoitaminen edellyttää riippumattomuutta. Tämän vuoksi ehdotetaan, että pesän osakasta ei yleensä voitaisi enää määrätä pesänselvittäjäksi. Velkojen asema on otettu huomioon myös pesänselvittäjän määräämisen yhteydessä ehdottamalla muutoksia tuomioistuimen kuulemis-

velvollisuuteen.

Nykyisin osakkaiden on velkavastuulta välttyäkseen luovutettava pesän omaisuus pesänselvittäjän hallintoon tai konkurssiin. Kun osakkaiden henkilökohtaisesta velkavastuusta ehdotetaan tässä esityksessä pääosin luovuttavaksi, tarvetta pesänselvittäjän hallintoon tai konkurssiin ei velkavastuun välttämiseksi ole. Tarve näihin menettelyihin säilyy velkojilla, minkä vuoksi pesänselvittäjä voitaisiin määrätä velkojan hakemuksesta jokseenkin säännönmukaisesti. Konkurssin käytettävyyttä ylivelkaisen pesän selvittämiseen ehdotetaan sitä vastoin rajoitettavaksi.

Tavallisesti ylivelkaisissa kuolinpesissä on vain vähän varoja eikä velkojen lukumäärä ole suuri. Yleensä pesät saadaan selvitettyksi loppuun niin, että velkojen kanssa tehdään sopimus, jonka mukaan kukin velkoja saa saatavansa suuruuden mukaan määräytyvän jako-osuuden pesän varoista. Tällainen menettely voidaan toteuttaa joko osakkaiden ja velkojen välisenä tai pesänselvittäjän ja velkojen välisenä sopimuksena. Menettely on tarkoituksenmukainen ja sen kustannukset jäävät vähäisemmiksi kuin konkurssissa. Ylivelkaisen pesän selvittämisellä sopimusteitse voi myös olla osakkaille erityisen tärkeä merkitys. Mitä enemmän pesän varoja voidaan käyttää vainajan velkojen maksuun, sitä vähemmän velkavastuuta jää vainajan kanssa yhteisvastuullisessa velkasuhteessa olevan tai vainajan velasta takauksen antaneen osakkaan maksettavaksi. Sama koskee tilannetta, jossa osakas on antanut omaa omaisuuttaan vainajan velan vakuudeksi. Luonnollisesti pesän varojen maksimaalinen käyttö vainajan velkojen maksuun on tärkeää myös velkojille.

Kuolinpesää ei ole tarkoituksenmukaista hakea konkurssiin, jos varat voidaan jakaa pesänselvittäjän toimesta. Pesänselvittäjän toimittaman jaon ei pitäisi estyä sen vuoksi, ettei siitä saada aikaan sopimusta jonkun velkojan passiivisuuden tai vastustuksen vuoksi. Tämän vuoksi ehdotetaan, että pesänselvittäjä voisi päättää varojen jakamisesta tällaisestakin tilanteesta.

Velkojen etu kuitenkin vaatii, että mahdollisuus asettaa kuolinpesä konkurssiin säilyy. Esityksen tavoitteena on vaikuttaa siihen, että konkurssia käytettäisiin vain, jos siihen on

erityistä tarvetta. Tämän vuoksi konkurssilakiin ehdotetaan muutosta, joka estäisi kuolinpesän asettamisen konkurssiin silloin, kun pesänselvittäjän hallinto on konkurssia tarkoituksenmukaisempi vaihtoehto ylivelkaisen pesän selvittämiseksi. Tarve voi liittyä siihen, että pesässä on velkoja ja realisoitavia varoja tavanomaista enemmän tai vainaja on eläessään harjoittanut elinkeinotoimintaa taikka pesään on saatavissa lisää varoja takaisinsaannilla. Jos velallinen on esimerkiksi siirtänyt omaisuuttaan läheisilleen, lahjan takaisinsaantia koskevien säännösten perusteella tällaiset siirrot ovat peräytettävissä, jos ne ovat tapahtuneet viimeisten kolmen vuoden aikana ennen konkurssia.

4.3. Velat, joiden täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut

Ulosottolain maaliskuun alussa 2004 voimaan tulevan muutoksen perusteella saatavan täytäntöönpanokelpoisuus lakkaa määräajan kuluttua. Ensimmäiset saatavat menettävät täytäntöönpanokelpoisuutensa 1 päivänä maaliskuuta 2008. Hyväksyessään lain ulosottolain muuttamisesta (HE 21/2001 vp) eduskunta edellytti, että hallitus antaa seuraavalla vaalikaudella eduskunnalle esityksen siitä, miten sellainen saatava, jota koskeva ulosotto peruste on päättynyt, otetaan huomioon kuolinpesässä (EV 305/2002 vp).

Velka ei sen täytäntöönpanokelpoisuuden päättymisen seurauksena lopullisesti lakkaa. Pankkien ja perimistojen tarkoitus on myös huolehtia siitä, ettei saatavakanta vanhennu, vaikka saatavien täytäntöönpanokelpoisuus lakkaa. Velka on siten edelleen olemassa, kun velallinen kuolee. Tästä ehdotetaan perintökaareen otettavaksi selventävä säännös. Velka tulee merkitä perukirjaan ja se tulee maksaa kuolinpesän varoista.

Konkurssilain mukaan saatava, jota koskeva ulosotto peruste ei ole täytäntöönpanokelpoinen, ei voi saada konkurssissa jako-osuutta. Kun saatava ehdotetuilla tavoin otetaan huomioon kuolinpesän selvityksessä, pesänselvitys ja konkurssi johtaisivat velkojien kannalta eri tuloksiin, mikä olisi kestävämpi. Tästä syystä konkurssilakia ehdotetaan tarkistettavaksi niin, että kysymyksessä oleva saatava olisi kuolinpesän konkurssissa

rinnastettava muihin konkurssisaataviin. Tällaisen saatavan perusteella kuolinpesä voitaisiin myös hakea konkurssiin.

Oma kysymyksensä on se, minkälainen asema täytäntöönpanokelvottomalla velalla tulee olla suhteessa pesän ja vainajan muihin velkoihin. Käytännössä velallisella, jolla on maksamattomia velkoja, on heikot mahdollisuudet luotonsaantiin. Voidaan olettaa, että velallisilla, joilla on tässä tarkoitettuja täytäntöönpanokelpoisuutensa menettäneitä velkoja, on tavallisimmin uusina velkoina vuokra- ja verorästejä sekä erilaisia laskusaatavia. Jos täytäntöönpanokelvottomilla veloilla olisi sama asema kuin vainajan uusilla veloilla, uudet velat voisivat jäädä kuolinpesän selvityksessä kokonaan ilman jako-osuutta erityisesti, jos vanhat velat ovat suuria. Myös erilaisten pienten velkojen suuri määrä voi olennaisesti heikentää uusien velkojen jako-osuuksia. Tällaisiakin vanhoja velkoja vainajalla voi olla, jos velkojat pitävät saatavakantansa pääosin vanhentumattomana.

Sen puolesta, että täytäntöönpanokelvoton velka olisi kuolinpesän selvityksessä yhtäläisessä asemassa muiden vainajan velkojen kanssa, puhuu se, että velallisen vastuu velasta on sama riippumatta siitä, voidaanko saatava periä häneltä vai ei. Toisaalta asettamalla täytäntöönpanokelvoton velka viimesijaiseen asemaan voidaan turvata se, ettei velallisen uusien velkojen asema heikenny velallisen kuoleman vuoksi. Näin velkojat, joilla on ollut varsin pitkä aika periä saatavaan, eivät voi heikentää uusien, mahdollisesti vasta vähän ennen velallisen kuolemaa erääntyneiden velkojen asemaa. Perittävän eläessä tällaiset velat olisivat voineet tulla kokonaankin maksetuiksi.

Vanhojen velkojen viimesijaisuus voi joskus myös helpottaa velallisen lainansaantia, jos lainanantaja voi lähteä siitä, että velallisen kuollessa laina voidaan maksaa kuolinpesästä ilman vanhoista veloista aiheutuvaa saatavan menettämisen uhkaa. Tällaista luotosta voi käytännössä tapahtua lähinnä toisilleen läheisten yksityishenkilöiden kesken, mutta viimesijaisuus saattaa joskus vaikuttaa myös siihen, että velalliselle myydään tavaraa luotolla. Tämä puolestaan voi osaltaan auttaa velallisen pääsyä uuteen alkuun, mikä on ollut ulosottolain uudistamisen yksi tavoite.

te. Luottotietorekisteristä tieto täytäntöönpanokelvottomasta saatavasta poistetaan viimeistään neljän vuoden kuluttua siitä, kun saatavan perimiseksi on viimeksi toimitettu ulosmittaus, joten luottotietomerkintä ei ole esteenä luottokaupalle. Jos uusi velka kilpailisi velallisen vanhojen velkojen kanssa, tätä voitaisiin pitää luotonantajan riskiä kasvattavana tekijänä luottokaupassa.

Viimesijaisissa veloissa voi olla myös toisten yksityishenkilöiden saatavia, esimerkiksi takaajan takautumisoikeuteen perustuvia saatavia. Kun näiden täytäntöönpanoaika on 20 vuotta maksutuomiosta, yksityishenkilöiden saatavia ei ole pidetty aiheellisena asettaa kuolinpesän selvityksessä eri asemaan muihin täytäntöönpanokelvottomiin saataviin nähden.

Esitykseen sisältyy myös ehdotus siitä, millä tavoin velka, jota koskevan ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut, otetaan huomioon omaisuuden osituksessa. Siirtymäajan vuoksi ratkaisulla ei sinänsä olisi kiire, mutta velan kohtelu osituksessa ja jaossa on tarkoituksenmukaista ratkaista samanaikaisesti kun ratkaistaan tällaisen velan asema kuolinpesän selvityksessä.

Osituksessa velkojen kattamisen tarkoituksena on varata velalliselle varoja velkojen suorittamiseksi. Avioliittolain mukaan velkojan oikeus velallisen varoihin on puolison tasinkovaadetta vahvempi, mihin liittyen ositustahojen kesken ositetaan vain nettovarallisuus. Tämän periaatteen seuraaminen johtaa siihen, että kuolinpesän ja lesken välisessä osituksessa vainajalla ollut, täytäntöönpanokelvoton velka pitäisi kattaa, koska se tulee maksettavaksi pesänselvityksessä.

Lesken vastaavan velan kattaminen toisi hänelle perusteettoman edun tasinkosaamisen kasvun muodossa, koska leski saisi omaisuutta, jota ei kuitenkaan voitaisi periä häneltä velan suoritukseksi. Kuolinpesän kannalta olisi vaikea ymmärtää, miksi heidän tasinkovelvoitteensa kasvaisi sen vuoksi, että leskellä oleva tällainen velka otettaisiin huomioon. Näin ollen on pidetty perusteltuna sitä, ettei tällaista elossa olevan puolison velkaa kateta.

Täytäntöönpanokelpoisuuden menettämisestä huolimatta velka ei lakkaa aineellisoikeudellisesti. Sen vuoksi se ei — kuten ei velan aineellisoikeudellinen vanhentuminen-

kaan — vaikuta velkojan oikeuteen saada suoritus vakuutena olevasta velallisen omaisuudesta. Velkojalla säilyy myös oikeus käyttää saatavansa velalliselle olevan velkan sa kuittaukseen. Näiden syiden vuoksi lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että elossa olevankin puolison velka katetaan, mutta ainoastaan, jos ja siinä määrin kuin velkojalla on saatavalleen vakuus tai velkoja voi kuitata saatavaa.

Esitystä valmisteltaessa harkittiin myös vaihtoehtoa, jonka mukaan täytäntöönpanokelvotonta velkaa ei katettaisi kummankaan puolison osalta. Vaihtoehto hylättiin, koska sen katsottiin voivan johtaa epätoivottuihin tilanteisiin. Se merkitsisi velkojan kannalta sitä, että saatava asetettaisiin toteuttamisjärjestyksessä puolison tasinkovaateen jälkeen. Tällöin näet omaisuus, jolla täytäntöönpanokelvoton velka voitaisiin maksaa, saattaisi mennä eloonjääneelle puolisolle tasinkona. Velan kattamattomuus johtaisi ongelmiin myös aviovarallisuusoikeudellisissa suhteissa. Puolison kuolinpesän kannalta se johtaisi siihen, että pesänselvityksessä olisi maksettava velka, jota ei kuitenkaan saada osituksessa kattaa. Vastaavat ongelmat kohtaisivat myös eloon jäänyttä puolisoa ja avioerosituksessa puolisoa, jolla on täytäntöönpanokelvotonta velkaa, mutta velkojalla on vakuus tai mahdollisuus kuittaukseen.

5. Esityksen vaikutukset

Kuolinpesän osakkaiden ja velkojen kannalta ehdotus merkitsee sitä, että vastuu vainajan veloista rajoittuu yleensä vainajalta jääneeseen omaisuuteen. Omalla omaisuudellaan osakas voi joutua vastaamaan veloista vain, jos hän laiminlyö perunkirjoituksen toimituttamisen tai antaa perunkirjoituksessa väärän tiedon tai salaa jotakin. Esityksellä ei ole vaikutuksia terveeseen luotonantoon, joka perustuu velallisen oman maksukyvyyn arviointiin ja velasta annettaviin vakuuksiin. Kuolinpesän osakkaan henkilökohtainen vastuu ei ole seikka, joka voitaisiin ottaa huomioon luottoa myönnettäessä tai jonka velkoja voisi muutenkaan perustellusti arvioida turvaavan saatavan takaisinmaksua.

Ehdotus laajentaessaan velkojan oikeutta saada kuolinpesä viralliselvitykseen sekä

muuttaessaan pesänselvittäjän toimivaltaa edistää sitä, että velkojat voisivat saada ylivelkaisen kuolinpesän varoista mahdollisimman suuren osuuden saatavilleen. Ehdotus, joka rajoittaa mahdollisuuksia asettaa kuolinpesä konkurssiin, parantaa velkojien asemaa, kun konkurssin sijasta pesän varat voidaan jakaa velkojille pesänselvittäjän toimesta konkurssiin verrattuna vähemmän kustannuksin.

Viime vuosina kuolinpesiä koskeneita konkurssihakemuksia on tehty noin 300 vuodessa. Suuri osa konkurssista on rauennut varojen puutteeseen. Esityksen johdosta kuolinpesien konkurssihakemusten määrä alenee merkittävästi. Tarve pesänselvittäjien määräämiseen ei vastaavassa määrin kasva, koska kuolinpesän virallisselvitys ei ole tarpeen, jos pesän varat eivät ylitä pesänselvitysvelkoja.

Esityksessä ehdotetaan, että kuolinpesän varoista olisi maksettava myös sellainen velka, jota velalliselta itseltään ei hänen eläessään enää voitu periä velkaa koskevan ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden lakkaamisen vuoksi. Tämä tarkoittaa sitä, että velallisen mahdollinen vaurastuminen ulosottooperinnän päätyttyä koituu velkojien hyväksi hänen kuolemansa jälkeen. Tämä voi vaikuttaa niin, että osa velallisista pyrkii siirtämään myöhemmin saamansa varat läheisilleen, jotta varoja ei käytettäisi velkojen maksuun kuolinpesästä. Tämä puolestaan voi josain määrin lisätä velkojien kiinnostusta hakea kuolinpesä konkurssiin, koska konkurssin yhteydessä voidaan selvittää mahdollisuudet peräyttää tällaisia omaisuuden luovutuksia takaisin konkurssipesään.

6. Asian valmistelu

Oikeusministeriön pyynnöstä oikeustieteen tohtori Tapani Lohi laati joulukuussa 1999 arviomuistion "Velkavastuusäännösten uudistaminen". Muistiossa Lohi esitti käsityksensä siitä, millä tavoin kuolinpesän osakkaiden velkavastuuta koskevia säännöksiä tulisi uudistaa. Lohi ehdotti osakkaiden henkilökohtaisesta velkavastuusta luopumista ja teki eräitä muita siihen liittyviä ehdotuksia perintökaaren säännösten muuttamiseksi.

Arviomuistiosta pyydettiin lausunnot 37 vi-

ranomaiselta ja järjestöltä, jotka edustivat muun muassa yritys- ja elinkeinotoimintaa, oikeustieteellistä tutkimusta, tuomioistuineläimistöä sekä asianajotoimintaa. Muistiosta saatiin yhteensä 23 lausuntoa. Lausunnoista on laadittu tiivistelmä. Selvä enemmistö lausunnonantajista (19/23) kannatti arviomuistiossa ehdotettua kuolinpesän osakkaiden henkilökohtaisesta velkavastuusta luopumista. Arviomuistiossa käsiteltiin osakkaan palautusvastuuta ja vahingonkorvausvastuuta keinoina osakkaiden väärinkäytösten korjaamiseksi. Arviomuistiossa ehdotettiin, että velkojille annettaisiin aina mahdollisuus hakea kuolinpesän määräämistä pesänselvittäjän hallintoon. Enemmistö lausunnonantajista (13/23) kannatti ehdotusta.

Jatkovalmistelua varten oikeusministeriö asetti työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin selvittää kuolinpesän osakkaiden henkilökohtaiseen velkavastuuseen liittyvät epäkohdat ja tehdä ehdotus niiden poistamiseksi. Työryhmän mietintö valmistui marraskuussa 2001. Mietinnöstä saatiin lausunto 27 eri viranomaiselta ja järjestöltä. Lausunnoista on laadittu tiivistelmä (oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2002:17).

Lähes kaikki lausunnonantajat kannattivat ehdotusta. Ehdotusta puoltaneet lausunnonantajat kiinnittivät huomiota muun muassa siihen, että ehdotettu velkavastuusääntely vastaa nykyistä oikeuskäsitystä ja olisi paremmin sopusoinnussa yleisessä vahingonkorvausoikeudessa omaksuttujen periaatteiden, kuten täyden korvauksen periaatteen, rikastumiskiellon ja kohtuullisuuden kanssa. Lausunnonantajat pitivät perusteluna mietinnössä esitettyä näkemystä, jonka mukaan velkojaa ei tule asettaa parempaan asemaan kuin hän olisi, jos perittävä edelleen eläisi. Esiin tuotiin myös se, että nykyisen ankaran vastuun vuoksi on jouduttu turvautumaan epätarkoituksenmukaiseen virallisselvitykseen, jossa pesän varat ovat menneet kuluihin eivätkä velkojen maksuun. Lausunnonantajien enemmistö piti henkilökohtaisen velkavastuun säilyttämistä esityksessä ehdotetuista edellytyksistä perusteltuna.

Velkavastuusäännösten uudistamista eivät kannattaneet Rovaniemen hovioikeus, Suomen Perimistöimistöjen Liitto r.y. ja Luottomiehet — Kreditmännens r.y. Rovaniemen

hovi oikeus kiirehti jäämistölainsäädännön kokonaisuudistusta ja totesi, ettei hovioikeuden tiedossa ole seikkoja, jotka antaisivat tässä vaiheessa aiheen velkavastuusäännösten erillisuudistukseen. Suomen Perimistöimistöjen Liitto r.y. piti nykyisiä säännöksiä henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumiseksi riittävinä ja kiinnitti erityisesti huomiota siihen, että ehdotuksen heikkous on preventiivisen vaikutuksen puuttuminen. Myös Luottomiehet — Kreditmännens r.y. totesi, että nykyisen järjestelmän preventiivinen vaikutus on kiistaton eikä järjestelmässä ole osoitettu merkittäviä epäkohtia. Käräjäoikeustuomarit r.y:n mielestä velkavastuusäännösten osalta uudistuksessa olisi valittava maltillisempi vaihtoehto.

Pesänselvittäjän toimivallan lisäämisestä lausunnonantajat olivat samaa mieltä. Huomiota kiinnitettiin muun muassa siihen, että konkurssimenettely ei ylivelkaisissa pesissä ole vastannut konkurssin tarkoitusta ja että useimmiten konkurssi on liian raskas ja kallis menettely. Pesänselvittäjän toimivallan laajentamisen ja konkurssin käytettävyyden rajoittamisen arvioitiin selkeyttävän ja yksinkertaistavan menettelyä.

Esitys perustuu työryhmän ehdotukseen. Esitykseen on lisäksi sisällytetty ehdotukset sellaisen saatavan asemasta kuolinpesän selvityksessä, jonka osalta ulosottoperusteen

määräaika on ulosottolain mukaisesti lakannut.

7. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Eduskunnan käsiteltävänä on parhaillaan lakialoite (133/2003), jossa ehdotetaan velan vanhentumisesta annetun lain muuttamista niin, että rahavelka vanhentuisi 15 vuoden kuluttua siitä, kun velasta on annettu lainvoimainen tuomio tai muu ulosottoperuste, joka voidaan panna täytäntöön niin kuin lainvoimainen tuomio. Jos suoritusvelvollisuus alkaa vasta ulosottoperusteen antamisen jälkeen, määräaika laskettaisiin suoritusvelvollisuuden alkamisesta. Rahavelka vanhentuu kuitenkin viimeistään 20 vuoden kuluttua velan erääntymisestä. Jos lakialoite johtaa siinä tarkoitettuihin lainsäädäntötoimiin, ulosottoperusteen määräaikaisuutta koskevat säännökset käyvät tarpeettomiksi.

Hallituksen tarkoitus on lakialoitteeseen liittyen selvittää, minkälaisin, esimerkiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annettuun lakiin (57/1993) lisättävin säännöksin velka, jota koskevan ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut, voitaisiin julistaa lopullisesti vanhentuneeksi tuomioistuinten päätöksellä velallisen hakemuksesta. Tämä ei vaikuta esityksen käsittelyyn.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1.1. Perintökaari

18 luku. Kuolinpesän hallinnosta

5 §. Pykälä koskee kuolinpesän velkoja, jotka maksetaan pesän varoista päältä päin. Kuolinpesän velkoja ovat sen mukaan hautaus- ja perunkirjoituskustannukset sekä pesän hoidosta, hallinnosta ja selvittämisestä aiheutuneet kustannukset. Kustannusten hyväksyttävää rahamäärää tai muuta rajoitusta pykälään ei nykyisin sisälly.

Pykälä ehdotetaan muutettavaksi niin, että siinä tarkoitettut velat määriteltäisiin pesänselvitysveloiksi. Pesänselvitysvelkoina pesän varoista voitaisiin maksaa vain kohtuulliset hautaus- ja perunkirjoituskustannukset sekä pesän selvitykseen liittyvät muut kustannukset siltä osin kuin niitä voidaan pitää tarpeellisina. Tällaiset velat maksettaisiin ennen muita velkoja ja pykälässä viitattaisiin 21 luvun 1 §:ään, johon sisältyy maksua koskeva säännös.

Ehdotetun 5 §:n muutoksen tavoitteena on suojata vainajan velkoja, koska pesänselvitysvelkojen maksaminen vähentää muihin velkoihin käytettävissä olevia varoja. Osakkaat eivät siten voisi vaarantaa vainajan velkojen oikeutta maksun saantiin esimerkiksi käyttämällä kuolinpesän varoja suhteettoman kalliisiin hautajaisiin. Myöskään pesän selvittämiseen liittyviä muita kuin tarpeellisia kuluja ei voitaisi maksaa pesän varoista ennen vainajan velkoja. Pesänselvityksenä perintökaarissa pidetään pesän hallintoa ja pesän saattamista sellaiseen tilaan, että jako voidaan suorittaa tuottamatta haittaa kenellekään, jonka oikeus riippuu pesänselvityksestä.

Pesänselvitysvelkoja ovat hautajaisjärjestelyistä aiheutuneet kustannukset kuten arkusta ja hautakivestä sekä muistotilaisuudesta aiheutuneet kulut. Perunkirjoituskustannuksia ovat perukirjaa varten tarvittavien asiakirjojen hankintakulut ja muut perunkirjoitustilaisuuden järjestämisestä aiheutuneet kulut sekä

uskottujen miesten palkkio.

Pesänselvitysvelkaa on myös pesänselvittäjän palkkio. Myös pesänjakajan hakemisesta aiheutuneet kulut on vallitsevan oikeuskäytännön mukaan rinnastettu 18 luvun 5 §:ssä mainittuihin kuluihin, jos pesänjakajan määräämistä on pidetty välttämättömänä. Sen sijaan pesänjakajan palkkio ei ole pesänselvitysvelkaa.

Koska kuolinpesä voidaan jakaa vasta kun pesänselvitysvelat ja vainajan velat on maksettu, kuuluvat pesänselvitysvelkoihin vainajan varojen ja velkojen selvittämisestä aiheutuneet kulut samoin kuin velkojen maksamisesta syntyneet kulut. Myös pesän omaisuuden realisoinnista aiheutuneet kustannukset ovat pesänselvitysvelkaa silloin kun velkojen maksaminen tai pesän jakaminen on edellyttänyt omaisuuden realisointia. Kustannuksia, jotka syntyvät vainajan omaisuuden väliaikaisesta hoidosta, pidetään myös pesänselvitysvelkana. Väliaikaiseen hoitoon liittyviä kustannuksia ovat omaisuuden arvon säilyttämiseksi välttämättömät kustannukset, esimerkiksi omaisuuden suojaaminen vahingolta tai syntyneen vahingon korjaaminen.

Vainajan solmimista kestovelkasuhteista syntyneet velat voivat ainakin osittain olla pesänselvitysvelkaa. Asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain (481/1995) 46 §:ssä ja liikehuoneiston vuokrauksesta annetun lain (482/1995) 38 §:ssä on säännökset, joiden mukaan kuolinpesä vastaa vainajan tekemän vuokrasopimuksen velvoitteista. Vainajan velkojen kannalta olennainen kysymys on, kuinka pitkältä ajalta kuolemantapauksen jälkeen vuokrasuhteen ylläpitoa voidaan pitää pesän selvittämisen kannalta tarpeellisenä. Sen mukaan ratkeaa kysymys siitä, missä laajuudessa huoneiston vuokrat ja muut asunnosta aiheutuvat kustannukset voidaan maksaa pesänselvitysvelkana ennen vainajan velkoja. Vastaavat kysymykset ovat merkityksellisiä muidenkin kestovelkasuhteiden osalta.

Vainajan velkojen kannalta ei voida pitää

hyväksyttävänä sitä, että vuokratustannukset voitaisiin maksaa pesänselvitysvelkana useiden kuukausien ajalta vielä perunkirjoitukselle säädetyn määräajan päätyttyäkin. Sama koskee vainajan muista kestovelkasuhteista aiheutuvia velkoja kuten laskusaatavia sähkö-, puhelin- ja lämmöntoimitussopimuksista, sanomalehtitilauksesta tai televisioluvasta. Jos vainaja on harjoittanut elinkeinotoimintaa, pesänselvitysvelkoina voidaan hyväksyä maksettaviksi sellaiset velat, joiden voidaan katsoa liittyvän pesän saattamiseen jakamiskelpoiseen tilaan. Jos liiketoimintaa jatketaan muuten kuin toiminnan rahaksimuuttoa tai lopettamista taikka lähitulevaisuudessa toimitettavaa perinnönjakoa silmällä pitäen, toiminnasta aiheutuneita velkoja ei voida pitää pesänselvitysvelkoina. Tähtäkään osin ei voida, kuten ei kestovelkasuhteidenkaan osalta, antaa yksiselitteistä ohjetta siitä, missä laajuudessa velkoja voidaan pitää pesänselvitysvelkoina, vaan asia on harkittava tapauskohtaisesti. Harkinnassa joudutaan ottamaan huomioon se, että toisinaan pesänselvitys kestää osakkaista riippumattomista syistä pitkään ja tällöin esimerkiksi vainajan asunon säilyttämisestä voi aiheutua merkittäviäkin ylläpitokustannuksia, joita tällaisessa tilanteessa voidaan pitää tarpeellisina.

Voimassa olevan oikeuden kannalta jossain määrin epäselvä kysymys on, miltä osin pesä saattaa joutua vastuuseen muista kuolinpesän osakkaiden sen puolesta tekemistä veloista. Ongelma tulee ajankohtaiseksi esimerkiksi silloin, kun osakkaat ovat jatkaneet perittävän harjoittamaa liiketoimintaa ja tehneet velkaa pesän lukuun. Ehdotuksen mukaan muu kuin 5 §:ssä tarkoitettu pesän velka, josta kuolinpesä saattaa lain tai velvoiteoikeudellisten säännösten nojalla olla vastuussa, ei ole pesänselvitysvelkaa. Tällaista velkaa ei siten voida suorittaa pesän varoista ennen vainajan velkoja.

Jollei vainajalla ole velkaa tai velkojen määrä alittaa pesään kuuluvan omaisuuden arvon, osakkaat voivat luonnollisesti säännöksen estämättä käyttää sopimallaan tavalla pesän varoja myös edellä tarkoitettuihin menoihin enemmän kuin kohtuullisena pidettävän määrän. Tästä voi kuitenkin syntyä korvausvastuu esimerkiksi erityistestamentinsaa- jaa kohtaan. Jos velkaisessa pesässä varojen

tällaisesta käytöstä aiheutuu velkojalle vahinkoa, osakkaat voivat joutua vahingonkorvausvastuuseen 18 luvun 7 §:n 1 momentin nojalla.

7 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *3 momentti*, joka koskee vajaavaltaisen ja muun osakkaan edunvalvojan vahingonkorvausvastuuta. Nykyisin vastaava säännös on 21 luvun 16 §:ssä, jossa säännellään vahingonkorvausvastuun ohella myös vajaavaltaisen ja uskotun miehen edustaman osakkaan velkavastuuta. Kun osakkaan velkavastuusta ehdotetaan pääosin luovuttavaksi, säännös jää koskemaan vain vahingonkorvausvastuuta. Sen vuoksi säännös on aiheellista siirtää samaan yhteyteen, jossa säännellään osakkaiden velvollisuutta korvata pesän hoitamisesta ja hallinnoimisesta aiheutuvia vahinkoja. Ehdotetussa säännöksessä on ilmaistut holhooja ja uskottu mies korvattu holhous-toimilaisa (442/1999) omaksutulla käsitteellä edunvalvoja.

19 luku. **Pesänselvittäjästä ja testamentin toimeenpanijasta**

2 §. Pykälässä säädetään muun muassa pesän osakkaan oikeudesta hakea pesänselvittäjän määräämistä.

Kun osakkaiden henkilökohtaisesta velkavastuusta ehdotetaan luovuttavaksi, on velkojan aseman turvaamiseksi tarpeellista laajentaa velkojan oikeutta hakea kuolinpesän luovuttamista pesänselvittäjän hallintoon. Pesänselvittäjän hallinnossa pesän varojen ja velkojen selvittämisestä sekä velkojen maksamisesta huolehtii osakkaiden asemesta ulkopuolinen ja eturistiriidoista vapaa taho. Pesän osakkaan mahdollisuutta toimia pesänselvittäjänä ehdotetaan jäljempänä rajoitettavaksi (4 §).

Nykyisin pesän omaisuuden määrääminen pesänselvittäjän hallintoon velkojan hakemuksesta edellyttää sitä, että voidaan olettaa pesän varojen käyvän riittämättömiksi velkojen maksamiseen tai hakijan oikeuden muusta syystä vaarantuvan. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että velkoja perukirjaan vetoamalla tai muulla tavoin saattaa todennäköiseksi, että kuolinpesä on ylivelkainen tai on vaarassa tulla ylivelkaiseksi. Esimerkiksi osakkaiden taitamattomuus omaisuuden ar-

von säilyttämiseksi voi merkitä ylivelkaisuuden uhkaa. Näistä pykälän 1 momenttiin nykyisin sisältyvistä edellytyksistä velkojan hakemuksen hyväksymiselle ehdotetaan luovuttavaksi.

Pesänselvittäjä tulisi ehdotuksen mukaan määrätä pääsääntöisesti aina, jos hakijana on pesän tai vainajan velkoja. Velkojan ei siis enää tarvitsisi esittää selvitystä pesän ylivelkaisuudesta eikä muusta seikasta, jonka vuoksi velkojan oikeus maksun saantiin voi vaarantua. Vastaavasti pesänselvittäjä on määrättävä, jos hakijana on vainajan velasta vastuussa oleva; takaaja, kanssavelallinen tai vierasvelkapantti antaja eli henkilö, joka on antanut vainajan velasta omaa omaisuuttaan vakuudeksi. Nykyisin on ollut epäselvää, voidaanko pesänselvittäjä määrätä myös pesän velan takaajan hakemuksesta. Säännöstä on tarkistettu niin, että pesän velan takaajan oikeus hakemuksen tekemiseen käy säännöksestä selkeästi ilmi.

Pesänselvittäjän määrääminen ei edellytä, että pesän varat riittävät pesänselvittäjän hallinnosta aiheutuviin kustannuksiin. Jos varoja on riittämättömästi, kustannuksista vastaa 20 §:n 1 momentin nojalla se, jonka hakemuksesta pesänselvittäjä on määrätty. Tältä osin lakia ei ehdoteta muutettavaksi.

Pesänselvittäjän määrääminen puuttuu voimakkaasti osakkaiden oikeuteen hallita kuolinpesää itsenäisesti, ja pesänselvittäjän hallinnosta aiheutuu myös kustannuksia, jotka pienentävät pesän ja vainajan velkojen jälkeä osakkaille kuuluvaa osuutta pesän varoista. Pesänselvittäjän hallinnon ei velkojan aloitteesta pitäisi tulla kysymykseen, ellei se ole velkojan etujen suojaamiseksi tarpeen. Ehdotuksen mukaan pesänselvittäjää ei velkojan hakemuksesta voitaisikaan määrätä tilanteessa, joissa osakkaiden hallinnosta ei voi käytännössä aiheutua velkojille vahinkoa. Säännösehdotuksen mukaan pesänselvittäjää ei voitaisi määrätä, jos hakijavelkojalla on saatavansa turvaava vakuus tai osakkaat tarjoavat hänelle sellaista.

Velkojan hakemuksen johdosta ei tutkittaisi muiden velkojien asemaa vaan ainoastaan vakuuden turvaavuus. Jos vakuus on turvaava, velkojalla ei ole oikeussuojan tarvetta, koska velkoja voi saada maksun vakuudesta. Vakuutena voi olla velkojalla jo ennestään

oleva, vainajan omaisuuteen kohdistuva panttioikeus. Myös velasta annettu takaus voi olla tällainen vakuus. Osakkaat voivat tarjota omaakin omaisuuttaan vakuudeksi taikka tarjoutua antamaan velasta takaussitoumuksen. Estettä ei ole sillekään, että vakuus on jonkun ulkopuolisen tarjoama.

Vakuuden olisi oltava maksun turvaava. Vastaavalla perusteella voidaan torjua velkojan konkurssihakemus (konkurssilain 2 luvun 4 §). Jotta vakuus olisi turvaava, sen tulee kattaa velkojan saatavan pääoman lisäksi saatavan korko, viivästyskorko ja muut liitännäiskustannukset. Jos vakuutena on takaus, takaajan maksukyvyyn tulee riittää velan täysimääräiseen maksuun. Maksun turvaavuudella tarkoitetaan myös sitä, että vakuuden tulee olla käytettävissä velkojan saatavan maksamiseen. Vakuus ei ole turvaava, jos velkojalla on riski siitä, että velkoja konkurssitilanteessa joutuu luopumaan vakuudesta takaisinsaannin johdosta.

4 §. Pykälään sisältyvät säännökset pesänselvittäjän kelpoisuudesta. Pykälän 2 momentin nojalla pesänselvittäjäksi voidaan määrätä myös pesän osakas. Edellytyksenä on, että osakas täyttää pesänselvittäjän yleiset kelpoisuusvaatimukset. Niiden mukaan tulee voida olettaa, että pesänselvittäjäksi ehdotetulla ja tehtävään suostumuksensa antaneella henkilöllä on kyky suorittaa pesänselvitys sen laadun edellyttämällä taidolla. Erityistä huomiota on kiinnitettävä osakkaiden ja muidenkin ehdotuksiin, joiden oikeus on pesän selvityksestä riippuvainen. Käytännössä osakkaan määrääminen tulee kysymykseen vain harvoin pesänselvittäjälle asetettavien esteettömyysvaatimusten vuoksi.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että mahdollisuutta määrätä osakas pesänselvittäjäksi kavennetaan. Osakkaan määräämistä pesänselvittäjäksi on syytä rajoittaa sen vuoksi, että pesänselvittäjälle ehdotetaan nykyistä laajempaa toimivaltaa erityisesti ylivelkaisissa kuolinpesissä sekä joitakin uusia tehtäviä. Osakkaalla voi myös ulkopuolista pesänselvittäjää useammin olla eturistiriitoja niiden tahojen kanssa, joiden oikeudet ovat pesänselvityksestä riippuvaisia. Eturistiriitoja voi olla suhteessa toisiin osakkaisiin, erityisjälkisäädöksen saajiin tai velkoihin. Pesänselvittäjän tehtäviin kuuluu

muun muassa palautuskanteen nostaminen osakkaita vastaan. Jos tällainen kanne tulee ajankohtaiseksi, pesänselvittäjäksi määrätty osakas estyy hoitamasta tehtäväänsä.

Toisaalta osakkaan määrääminen pesänselvittäjäksi voi olla myös tarkoituksenmukaista erityisesti sen vuoksi, että pesänselvityksen kustannukset voivat tällöin jäädä alhaisemmiksi kuin jos pesänselvittäjänä toimii ulkopuolinen henkilö. Osakas saattaa myös olla parhaiten perehtynyt vainajan taloudelliseen asemaan. Tämän vuoksi ei osakkaan toimimista pesänselvittäjänä ole haluttu kokonaan kieltää. Ehdotuksen mukaan pesän osakas voitaisiin edelleenkin määrätä pesänselvittäjäksi, mutta vain laissa säädetyin edellytyksin.

Osakkaan määrääminen pesänselvittäjäksi edellyttäisi ensinnäkin sitä, että muut osakkaat eivät vastusta määräämistä. Ehdotus vastaa tältä osin oikeuskäytännössä omaksuttua kantaa, jonka mukaan yhdenkin osakkaan vastustus estää osakkaan määräämisen pesänselvittäjäksi. Vastustuksen on katsottu osoittavan perustellun epäilyksen osakkaan kyvystä toimia puolueettomasti suhteessa muihin osakkaisiin. Ehdotuksen mukaan edellytettäisiin nimenomaisesti osakkaan vastustamista. Jos osakas on vain passiivinen eikä toimita tuomioistuimen häneltä pyytämää lausumaa, estettä toisen osakkaan määräämiseen pesänselvittäjäksi ei tällä perusteella olisi.

Osakkaan määrääminen pesänselvittäjäksi edellyttäisi lisäksi, että määräämiseen on erityinen syy. Erityistä syytä arvioitaessa huomiota tulisi kiinnittää varsinkin velkojien asemaan ja pesän selvitystoimien laajuuteen. Pesänselvittäjän hallinnon kustannukset voivat tyypillisesti olla erityinen syy osakkaan määräämiseen. Osakas, jolle selvitystehtävät eivät ole tulolähde, voi toimia tehtävässä korvauksetta tai hyvinkin pientä korvausta vastaan. Esimerkiksi tilanteessa, jossa vainajan velasta on myös joku pesän osakkaista vastuussa takaajana tai kanssavelallisena, osakkaille on yleensä tärkeää, että pesän varoja käytetään mahdollisimman kattavasti vainajan velkojen maksuun. Tällöin voi vainajan velkojankin etu puoltaa sitä, että pesänselvityksen kustannukset jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Toisaalta pesänhallinnon

kustannusten määrää ei yksin voida pitää riittävänä syynä osakkaan määräämiseen silloin, kun pesä on laaja ja selvitystoimia tarvitaan paljon. Tällöin osakkaiden ja velkojien välillä samoin kuin velkojien kesken voi syntyä sellaisia eturistiriitoja, joiden vuoksi pesänselvittäjän tulisi olla ulkopuolinen henkilö. Osakkaan määrääminen ei eturistiriitatilanteen vuoksi ole yleensä perusteltua silloin, kun kuolinpesästä on täytettävä erityisjälkisäädös. Jos kuitenkin jälkisäädöksen arvo on vähäinen, eturistiriitaa ei yleensä ole eikä siten estettä osakkaan toimimiselle pesänselvittäjänä.

Pesänselvittäjäksi määrättävän pesän osakkaankin on oltava 1 momentissa tarkoitettuihin tavoin tehtävänsä sopiva. Jollei osakkaalla ole riittävää kykyä tehtävän hoitamiseen, häntä ei voida siihen määrätä. Tämän vuoksi ei yleensä ole vaaraa siitä, että pesänselvittäjäksi määrättäisiin henkilö, jonka toiminta olisi omiaan vaarantamaan velkojan etua. Vainajan velkojien edun turvaamiseksi on kuitenkin tarpeen, että heille annetaan tarvittaessa mahdollisuus ottaa kantaa pesänselvittäjän valintaan. Velkoja voi estää osakkaan valitsemisen esittämällä pesänselvittäjäksi muuta kelpoisuusedellytykset täyttävää henkilöä. Tämän vuoksi tuomioistuimenmenettelyä koskevaa 10 §:n 3 momentin säännöstä ehdotetaan tarkistettavaksi.

Pesänselvittäjän määräämistä koskevan hakemuksen tullessa vireille ei pesän taloudellinen tilanne ole aina kattavasti selvitetty. Myöhemmin voi tulla esiin perusteita, joiden vuoksi pesän osakasta ei enää voida pitää soveliaana tehtävään. Tällöin pesänselvittäjä voidaan 19 luvun 6 §:n 2 momentin nojalla vaihtaa.

Testamentin toimeenpanija on määrättävä pykälän 3 momentin mukaan pesänselvittäjäksi, jollei vastasyitä ole. Ehdotetulla 2 momentin muutoksella ei ole tarkoitettu muuttaa niitä edellytyksiä, joilla testamentin toimeenpanijaksi määrätty osakas voidaan määrätä pesänselvittäjäksi. Osakasasema voidaan ottaa huomioon erityistä vastasyitä harkittaessa kuten nykyisinkin.

10 §. Pykälä koskee tuomioistuimenmenettelyä pesänselvittäjän määräämisessä tai vapauttamisessa toimestaan. Pykälän 3 momenttiin sisältyvät säännökset kuulemisesta.

Tuomioistuimen tulee nykyisin varata osakkeille tilaisuus lausua mielipiteensä pesäselvittäjän määräämisen tai vapauttamisen yhteydessä, jos tämä voi tapahtua ilman huomattavaa ajanhukkaa.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi niin, että tuomioistuimen tulisi harkintansa mukaan varata myös vainajan velkojille ja erityisjälkikäädöksen saajalle tilaisuus tulla kuulluiksi pesäselvittäjää koskevassa asiassa. Tilaisuutta lausuman antamiseen ei tarvitsisi varata kaikille velkojille vaan se, keitä velkojia kuullaan, olisi kokonaan tuomioistuimen harkinnassa. Välttämätöntä ei olisi kuulla ketään velkojista. Yleensä kuuleminen voidaan rajata saataviensa suuruuden perusteella merkittävimpiin velkoihin. Aihetta velkojien ja erityisjälkikäädöksen saajan kuulemiseen voi olla lähinnä vain silloin, kun pesän osakasta esitetään pesäselvittäjäksi tai kun pesän laajuus asettaa erityisiä vaatimuksia pesäselvittäjän pätevyydelle.

12 §. Pykälän *1 momenttiin* ehdotetaan lisättäväksi pesäselvittäjää koskeva yleinen menettelyohje, jonka mukaan pesäselvittäjän on hoidettava tehtävänsä joutuisasti. Pesän osakkaiden ja vainajan velkojien kannalta on tärkeää, että pesän ja vainajan velat voidaan maksaa mahdollisimman pian ja omaisuus jakaa osakkaille ilman aiheutonta viivytystä. Jos esimerkiksi pesästä on hävinnyt omaisuutta, ovat mahdollisuudet saada se takaisin sitä paremmat mitä pikemmin pesäselvittäjä ryhtyy toimiin. Jos pesän selvityksessä käy ilmi, että pesään olisi saatavissa varoja vainajan tekemän oikeustoimen peräytymisellä, pesä on luovutettava konkurssiin. Takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 2 §:n 2 momentti koskee takaisinsaannin määräpäivää pesäselvittäjän hallinnossa olleen kuolinpesän konkurssissa. Jos konkurssi seuraa hakemuksesta, joka on tehty kolmessa kuukaudessa pesäselvittäjän määräämisestä, määräpäivä on päivä, jona hakemus pesäselvittäjän määräämiseksi tehtiin. Osakkaiden velkavastuusta luopuminen on osaltaan omiaan korostamaan pesäselvittäjän hallinnon tehokkuudelle asetettavia vaatimuksia niin, että silloin, kun pesän luovuttaminen konkurssiin on takaisinsaannin vuoksi tarpeen, hakemus tehdään mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Pykälän nykyinen *2 momentti* koskee sopimusta vainajan velkojien kanssa ylivelkaisuudessa pesässä. Säännös ehdotetaan siirrettäväksi uuteen 12 a §:ään, joka koskee ylivelkaisen pesän selvittämistä.

Pykälän nykyinen *3 momentti* siirtyy 2 momentin kumoamisen vuoksi uudeksi 2 momentiksi. Sen mukaan pesäselvittäjän on tiedusteltava osakkaiden mielipidettä erinäisten kuolinpesän selvittämiseen liittyvien toimien yhteydessä. Lukuun lisättäväksi ehdotetaan 12 a §:n nojalla pesäselvittäjä voisi tehdä sopimuksen vainajan velkojien kanssa tai päättää itsenäisesti velkojen maksusta, jos sopimusta ei saada aikaan. Jälkimmäinen menettely ei nykyisin ole mahdollinen. Kysymyksessä olevaa 12 §:n 2 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi niin, että siinä viitataan 12 a §:ään. Pesäselvittäjän tulisi siten tiedustella myös ylivelkaisen pesän selvittämiseen liittyvistä toimista osakkaiden mielipidettä, mikäli se käy hankaluudetta päinsä. Kuulemisen laiminlyönnistä ei kuitenkaan seuraa oikeustoimen pätemättömyys. Pesäselvittäjän päätös velkojen maksamisesta ei, kuten ei myöskään esimerkiksi osakkaalle tärkeän omaisuuden myynti, ole siten pätemätön, vaikka pesäselvittäjä olisi laiminlyönyt osakkaiden kuulemisen.

12 a §. Yleisperusteluissa esitetyistä syistä lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 12 a §, joka koskee ylivelkaisen pesän selvittämistä. Ylivelkaisuudella tarkoitetaan sitä, että pesän ja vainajan velat ovat suuremmat kuin pesän varat. Ylivelkaisuuden määritelmä on sisällytetty *1 momenttiin*.

Pesäselvittäjän olisi ensisijaisesti pyrittävä saamaan vainajan velkojien kanssa sopimus velkojen maksusta. Säännös vastaa tältä osin kumottavaksi ehdotettua 12 §:n 2 momenttia. Koska kysymyksessä on ylivelkainen pesä, velkojat eivät voi saada saatavilleen täyttä suoritusta. Se, miten varat jaetaan velkojien kesken, on sopimuksenvarainen asia eikä sopimuksen sisältöä tai muotoa taikka siihen liittyviä menettelytapoja ehdoteta edelleenkaan säänneltäväksi. Käytännössä noudatettaneen yleensä velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain (1578/1992) periaatteita, jolloin kukin velkoja saa jakoosuutena saatavansa suuruuden mukaan määrätyn suhteellisen osuuden jaettavista va-

roista.

Jollei sopimusta velkojen maksamisesta synny, pesänselvittäjä voisi päättää velkojen maksamisesta. Selvää on, että pesänselvittäjä voi toimittaa velkojien hyväksyttäväksi asiakirjan, jonka hän ilmoittaa vahvistavansa päätökseen varojen jaosta, jollei joku velkojista ilmoita suostuvansa ehdotettuun jakoon. Erillisten sopimusneuvottelujen ei siis tarvitse välttämättä edeltää päätöstä varojen jaosta.

Pesänselvittäjän olisi ensin maksettava 18 luvun 5 §:ssä määritellyt pesänselvitysvelat. Muut pesän velat maksettaisiin vasta vainajan velkojen jälkeen (21 luvun 1 §:n 2 momentti). Velkojen maksamisessa pesänselvittäjän olisi noudatettava velkojien maksunsaantijärjestyksestä annettua lakia. Varojen jakamisessa noudatettaisiin siten samoja periaatteita kuin konkurssimenettelyssä. Velkojalla, jolla on pesän omaisuutta saatavansa vakuutena, olisi separatistin asema eikä pesänselvittäjän päätös koskisi panttivelkojaa muussa kuin siinä tapauksessa, että pantin myyntihinta ei kata panttivelkaa kokonaan. Tällöin jako-osuutta on maksettava myös sille osalle panttivelkaa, jota rahaksimuuton tulos ei ole kattanut. Toisaalta panttiomaisuuden myynnistä voi myös kertyä ylijäämää pesälle. Pesänselvittäjän päätöstä varojen jaosta ei yleensä voidakaan tehdä ennen panttiomaisuuden myyntiä. Ehdollisille tai riitaisille veloille jako-osuudet voitaisiin laskea ja maksaa kuten konkurssissa. Vakuudettomat velat otettaisiin huomioon sen suuruisina kuin ne olivat kuolinpäivänä ja kuolinpesän varat jaettaisiin velkojien saatavien suuruuden mukaisessa suhteessa. Kuolinpäivä on perusteltu ja käytännöllinen ajankohta velkojen suuruuden määrittämiselle, koska kuolinpäivän mukaan vainajan velat on 20 luvun 4 §:n 1 momentin nojalla otettava huomioon myös perunkirjoituksessa ja ajankohdalla on merkitystä arvioitaessa sitä, mitä pidetään vainajan ja mitä pesän velkana. Perunkirjoitusta varten velkojilta pyydetään selvitystä vainajan veloista ja velkoja joutuu tällöin laskemaan velan pääoman ja sille kertyneen koron kuolinpäivään saakka. Laskutoimituksia ei olisikaan tarkoituksenmukaista tehdä uudelleen.

Velkojien maksunsaantijärjestyksestä an-

nettua lakia ehdotetaan tässä yhteydessä muutettavaksi niin, että vainajalla mahdollisesti oleva velka, jota koskevan ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakanut, maksettaisiin viimesijaisena saatavana vasta kaikkien muiden vainajan velkojen jälkeen. Näiden jälkeen maksettaisiin muut pesän velat kuin pesänselvitysvelat. Näistä säännöksistä voidaan ylivelkaisessa pesässä poiketa, jos varojen jakamisesta tehdään velkojien kesken sopimus.

Pykälän 2 momentti koskee velkojen maksamisessa noudatettavaa menettelyä. Pesänselvittäjän olisi laadittava päätöksestään asiakirja, josta ilmenevät velkojen maksamiseen vaikuttavat olennaiset seikat. Asiakirjaan olisi merkittävät tiedot pesän varoista, pesän ja vainajan veloista sekä pesän velkojen maksusta ja kullekin vainajan velkojalle tulevasta jako-osuudesta. Pesänselvittäjän olisi päivättävä ja allekirjoitettava asiakirja. Asiakirjasta on jokaisen velkojan saatava oma kappaleensa, joka pesänselvittäjän tulee toimittaa heille jaon jälkeen. Yleisen joutuisuusvaatimuksen mukaisesti pesänselvittäjän on toimitettava asiakirja velkojille ilman aiheutonta viivytyksiä. Pesänselvittäjän on annettava asiakirja myös pesän osakkaille.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännökset oikeudesta moittia pesänselvittäjän päätöstä. Tarve moitteelle syntyy, jos päätös ei velkojan käsityksen mukaan ole sisällöltään lainmukainen tai jos siihen sisältyy muu sellainen virhe, joka on vähentänyt velkojan jako-osuutta. Muu virhe voi olla esimerkiksi se, että jonkun velkojan saatava on otettu huomioon liian suurena. Myös pesän osakkaalla olisi oikeus vaatia päätöksen muuttamista. Osakkaalla voi olla erityinen tarve tähän esimerkiksi tilanteessa, jossa pesänhoitaja on hyväksynyt vainajan velaksi sellaisen, mahdollisesti toiselta osakkaalta saatavan, jonka osakas katsoo olevan perusteeton. Pesänselvittäjä voi luonnollisesti itsekin oikaista virheelliseksi osoittautunutta päätöstään laatimalla asiassa uuden päätöksen. Tällöin tuomioistuinmenettelyltä voidaan välttyä.

Ehdotuksen mukaan asia käsiteltäisiin hakemusasiassa. Asiassa ratkaistaisiin, onko pesänselvittäjän päätös lainmukainen. Se, pannaanko asia vireille hakemuksella (hake-

musasia) vai kanteella (riita-asia) vaikuttaa vireilletulotapaan ja asian käsittelyjärjestykseen. Hakemusasiakin voidaan käsitellä samassa laajuudessa kuin riita-asia. Oikeudenkäymiskaaren 8 luvun säännökset hakemusasioiden käsittelystä ovat siten joustavat, että ne sopivat hyvin tähän asiaan. Kysymys ei tavallisesti ole laajoista tai kovinkaan merkityksellisistä seikoista vaan lähinnä siitä, onko saatavat otettu päätöksessä asianmukaisesti huomioon ja onko niille tulevat jako-osuudet laskettu oikein. Tällaisessa asiassa ratkaisun perusteeksi tarvittavat tiedot saadaan suoraan asiakirjoista pesänselvittäjältä, joten asia ei vaadi riita-asian käsittelyjärjestystä. Tuomioistuin voi myös siirtyä riita-asian käsittelyjärjestykseen, jos hakemuksella vireille tullut asia on syytä käsitellä riita-asiana.

Hakemus käräjäoikeudelle olisi tehtävä kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun velkoja tai osakas on saanut päätöksestä tiedon. Käytännössä pesänselvittäjä toimittaa omankin etunsa vuoksi päätökset tiedoksi todisteellisesti, jotta kanneajan alkamisajankohdasta ei synny epäselvyyttä.

Asiassa olisi aina varattava pesänselvittäjälle tilaisuus tulla kuulluksi. Asiassa voitaisiin kuulla myös velkojia tai pesän osakkaita, jos velkoja tai osakas katsotaan asiaan osalliseksi. Sitä velkojaa, jonka saatavan hyväksymisestä on kysymys, olisi kuultava. Samoin olisi kuultava velkojaa tai osakasta, joka on esittänyt selvitystä, joka on vaikuttanut pesänhoitajan päätökseen kyseisen velan osalta. Usein muiden velkojen tai osakkaiden kuuleminen on tarpeetonta, koska heillä ei yleensä ole esitettävänä asian ratkaisun kannalta merkittäviä seikkoja ja ratkaisun vaikutukset jako-osuuksiin jäävät vähäisiksi.

Jos hakemuksia on useita, ne voitaisiin käsitellä yhdessä. Mahdollinen vahingonkorvauskanne voitaisiin käsitellä yhdessä moiteasian kanssa, jos oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 9 §:ssä säädetty edellytykset täyttyvät. Velkoja voi vaatia pesänhoitajalta vahingonkorvausta, jos käy ilmi, että pesänselvittäjä on esimerkiksi muuttanut pesän omaisuutta rahaksi selvästi alihintaan.

Säännöksen mukaan tuomioistuin voisi kumota tai muuttaa pesänselvittäjän päätöksen. Edellytyksenä on, että päätös on lain vastainen tai siihen sisältyy sellainen virhe

tai puute, jonka vuoksi hakijavelkojan jako-osuus on liian alhainen. Virhe voi olla esimerkiksi se, että velkojan saatavan määrä on merkitty liian pieneksi tai että joku velkojan saatavista puuttuu päätöksestä. Tuomioistuin voisi palauttaa asian pesänselvittäjälle uuden päätöksen tekemistä varten. Välttämätöntä tämä ei kuitenkaan olisi, vaan tuomioistuin voisi myös päättää, miten varat on velkojille maksettava. Maksut suoritaisi pesänselvittäjä päätöksen mukaisesti.

Pesänselvittäjän olisi ilmoitettava lainvoimaisesta päätöksestä velkojille ja osakkaille. Päätöksen tultua lainvoimaiseksi pesänselvittäjä voisi *4 momentin* mukaan maksaa velkojien jako-osuudet. Tavallisesti jako-osuudet voitaisiin siten maksaa heti, kun määräaika kanteen nostamiselle on kulunut umpeen. Jos kuitenkin joku velkojista moittii pesänselvittäjän päätöstä, pesänselvittäjä voisi jakaa varat vasta, kun asiassa annettu ratkaisu on lainvoimainen. Pesänselvittäjän mahdollinen virheellinen päätös ei siten ehdi aiheuttaa vahinkoa, koska varoja ei jaeta ennen lainvoimaista ratkaisua.

12 b §. Lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 12 b §, jonka *1 momentissa* todettaisiin, että pesänselvittäjällä on oikeus tehdä hakemus kuolinpesän asettamiseksi konkurssiin. Nykyisin pesänselvittäjällä on tähän velvollisuus 12 §:n 2 momentin nojalla silloin, kun pesän varat eivät riitä velkojen maksamiseen ja kun pesänselvittäjä ei ole saanut aikaan sopimusta velkojien kanssa eivätkä osakkaat täyty vajuusta. Kuten edellä on todettu, säännös ehdotetaan kumottavaksi. Pykälän *2 momentissa* viitataan konkurssilakiin, jossa säädetään kuolinpesän konkurssin edellytyksistä.

Luvun 8 §:n nojalla pesänselvittäjän määräys raukeaa, kun kuolinpesä asetetaan konkurssiin. Takaisinsaannista konkurssipesään annetussa laissa (758/1991) on erityinen määräpäivää koskeva säännös sitä tilannetta varten, että pesänselvittäjän hallintoa seuraa konkurssi (2 §:n 2 momentti).

20 luku. Perunkirjoituksesta

4 §. Pykälä koskee perukirjaan merkittäviä tietoja. Pykälän *1 momenttiin* ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että perukirjaan on

merkittävä myös vainajan sellaiset velat, joita koskevan ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut ulosottolain mukaisesti ennen kuolemantapausta. Nämä velat on maksettava pesän varoista. Tätä koskeva säännösehdotus sisältyy 21 luvun 1 §:n 1 momenttiin. Avioliittolain 99 §:ään ehdotettuun uuteen 4 momenttiin puolestaan sisältyy säännös tällaisen saatavan asemasta osituksessa.

21 luku. **Kuolleen henkilön ja pesän velasta**

1 §. Pykälän 1 momentissa ilmaistaan periaate, jonka mukaan pesän ja vainajan velat maksetaan kuolinpesän varoista. Lainkohta antaa pesän osakkaille ja pesänselvittäjälle ohjeen siitä, miten pesän varoja käytetään pesän ja vainajan velkojen maksuun.

Säännöksestä käy myös ilmi, että pesän varoista on maksettava sellaisetkin vainajan velat, joita koskevan ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut. Jos pesässä on velkojen maksuun riittävästi varoja, tällaisetkin velat saavat siten täyden suorituksen. Osituksen osalta säännökset sisältyvät avioliittolain 99 §:ään ehdotettuun uuteen 4 momenttiin.

Jos pesän varat eivät riitä kaikkien velkojen maksamiseen, pesä on ylivelkainen. Ylivelkaisen pesän varat voidaan jakaa sopimuksen mukaisesti. Velkoja tai osakas voi myös hakea pesänselvittäjän määräämistä tai kuolinpesän asettamista konkurssiin. Kun varat jaetaan konkurssissa tai pesänselvittäjän päätöksellä, täytäntöönpanokelvottomilla saatavilla olisi aina viimesijainen asema. Konkurssissa viimesijaisuus seuraa velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 6 §:ään ehdotetusta muutoksesta. Pesänselvittäjän päätöksen osalta tähän säännökseen viitataan 19 luvun 12 a §:n 1 momentissa.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännökset siitä, missä järjestyksessä pesän ja vainajan velat on maksettava. Ehdotuksen mukaan pesänselvitysvelat maksetaan pesän varoista päältä päin ennen muita velkoja. Velat on maksettava sitä mukaa kuin ne erääntyvät. Jos kuolinpesää rasittaa perintökaaren 18 luvun 6 §:ssä tarkoitettu selvitysaikainen elatusvastuu eloonjääneelle puo-

lisolle ja lapselle, suoritetaan tämä selvitysaikainen avustus kuitenkin pesästä päältä päin eli ennen sekä pesän että vainajan velkoja. Pesän nettovarat on käytettävä vainajan velkojen maksuun. Vasta näiden velkojen jälkeen voidaan maksaa muita pesän velkoja.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi 3 momentti, joka koskee pesänselvitysvelkojen maksamista konkurssissa. Jos tällaisia velkoja on vielä konkurssin alkaessa maksamatta, ne olisi maksettava massavelkana. Massaveloista on säännös konkurssilain 16 luvun 2 §:n 1 momentissa, jossa on otettu huomioon, että konkurssipesä voi olla vastuussa velasta myös muun lain perusteella. Kuolinpesän konkurssi ei siten heikennä niiden velkojen asemaa, joiden saatava on pesänselvitysvelkaa.

Pykälän 4 momentissa on viittaus 18 luvun 5 §:ään, jossa säädetään pesänselvitysveloista.

2 §. Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset, jotka koskevat kuolinpesän osakkaiden vastuuta vainajan velasta. Ehdotuksen pääsisältö ilmenee pykälän 1 momentista. Sen mukaan osakas ei vastaa henkilökohtaisesti vainajan velasta. Perusteita ehdotukselle on käsitelty yleisperusteluissa. Vahingonkorvausvastuuta ja palautusvelvollisuutta koskevien säännösten on katsottu yleensä antavan vainajan velkojille riittävän suojan osakkaiden mahdollisia velkojien etuja loukkaavia toimia vastaan.

Osakkaalle voisi kuitenkin 1 momentista poiketen seurata henkilökohtainen velkavastuu. Tämä vastuu poikkeaisi voimassa olevan lain 14 §:n mukaisesta vastuusta siten, että vastuusta olisi mahdollista vapautua. Perusteista velkavastuun syntymiselle ehdotetaan säädettäväksi 2 momentissa ja 3 §:ssä. Velkavastuu voisi syntyä perunkirjoitusvelvolliselle osakkaalle sekä osakkaalle, jonka menettelyn vuoksi perunkirja on sisällöltään virheellinen.

Perunkirjoitusvelvollinen osakas voisi joutua vastaamaan vainajan veloista, jos osakas laiminlyö perunkirjoituksen toimituttamisen. Säännös perustuu siihen, että perunkirjoituksen toimittaminen on velkojien kannalta erittäin tärkeää ja ilman perunkirjaa vainajan velkojan on vaikea, jollei mahdotonta osoittaa osakkaiden velkojalle aiheuttaman vahingon

määrä. Vahingonkorvaus- ja palautusvelvollisuutta koskevien säännösten tehokas hyödyntäminen edellyttää, että velkojalla on käytössään tieto vainajan varoista ja veloista. Ilman perukirjaa velkojan suoja ei toteudu. Henkilökohtaisen velkavastuun uhalla pyritään myös ylläpitämään perunkirjoituskuria.

Perunkirjoitusvelvollinen osakas vastaisi henkilökohtaisesti vainajan veloista, jos hän laiminlyö perunkirjoituksen toimituttamisen määräajassa. Määräajasta säädetään 20 luvun 1 §:ssä ja siihen on mahdollista saada verovirastolta pidennystä. Velkavastuu kattaisi sekä perunkirjoitusvelvollisen tiedossa olevat velat että sellaiset vainajan velat, joista hän ei ole ollut tietoinen.

Perunkirjoitusvelvollinen osakas on tavallisesti samalla osakas, jonka velvollisuutena on ilmoittaa pesä. Ilmoitusvelvollisuus on sillä, joka hoitaa pesän omaisuutta tai joka on muutoin sen tilaan parhaiten perehtynyt. Muukin osakas voi antaa perunkirjoitusta varten tietoja pesän tilasta ja hän on rikosoikeudellisessa vastuussa siitä, jos hän perunkirjoituksessa tahallansa salaa tai vilpillisesti ilmoittaa jotakin (perintökaaren 20 luvun 11 §). Osakas voidaan myös velvoittaa valalla vahvistamaan se, että hänen antamansa tiedot ovat oikeat ja ettei hän ole tahallisesti jättänyt mitään ilmoittamatta (20 luvun 6 §:n 2 momentti). Osakkaan vilpillinen menettely voi tulla rangaistavaksi myös veropetoksena (rikoslain 29 luvun 1—3 §).

Ehdotuksessa on pidetty perusteltuna sitä, että velkavastuu voisi aiheutua myös sellaiselle osakkaalle, jonka edellä tarkoitetun toimenpiteen vuoksi perukirja on sisällöltään virheellinen. Perunkirjoitusvelvollinen osakas ei siis olisi velkavastuussa, jos perunkirjoitus on toimitettu määräajassa, mutta toisen osakkaan toimenpiteiden vuoksi virheellisenä. Mikä tahansa väärä tieto ei kuitenkaan voi johtaa vastuun syntymiseen, sillä edellytyksenä on, että velkojan oikeuden täytyy vaarantua osakkaan menettelyn vuoksi. Esimerkiksi virheellinen tieto siitä, ketkä ovat pesän osakkaita, ei yleensä voi johtaa velkojan oikeuden vaarantumiseen.

Perunkirjoituksen laiminlyönti taikka väriin tietojen antaminen sitä varten tai muu osakkaan säännöksessä tarkoitettu menettely riittäisi velkojalle perusteeksi kohdistaa

2 momentin nojalla osakkaaseen vaatimuksia velkavastuun perusteella. Henkilökohtainen velkavastuu ei kuitenkaan olisi ehdoton seuraamus osakkaan menettelystä tai laiminlyönnistä. Osakas voisi 3 momentin nojalla vapautua vastuusta osoittamalla, ettei hän ole menettelyllään tai laiminlyönnillään aiheuttanut 18 luvun 7 §:n nojalla korvattavaa vahinkoa. Jos osakas osoittaa, että hänen velkojalle aiheuttamansa tällainen vahinko oli rahamäärältään pienempi kuin vainajan velka, hän vastaa ehdotuksen mukaan tästä määrästä. Osakkaan velkavastuun kannalta merkitystä olisi vain hänen omilla teoillaan ja laiminlyönneillään pesän hoidossa. Osakas, jolle velkavastuu voi säännöksen perusteella syntyä, ei siis vastaa kysymyksessä olevan 2 momentin nojalla velasta, jos joku muu osakas on aiheuttanut velkojalle vahinkoa.

Säännöksessä tarkoitettua käännettä todistustaakkaa on pidetty välttämättömänä, jotta perukirjan puuttuminen tai virheellinen perukirja ei johtaisi velkojan kannalta ylitsepääsemättömiin näyttövaikeuksiin. Ilman perukirjaa velkojan voi olla vaikea osoittaa, että pesässä on ollut omaisuutta, joka olisi pitänyt käyttää velkojen suoritukseksi tai että pesään kuuluvaa omaisuutta on esimerkiksi siirretty osakkaille taikka muuten hävinnyt pesästä. Sama koskee tilannetta, jossa perukirja on osakkaan siihen antamien tietojen tai osakkaan salaamien seikkojen vuoksi väärä.

Osakkaan kannalta henkilökohtainen velkavastuu on ankara seuraamus. Osakas, joka on muuten hoitanut pesää asianmukaisesti, voi kuitenkin suhteellisen helposti vapautua korvausvastuusta toimittamalla velkojalle myöhässä laaditun perukirjan tai antamalla muun uskottavan selvityksen, joka osoittaa, ettei velkojalle ole aiheutunut vahinkoa. Sääntelyä ei sen vuoksi voida pitää liian ankarana.

Osakas voisi momenttiin sisältyvän säännöksen nojalla vapautua henkilökohtaisesta velkavastuusta kokonaan näyttämällä, ettei hän ole toimenpiteellään tai laiminlyönneillään pesän hallinnossa aiheuttanut perintökaaren 18 luvun 7 §:n nojalla korvattavaa vahinkoa. Mainitun pykälän mukaan osakkaan on korvattava vahinko, jonka hän on pesää hoitaessaan tai hallinnoidessaan tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttanut jol-

lekin, jonka oikeus on pesänselvityksestä riippuvainen. Tällaista vahinkoa voi aiheutua esimerkiksi osakkaan laiminlyönnistä pitää omaisuus vakuutettuna tai siitä, että osakas myy, turmelee tai hävittää omaisuutta. Vahinkoa voi aiheutua myös siitä, että osakas maksaa vainajan velan enneaikaisesti vastoin 21 luvun 9 §:ää. Osituksen tai perinnönjaon toimittamisesta ennen velkojen maksua voi velkojille aiheutua vahinkoa, jos osakkaalle luovutettua omaisuutta ei saada häneltä takaisin.

Jos perunkirjoitus on kokonaan laiminlyöty tai velkojalla on aihetta olettaa sen olevan olennaisesti puutteellinen tai väärä, perunkirjoitusvelvollinen tai tietoja perukirjaan antanut osakas joutuu yleensä selvittämään pesän taloudellisen tilan voidakseen osoittaa, ettei hän ole toimillaan aiheuttanut velkojalle vahinkoa. Vähävaraisessa kuolinpesässä, jossa pesän varat ovat riittäneet enintään pesänselvitykselvikoihin ja jossa vainajan velkojille ei siis olisi riittänyt omaisuutta, osakas ei voi aiheuttaa vahinkoa, jonka perusteella hän voisi joutua vastuuseen vainajan veloista. Osakas vapautuu siis vastuusta esittämällä selvityksen pesän vähävaraisuudesta.

Momenttiin sisältyy myös toinen, henkilökohtaisen velkavastuun määrää rajoittava säännös. Sen mukaan osakas voisi osoittamalla, että hänen velkojalle aiheuttamansa, 18 luvun 7 §:n nojalla korvattava vahinko oli pienempi kuin osakkaalta suoritusta vaativan velkojan saatava, rajoittaa vastuunsa vahingon määrään. Osakkaan vastuun määrän kannalta olennaista on se, kuinka paljon velkojalle pesästä riittävä suoritus on vähentynyt osakkaan tuottamuksellisen tai tahallisen toiminnan johdosta verrattuna siihen, mitä velkoja olisi saanut ilman osakkaan toimia. Osakas vastaa tässäkin tapauksessa vain itse aiheuttamansa vahingon perusteella. Jos osakas esimerkiksi osoittaa, että vainajan omaisuus on tallella yhtä, kuolemantapauksen jälkeen toisen osakkaan hävittämää esinettä lukuun ottamatta, ei osakas ole tämän esineen arvoa vastaavassa vastuussa velkojalle.

Jos esimerkiksi velkoja A vaatii osakkaalta suoritusta koko velasta, joka on määrältään 20 000 euroa ja osakas kykenee osoittamaan, että jäämistön arvo on hänen huolimattoman menettelynsä vuoksi vähentynyt 5 000 eurol-

la, hän ei vastaa velkojille enemmästä. Jos velkojia on useita, osakas on kullekin velkojalle vastuussa vain siitä määrästä, jolla tämän osuus on menettelyn seurauksena vähentynyt. Jos vainajalla esimerkkitapauksessa oli myös toinen velkoja B, jonka saatava oli määrältään 30 000 euroa, osakas on A:lle vastuussa vain 2 000 eurosta, toisin sanoen määrästä, jolla omaisuuden hukkaaminen oli heikentänyt A:n asemaa. Jos myös B velkoo saatavaansa osakkaalta, osakkaan vastuu siitä rajoittuu vastaavasti 3 000 euroon.

Momentissa säädettäisiin osakkaan velkavastuusta. Siinä ei säänneltäisi osakkaan vahingonkorvausvastuuta, jota koskevat säännökset ovat 18 luvun 7 §:ssä. Vaikka velkavastuuta ei tässä tarkoitettujen säännösten perusteella synny, osakas voi silti olla vahingonkorvausvastuussa velkojaa kohtaan 18 luvun 7 §:n nojalla.

Osakkaalle ei *4 momentin* mukaan syntyisi henkilökohtaista velkavastuuta, jos häntä edustaa edunvalvoja. Jos perunkirjoitusvelvollinen osakas on alaikäinen tai hänellä on muusta syystä edunvalvoja, osakas ei joutuisi henkilökohtaiseen velkavastuuseen edunvalvojan toimien tai laiminlyöntien johdosta. Säännös vastaa voimassa olevan lain 21 luvun 16 §:ää. Osakkaan edunvalvojan vahingonkorvausvastuuta koskeva säännös on 18 luvun 7 §:n 3 momentissa.

Osakkaan henkilökohtaista velkavastuuta koskevan ehdotuksen johdosta luvun myöhemmistä säännöksistä ehdotetaan 4 ja 5 § muutettaviksi kokonaan toisensisältöisiksi sekä 12—19 § kumottaviksi.

3 §. Varsinaisen perunkirjoituksen jälkeen on tehtävä 20 luvun 10 §:ssä tarkoitettu täydennys- tai oikaisuperukirja, jos perunkirjoituksen jälkeen ilmaantuu uusia varoja tai velkoja. Pykälään sisältyvät säännökset velkavastuun syntymisestä silloin, kun tällainen niin sanottu lisäperukirja on laadittava.

Lähtökohtana olisi, että 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettu osakas voisi joutua henkilökohtaiseen velkavastuuseen vastaavin perusteiden myös silloin, jos perunkirjoituksen jälkeen on laadittava täydennys- tai oikaisuperukirja. Perunkirjoitusvelvollisen osakkaan osalta ei kuitenkaan lisäperukirjan toimituttamisen laiminlyönti riittäisi yksin pe-

rusteeksi vastuun syntymiseen. Ehdotuksen tarkoituksena on estää se, että henkilökohtaisen velkavastuun syntyminen myöskään lisäperukirjan laiminlyönnin perusteella voisi johtaa kohtuuttomiin tilanteisiin. Lisäperukirjan toimituttamisen laiminlyönnin perusteella velkavastuu voisi syntyä vain, jos laiminlyöntiä voidaan pitää erityisen moitittavana ottaen huomioon ilmaantuneiden varojen tai velkojen määrä sekä muut olosuhteet. Vastuun perusteita harkittaessa voitaisiin siten ottaa huomioon muun muassa se, että lisäperukirjan tarve voi johtua varsin vähäisestä puutteesta varsinaisessa perukirjassa tai sellaisesta seikasta, jonka on tullut ilmi osakkaallekin yllätyksenä. Lisäksi voidaan ottaa huomioon, että vaikka perunkirjoitusvelvollisuus sinänsä on yleisesti tiedossa, lisäperukirjan laatimisvelvollisuus ei ole samassa määrin tunnettu asia. Myös osakkaan ikä ja muut olosuhteet voivat vaikuttaa siihen, ettei laiminlyöntiä voida pitää säännöksessä tarkoitettuihin tavoin erityisen moitittavana.

Osakkaalla on perintökaareissa säädetty totuudessapysymisvelvollisuus myös silloin, kun kysymys on tietojen antamisesta lisäperukirjaan. Väärien tietojen antaminen tai tietojen salaaminen on yhtä moitittavaa riippumatta siitä, onko kyseessä varsinainen perukirja vai sen jälkeen laadittava täydennys- tai oikaisuperukirja. Kysymyksessä oleva osakas voisi, toisin kuin peruskirjoitusvelvollinen osakas, joutua velkavastuuseen pelkästään 2 §:n 2 momentissa tarkoitetun menettelyn perusteella. Harkintavaltaa väärien tietojen merkittävyyden tai muun vastaavan seikan perusteella ei siis ehdotuksen mukaan olisi.

4 §. Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännös osakkaiden vastuusta pesän lukuun tehdystä velasta. Perintökaaren nykyisen 21 luvun 15 §:n nojalla osakas vastaa henkilökohtaisesti pesän veloista, jos hän on 21 luvun säännösten perusteella joutunut vastuuseen vainajan veloista. Kun henkilökohtaisesta velkavastuusta ehdotetaan pääosin luovuttavaksi, on tarpeen säännellä osakkaiden vastuusta pesän lukuun tehdystä velasta.

Vastuu tällaisesta velasta olisi lähtökohtaisesti osakkaiden ja toisen osapuolen sopimuksenvarainen asia. Sopia voidaan siitä, vastaako velasta ainoastaan kuolinpesä vai ovatko vastuussa myös pesän osakkaat.

Osakkaat voivat luonnollisesti sopia myös keskinäisestä vastuustaan haluamallaan tavalla. Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös siltä varalta, ettei asiasta ole sovittu tai osapuolten tarkoitus ole muuten selvä. Säännöksen mukaan pesän lukuun tehdystä velasta vastaavat tällöin ne osakkaat, jotka ovat velan tehneet.

Ehdotettua säännöstä sovellettaisiin vain, jollei muualla toisin säädetä. Jos osakkaiden vastuusta säädetään toisin, tällainen säännös syrjäyttää kysymyksessä olevan 4 §:n.

5 §. Vanhentumislainsäädännön uudistamisen yhteydessä luvun 2 a §:ksi on otettu säännös (732/2003), joka koskee julkisen haasteen hakemista vainajan, pesän tai eloonjääneen puolison velkojen selvittämiseksi. Säännöksessä viitataan julkisesta haasteesta annettuun lakiin (729/2003), johon sisältyvät säännökset tuomioistuimenmenettelystä, jossa tuntemattomia velkoja kutsutaan ilmoittamaan saatavansa esimerkiksi kuolinpesän vastuiden selvittämiseksi. Julkista haastetta koskevat säännökset otettaisiin samansisältöisinä kysymyksessä olevan 5 §:n 1 momenttiin, minkä vuoksi edellä mainittu 2 a § ehdotetaan kumottavaksi. Pykälän 2 momentissa viitattaisiin 18 luvun 5 §:ään, johon sisältyvät säännökset pesäselvitysveloista.

Käytännössä julkista haastetta haetaan, jos voidaan olettaa, että kaikki vainajan velat eivät ole tiedossa. Muissa kuin ylivelkaisissa pesissä julkisen haasteen tarve on pesänselvittäjän tai osakkaiden arvioitavissa. Pesänselvittäjä vastaa vahingosta, joka velkojalle aiheutuu siitä, ettei haastetta ole otettu (19 luvun 19 §). Erityisesti ylivelkaisissa pesissä vahinkoa ei välttämättä aiheudu lainkaan tai sen määrä voi olla hyvinkin pieni, jos pesä on ollut varaton tai velkojien jakoosuusprosentti on ollut alhainen.

Pykälän 3 momentti koskee pesänselvittäjän velvollisuutta hakea ylivelkaisessa pesässä julkista haastetta velkojen selvittämiseksi. Velvollisuus ei koske vain pesiä, jotka ovat riidattomasti ylivelkaisia. Julkista haastetta olisi haettava myös, jos on syytä epäillä, että pesä on ylivelkainen. Kun pesänselvittäjälle ehdotetaan mahdollisuutta päättää ylivelkaisen pesän varojen käytöstä velkojen maksuun silloinkin, kun velkojien kesken ei saada aikaan sopimusta, on erityisen tärkeää, että

kaikki velat on selvitetty eikä tuntemattomia velkoja voi enää tulla ilmi.

Pesänselvittäjälle ehdotetaan kuitenkin annettavaksi harkintavaltaa sen suhteen, onko julkinen haaste välttämätön silloinkaan, kun pesä on ylivelkainen. Vainajan velkasuhteet voivat usein olla hyvin lesken tiedossa ja myös muu pesän osakas voi olla vainajan taloudelliseen tilanteeseen hyvin perehtynyt. Se, mitä velkoja tai laskusaatavia vainajalla on ollut tai on odotettavissa, voidaan usein selvittää jokseenkin varmasti tiliotteiden avulla, vaikkakaan tuntemattomien velkojen mahdollisuutta ei kokonaan voida sulkea pois. Olosuhteet voivat siten olla toisinaan sellaiset, että julkisen haasteen hakemista voidaan pitää tarpeettomana, ja silloin se vain turhaan pitkittää pesän selvittämistä ja varojen jakamista. Käytännössä julkista haastetta on haettu hyvin harvoin eikä tiedossa ole, että siitä olisi aiheutunut erityisiä ongelmia. Pesänselvittäjä voisikin ehdotuksen mukaan olla hakematta julkista haastetta, jos se on ilmeisen tarpeetonta.

6 §. Kuolinpesän varojen jakaminen osakkaille ennen pesän ja vainajan velkojen maksua sisältää vaaran siitä, että varoja ei myöhemmin pystytä käyttämään velkojen hyväksi. Tämän torjumiseksi pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, joka kieltää osituksen tai perinnönjaon toimittamisen ennen kuin pesän ja vainajan velat on maksettu. Nykyisin tällaista nimenomaista kieltoa ei laissa ole ilmaistu, mutta sama periaate on luettavissa 1 momentista. Sen mukaan ositus tai perinnönjako peruuntuu, jos pesä osituksen tai perinnönjaon jälkeen luovutetaan pesänselvittäjän hallintoon tai konkurssiin.

Pykälän 2 momentissa säädetään niistä keinoista, jotka ovat käytettävissä, jos ositus on toimitettu tai pesä jaettu 1 momentin vastaisesti, siis ennen pesän ja vainajan velkojen maksamista. Velkojan edun turvaaminen vaatii, että velkoja voidaan saada samaan asemaan kuin missä hän olisi ollut, jos velat olisi maksettu ennen jakoa. Tämä edellyttää osituksen ja perinnönjaon peräytymistä, josta puolestaan seuraa osakkaan palautusvelvollisuus pesää kohtaan. Osakkaan palautusvastuun toteuttaminen edellyttää voimassa olevan lain mukaan pesän viralliselvitystä.

Myös ehdotuksen lähtökohtana on, että osituksen ja perinnönjaon peruuttaminen edellyttää ensi vaiheessa pesänselvittäjän määräämistä ja peruuttamiseen vaaditaan tuomioistuimen päätös.

Jos osituksen tai perinnönjaon jälkeen tulee ilmi velka, joka olisi pitänyt maksaa, käytännössä tavallista lienee, että osakkaat pyrkivät keskenään sopimaan maksuvelvollisuudestaan velkojalle. Velkojalla on oikeus saada suoritus koko saatavalleen, jos pesän varat olisivat riittäneet siihen. Jos varoja on ollut vähemmän, osakkaat ja velkoja voivat keskenään sopia maksettavasta määrästä. Velkojalla on aina myös mahdollisuus hakea pesänselvittäjän määräämistä siten kuin 19 luvussa säädetään. Pesänselvittäjän tehtävänä on saman luvun 12 a §:n 1 momentin mukaisesti pyrkiä sovintoon osakkaiden ja velkojan kesken. Jos sovintoa osakkaiden ja velkojen välillä ei synny, pesänselvittäjän ainoana vaihtoehtona on vaatia osituksen ja perinnönjaon peruuttamista nostamalla kanne tuomioistuimessa.

Kanteen nostaessaan pesänselvittäjällä on tiedossa, kuinka paljon velan suorittamiseksi tarvitaan varoja. Pesänselvittäjä voi tarpeen mukaan vaatia joko koko osituksen tai perinnönjaon peruuttamista tai sen osittaista peruuttamista. Haastehakemuksessa on yksilöitävä, kuinka paljon osakkaiden on palautettava pesään.

Momentin 1 kohta koskee tilannetta, jossa maksettavan velan määrä on niin suuri, että koko osituksen ja jaon peruuttaminen on tarpeen. Tällöin tuomioistuimen on määrättävä osakkaat palauttamaan pesälle koko se omaisuus, jonka kukin heistä on osituksessa tai perinnönjaossa saanut. Palauttamiseen on 4 momentin mukaisesti sovellettava 8 ja 8 a—8 c §:n säännöksiä, joiden nojalla on mahdollista, että osakas voi omaisuuden palauttamisen sijasta tietyissä tilanteissa korvata sen arvon. Lähtökohtaisesti palautusvelvollisuus on kuitenkin esinekohtaista.

Momentin 2 kohta koskee tilannetta, jossa kaiken osituksessa tai perinnönjaossa saadun omaisuuden palauttaminen ei ole tarpeen velkojen maksamiseksi. Tällöin pesänselvittäjän on esitettävä vaatimuksensa siitä, miltä osin omaisuutta on palautettava. Tämä osakkaiden palautusvastuu on yhteisvastuullista.

Tuomioistuin määrää osakkaat palauttamaan määrän, joka tarvitaan velan ja pesänselvityksestä aiheutuvien kulujen maksamiseksi. Palautus on tällöin ensisijaisesti rahamääräinen.

Yhteisvastuullisten velallisten osalta velvoiteoikeudessa on pääsääntönä se, että velkoja voi hakea suoritusta koko saatavalleen keneltä tahansa heistä. Myös kuolinpesän osakkaiden palautusvelvollisuus on yhteisvastuullista, joten pesänselvittäjä voi hakea tuomioistuimen päätökseen perustuvaa rahamäärää keneltä tahansa osakkaalta. Selvitystä muiden osakkaiden maksukyvyttömyydestä ei tarvita.

Kun ositus ja perinnönjako on määrätty peruuntumaan vain osittain, osakkaiden yhteisvastuullisesta palautusvelvollisuudesta voi syntyä ongelmallisia tilanteita. Tämän vuoksi *3 momentissa* säädetään selvyyden vuoksi ensinnäkin siitä, että osakkaan palautusvelvollisuus ei koskaan voi ylittää sitä määrää, jonka hän on pesästä saanut. Ongelmia saattaa syntyä erityisesti silloin, kun osakkaat eivät ole jakaneet omaisuutta perintöosuuksien mukaisessa suhteessa. Jos esimerkiksi kunkin osakkaan perintöosuus on ollut 5 000 euroa, mutta osakkaiden keskinäisen sopimuksen mukaisesti yksi osakkaista on tyytynyt 2 000 euron arvoiseen perintöön, palautusvelvollisuus ei voi määräytyä lakimääräisten perintöosuuksien perusteella. Jos perinnönjaon jälkeen ilmaantuu 2 500 euron määräinen velka, koko perinnönjaon peruuttaminen ei ole tarpeen. Osakkaat ovat ehdotuksen mukaan velvollisia jaon peruuttamisen sijasta suorittamaan pesälle yhteisvastuullisesti velan maksuun tarvittavat 2 500 euroa. Tässä tilanteessa vain 2 000 euroa pesästä saaneelta osakkaalta ei voida vaatia enempää kuin hänen saamansa 2 000 euroa.

Samaan momenttiin sisältyy toisekseen säännös siitä, että osittaisen peruuttamisen tilanteissa osakkaalla olisi aina mahdollisuus palauttaa pesään kaikki perinnönjaossa saamansa omaisuus. Kohtuullisena ei ole pidetty sitä, että osakas joutuisi hankkimaan tarvittavan rahamäärän muualta, esimerkiksi ottamalla palautusta varten lainaa. Säännös on myös tarpeen erityisesti tilanteessa, jossa osakas ei saisi luottoa, vaikka hän käyttäisi vakuutena jaossa saamaansa omaisuutta.

Osakkaan palauttaman omaisuuden rahaksimuuttokustannukset jäisivät pesän vastattaviksi. Kustannukset olisivat vähentäneet pesän varoja silloinkin, jos lainvastaista jakoa ei olisi toimitettu eikä kustannusten maksaminen siten heikennä pesän velkojan asemaa. Jos osakkaan pesään palauttama määrä ylittää sen, mitä velan maksamiseksi tarvitaan, ylimenevän osuuden osalta voi olla tarpeen suorittaa uusi perinnönjako.

Osituksen ja perinnönjaon peruuttaminen ja siitä johtuva omaisuuden tai sen arvon palauttaminen voidaan asiallisesti rinnastaa siihen vastuuseen, joka seuraa oikeustoimen peräyttämistä takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain nojalla. Kummassakin palautusvastuun peruste syntyy sellaisten oikeustoimien peräyttämistä, joilla on loukattu velkojien etua. Tämän vuoksi on pidetty tarpeellisena täydentää perintökaaren nykyisiä palautusvelvollisuutta koskevia normeja säännöksillä, jotka vastaavat sisällöltään takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 3 luvun säännöksiä. Pykälän *4 momentissa* viitataan 8 ja 8 a—8 c §:ään, joihin sisältyvät tarkemmat säännökset omaisuuden palauttamisesta ja arvon korvaamisesta.

6 a §. Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset osakkaiden keskinäisestä vastuunjaosta silloin, kun ositus ja perinnönjako määrätään peruuntumaan vain osittain.

Osakkaat vastaavat ehdotetun 6 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan suorituksesta yhteisvastuullisesti pesään ja velkojaan nähden. Heidän keskinäisissä suhteissaan vastuu määräytyisi *1 momentin* mukaan kuitenkin sen mukaan, mitä kukin on osituksessa ja perinnönjaossa saanut liikaa. Nykyisin sama periaate käy ilmi 6 §:n 2 momentista. Tämä tarkoittaa sitä, että osakkaat pyritään saattamaan siihen taloudelliseen asemaan, jossa he olisivat olleet, jos jaon jälkeen maksettava velka ja virallisselvityksestä aiheutuvat kustannukset olisi otettu osituksessa ja perinnönjaossa huomioon alunperin. Lähtökohtaisesti tämä edellyttää, että ositus ja perinnönjako suoritetaan laskennallisesti uudestaan siten, että velka ja pesänselvityskustannukset otetaan huomioon. Lopputulosta verrataan siihen, mitä kukin osakkaista on suoritettu jaossa saanut. Jos perinnönjako on suoritettu perintöosuuksien mukaisessa suhteessa eikä siihen

liity edeltävää ositusta, voidaan suhdeluku laskea suoraan osakkaiden saamien perintöosuuksien perusteella. Jos sen sijaan perinnönjakoa on edeltänyt ositus tai osakkaat ovat sopineet jakosuhteista lainmukaisista suhteista poiketen, tulee ositus ja perinnönjako toimittaa laskennallisesti uudestaan.

Lähtökohtaisesti osakkaat vastaavat 1 momentin nojalla velasta perintöosuksiensa mukaisessa suhteessa. Pykälän 2 momentissa on säännös osakkaiden keskinäisestä vastuusta silloin, kun joku osakkaista ei kykene suorittamaan omaa osuuttaan toiselle osakkaalle siitä, mitä tämä on palauttanut pesään yli oman osuutensa. Säännöksen mukaan muiden osakkaiden on täytettävä vajuus osituksessa tai jaossa saamallaan määrällä. Säännös vastaa voimassa olevan lain 6 §:n 3 momenttia. Lainkohdasta ilmenee, että vastuun ylärajana on kunkin osakkaan osalta hänen jäämistöomaisuudestaan saamansa määrä.

Pykälän 3 momentissa on säännös, joka koskee osakkaan takautumisoikeutta silloin, kun osakas on palauttanut varoja yli oman osuutensa. Tällaisella osakkaalla on oikeus saada kultakin muulta palautusvelvolliselta, mitä hän on tämän osalta suorittanut. Tästä seuraa myös, että 2 momentin nojalla maksettu vajuus jaetaan muiden osakkaiden kesken samassa suhteessa kuin he muutenkin vastaavat keskinäisessä suhteessaan velasta, lähtökohtaisesti siis perintöosuksiensa mukaisesti. Kunkin osakkaan vastuu rajoittuu kuitenkin 6 §:n 3 momentista ilmenevän periaatteen mukaan aina siihen määrään, jonka hän on pesästä saanut.

7 §. Pykälä koskee erityisjälkisäädöksen ja tarkoitamääräyksen perusteella pesästä saadun omaisuuden palauttamista. Pykälää ehdotetaan tarkistettavaksi niin, että siinä viitataan arvon korvaamisen osalta 8 §:ään.

8 §. Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset 6 ja 7 §:n nojalla pesään palautettavan omaisuuden arvon korvaamisesta.

Omaisuuden palauttamisen tarkoituksena on saattaa velkojat samaan asemaan, jossa he olisivat olleet, jos omaisuutta ei olisi luovutettu pesästä. Palautusvelvollisuus on siten ensisijaisesti esinekohtaista. Kaikissa tilanteissa omaisuus ei kuitenkaan ole enää tallella tai muuten palautettavissa. Tällöin velkojan etu vaatii, että omaisuuden arvo korva-

taan.

Omaisuuden arvo olisi 1 momentin nojalla korvattava, jos palautettava omaisuus ei ole tallella tai muuten palautettavissa. Arvon korvaaminen tulee kysymykseen lähinnä silloin, kun omaisuus on hävinnyt, tuhoutunut tai luovutettu kolmannelle henkilölle. Omaisuus on myös voitu yhdistää toiseen esineeseen niin, ettei sen irrottaminen käy enää päinsä. Palauttamisen asemesta on omaisuuden arvo tällöin korvattava. Arvon korvaaminen tulisi lisäksi kysymykseen silloin, kun omaisuus on niin huonossa kunnossa, ettei kuolinpesän voida edellyttää ottavan sitä vastaan. Sen sijaan silloin, kun omaisuus on tallella vain osittain, esimerkiksi osa on luovutettu edelleen, osakkaan on palautettava tallella oleva omaisuus ja korvattava muun omaisuuden arvo.

Arvon korvaaminen ei riippuisi siitä, johtuuko omaisuuden tuhoutuminen tai häviäminen palautusvelvollisen tuottamuksesta. Korvausvelvollisuutta voitaisiin kuitenkin 8 c §:n nojalla sovitella. Yhtenä perusteena sovittelulle voi olla se, että tuhoutuminen on johtunut palautusvelvollisesta riippumattomista syistä.

Nykyisessä laissa ei ole ollut säännöksiä siitä, mikä vaikutus omaisuuden arvon alenemisella on omaisuutta palautettaessa. Tästä ehdotetaan otettavaksi pykälän 2 momenttiin säännökset. Jos omaisuuden arvo on alentunut merkittävästi kulumisen tai vahingoittumisen vuoksi, olisi palautusvelvollisen korvattava myös arvon aleneminen. Tilanne on rinnastettavissa siihen, ettei omaisuus ole enää tallella tai muuten palautettavissa, mikä vuoksi vastuun täytyy määräytyä samoin perustein. Kysymys on ankarasta vastuusta eli palautusvelvollinen on korvausvelvollinen tuottamuksesta riippumatta. Korvausvelvollisuuteen ei myöskään vaikuta se, johtuuko arvon aleneminen esineen varsinaisesta käytöstä vai ulkopuolisista tekijöistä.

Jos omaisuuden arvo on alentunut muusta syystä kuin kulumisen tai vahingoittumisen vuoksi, palautusvelvollisen olisi suoritettava kohtuullinen korvaus arvon alenemisesta vain, jos siihen on erityistä syytä. Lähinnä kysymykseen tulevat tilanteet, jolloin omaisuus sinänsä on samassa kunnossa kuin osakkaan saadessa omaisuuden, mutta siitä ei

enää saada samaa hintaa. Syynä voi olla esimerkiksi omaisuuden markkina-arvon aleneminen. Koska tällainen arvonaleneminen olisi tapahtunut silloinkin, jos kuolinpesä olisi pitänyt omaisuutta hallussaan, korvauksen määrääminen edellyttää, että sen tuomitsemiseen on erityistä syytä. Lähinnä tällainen syy voi olla kyseessä silloin, kun osakkaalta vaaditaan omaisuuden palauttamista ja osakas viivyttää palautusta aiheettomasti sillä seurauksella, että omaisuuden arvo tuona aikana alenee.

Joissakin tapauksissa korvausvelvollisuus voi muodostua molemmista lainkohdan tarkoittamista tilanteista. Esimerkiksi henkilöauton arvo määräytyy pääosin vuosimallin ja toisaalta ajokilometrien perusteella. Yksittäistapauksissa on harkittava missä määrin arvon aleneminen on kummastakin syystä johtunut ja määrättävä korvausvelvollisuus tämän mukaisesti.

Pykälän 3 momentti koskee tilanteita, joissa tietyn omaisuuden palauttaminen tuottaisi palautusvelvolliselle haittaa. Osakas voitaisiin tällöin oikeuttaa maksamaan omaisuuden palauttamisen sijasta omaisuuden arvon mukainen korvaus. Esinekohtainen palauttaminen on ensisijaista ja sen vuoksi arvon korvaaminen edellyttäisi, että palautusvelvollinen näyttää, että hänelle aiheutuu palauttamisesta haittaa. Toisaalta palauttamisvaatimuksen tavoitteena on saada pesään varoja, joilla vainajan velkoja voidaan maksaa. Omaisuuden arvon mukaan määräytyvä rahamääräinen korvaus on yleensä velkojienkin edun mukaista. Sen vuoksi ei ole tarpeen vaatia, että osakkaalle aiheutuvan haitan pitäisi olla erityistä, jotta arvon korvaaminen voitaisiin sallia.

Arvon korvaaminen tulisi kysymykseen vain palautusvelvollisen vaatimuksesta. Sen sijaan esimerkiksi velkoja tai kuolinpesä ei voisi vaatia, että omaisuuden sijasta on palautettava sen arvo.

Jos kuolinpesään on määrätty pesänselvittäjä, pesänselvittäjä voi vaatia osakasta palauttamaan ensisijaisesti hänen pesästä saamansa omaisuuden ja toissijaisesti korvaamaan sen arvon. Jos pesänselvittäjä vaatii vain omaisuutta, osakkaan asia on näyttää, että palauttamisesta aiheutuu hänelle haittaa ja vaatia oikeutta maksaa korvaus omaisuu-

den arvosta. Omaisuuden arvon korvaaminen on aina mahdollista, jos molemmat osapuolet sopivat siitä. Muussa tapauksessa asian ratkaisee tuomioistuimien pesänselvittäjän osituksen ja perinnönjaon peruuttamista koskevasta kanteesta.

Omaisuuden arvon laskemisesta ei laissa ole säännöksiä vaan tämä määräytyy yleisten korvausoikeudellisten periaatteiden mukaan. Palautusvaatimuksen tarkoituksena on saada omaisuus takaisin pesään sen rahaksimuuton toimittamiseksi. Sen vuoksi lähtökohtana voidaan pitää sitä, että arvo määräytyy omaisuuden rahaksimuuttoarvon perusteella palauttamisajankohdan mukaan arvioituna ja rahaksimuuttokustannukset vähennyksenä huomioon ottaen.

8 a §. Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset pesään palautettavalle rahamäärälle maksettavasta korosta sekä palautettavan omaisuuden tuoton ja hyödyn korvaamisesta.

Pykälän 1 momentin ensimmäinen virke koskee pesästä rahaa saaneen osakkaan velvollisuutta suorittaa korkoa. Osakas olisi velvollinen maksamaan palautettavalle rahamäärälle korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin mukaista korkoa eli niin sanottua tuottokorkoa. Tuottokoron maksamista puoltaa se, että kysymys on tuottoon rinnastuvasta erästä. Nykyisenkin säännöksen mukaan palautusvelvollisuus käsittää myös koron ja tuoton (8 §), mutta koron määrää tai maksuvelvollisuuden alkamisen ajankohtaa ei säännellä. Oikeuskirjallisuudessa koronmaksuvelvollisuudesta on kuitenkin esitetty tätä ehdotusta vastaavia käsityksiä.

Osakas olisi velvollinen maksamaan tuottokorkoa jo siitä lukien, kun hän on saanut pesästä rahaa. Tämä vastaa vilpillisessä mielessä olleen takaisinsaantivastaajan maksuvelvollisuutta, jolloin oikeustoimen peräyttäminen perustuu takaisinsaannista konkursipesään annetun lain 5 §:ään. Osakkaiden osalta tällaista ankarampaa maksuvelvollisuutta voidaan puoltaa sen vuoksi, että osakkaiden tehtävänä on varmistaa, että kaikki pesän ja vainajan velat on maksettu ennen jakoon ryhtymistä. Tällä perusteella palautusvelvollinen osakas voidaan rinnastaa vilpillisessä mielessä olleeseen takaisinsaantivastaajaan ja sen vuoksi koronmaksuvellli-

suuden tulee määräytyä kummankin osalta samojen sääntöjen mukaan. Tuottokoron maksuvelvollisuus päättyy siihen, kun palautettavalle määrälle alkaa 2 momentin nojalla juosta viivästyskorko.

Rahaa pesästä saanut osakas ei toisaalta ole velvollinen suorittamaan enempää kuin tuottokoron, vaikka hän olisi onnistunut sijoittamaan pesästä saamansa rahat siten, että on saanut niistä korkolain 3 §:n 2 momentin tarkoittamaa tuottokorkoa paremman tuoton.

Momentin toisessa virkkeessä on säännös muusta palautettavasta omaisuudesta kuin rahasta saadun tuoton ja hyödyn korvaamisesta. Sääntely vastaa osin voimassa olevaa perintökaaren säännöstä (8 §) sekä niitä säännöksiä, joita noudatetaan takaisinsaan- nista konkurssipesään annetun lain mukaan vilpillisessä mielessä olleen takaisinsaanti- vastaajan osalta (17 §:n 1 momentti).

Tuottoa on kaikki se, mitä omaisuudesta kertyy. Tuottoa pidetään esimerkiksi osakkeista saatuja osinkoja, metsän kasvua, pel- lon viljaa ja muuta vastaavaa. Tuotto olisi pala- utettava sellaisenaan. Tuoton palauttamisen vaihtoehtona olisi tuoton arvon korvaaminen. Osakas voisi valita, kummalla tavalla hän täyttää vastuunsa.

Hyötynä pidetään omaisuuden käytöstä saatua etua. Hyötyä voi olla esimerkiksi etuus, joka on saatu siitä, että palautusvelvol- linen on saanut asua palautettavassa asunnos- sa tai käyttää palautettavaa autoa. Hyödyn osalta korvauksen määrää harkittaessa tulisi ottaa ensisijaisesti huomioon se, missä mää- rin kuolinpesälle on aiheutunut vahinkoa sii- tä, että omaisuus ei ole ollut sen hyödynnet- tävänä. Jos kuka tahansa olisi saanut omai- suudesta hyötyä, voidaan täyttää korvausta pi- tää kohtuullisena. Sen sijaan niissä tapauksis- sa, joissa palautusvelvollisen saama hyöty on perustunut lähinnä hänen omaan toimintaans- sa, ei hyödyn korvaamista voida pitää koh- tuullisena.

Käytännössä saattaa esiintyä tapauksia, joissa omaisuudesta on saatu hyötyä, mutta samalla sen arvo on alentunut ja palautusvel- vollinen on tämän vuoksi velvollinen kor- vaamaan arvonalennuksen kuolinpesälle. Esimerkkinä tällaisesta voidaan mainita ti- lanne, jossa kiinteistöltä on otettu soraa tai kiveä. Momentin kolmannen virkkeen perus-

teella kuolinpesän kärsimä vahinko tulee täl- löin ensisijaisesti korvattavaksi arvonalene- misestä suoritettavan korvauksen avulla. Koska palautusvelvollista ei voida velvoittaa korvaamaan kaksinkertaisesti samaa vahin- koa, ei näissä tapauksissa toimenpiteistä saa- tua etuutta tarvitsisi korvata.

Lainkohdassa tarkoitettaisiin nettotuoton ja nettohyödyn korvaamista. Jos palautusvel- vollinen on laittanut omaisuuteen kustannuk- sia tuoton ja hyödyn saamiseksi, on hänellä oikeus vähentää ne kuolinpesälle maksetta- vasta korvauksesta.

Palautusvelvollinen on 2 momentin mukaan velvollinen suorittamaan korkolain 4 §:n mukaista viivästyskorkoa palautettavalle määrälle siitä lukien kuin palautusvaatimus on esitetty.

8 b §. Pykälä koskee palautusvelvollisen osakkaan oikeutta saada korvaus niistä kus- tannuksista, joita hän on laittanut palautetta- vaan omaisuuteen. Kysymykseen tulevat ensisijaisesti tarpeelliset kustannukset, mutta myös muut kustannukset, jos se harkitaan kohtuulliseksi. Tarpeellisina kustannuksia voidaan pitää silloin kun omaisuuden huolel- linen ja järkevä hoito niitä vaatii. Omaisuu- den käyttö- ja ylläpitokustannuksista osakas saa korvauksen vain siltä osin kuin omaisuu- den tuotto ei ole riittänyt niihin.

Tarpeelliset kustannukset korvattaisiin lainkohdan mukaan kokonaan. Muiden kus- tannusten osalta korvattavaksi saattaisivat tulla lähinnä omaisuuden arvoa kohottaneet tai muuten hyödylliset kustannukset.

8 c §. Pykälän nojalla voitaisiin palautus- velvollisuudesta aiheutuvia seurauksia lie- ventää palautusvelvollisuutta sovittelemalla. Sovittelu voisi koskea kaikkia osakkaalle syntyviä velvollisuuksia. Sovittelu olisi siten mahdollista, kun kysymys on omaisuuden tai sen arvon korvaamisesta, arvon alenemisesta maksettavasta korvauksesta, korvauksesta omaisuuden tuotosta ja hyödystä tai makset- tavasta korosta. Sovittelu tarkoittaisi yleensä palautusvelvollisuuden alentamista, mutta mahdollista olisi sekin, että palautusvelvolli- suus poistettaisiin kokonaan.

Sovittelu olisi mahdollista painavasta syys- tä ja sovittelun tarkoituksena on välttää pa- lautusvelvollisuudesta aiheutuva kohtuuton lopputulos. Palautusvastuusta päätettäessä

voidaan ottaa kaikki asiaan vaikuttavat seikat, erityisesti ne olosuhteet, joissa pesä on jaettu ja se, oliko osakas tietoinen maksamatta jätetystä velasta. Erityistä syytä sovitteluun on lähinnä silloin, kun osakas on palautusvelvollisuuden perusteella vaarassa joutua huonompaan asemaan kuin missä hän olisi ollut, jos ositusta tai jakoa ei olisi toimitettu. Sovittelulla pyritäänkin ehkäisemään palautusvelvollisen talouden romahtaminen, joka voisi olla seurauksena esimerkiksi omaisuuden arvon alenemisen vuoksi tai silloin, kun palautettava omaisuus on tuhoutunut. Sovittelua voi puoltaa myös se, että osakkaat ovat olleet perustellusti tietämättömiä jostakin velasta. Tällainen on tilanne esimerkiksi silloin, kun osakkaalla ei ole ollut syytä epäillä, että vainajalla olisi ollut tuntemattomia velkoja eikä julkista haastetta ole tämän vuoksi haettu. Sovittelua harkittaessa voidaan myös ottaa huomioon osakkaan ja velkojan taloudellinen asema. Sovitteluvaatimusta puoltavana seikkana voitaisiin pitää esimerkiksi sitä, että osakas on käyttänyt koko perintöosuutensa oman asuntonsa korjauskustannuksiin ja palautusvastuun suorittaminen vaatisi asunnon myymistä.

Osakkaan on vaadittava sovittelua perinnönjaon peruuntumista koskevan oikeudenkäynnin yhteydessä. Osakkaan on näytettävä sovittelun edellytysten olemassaolo.

9 §. Pykälässä säädetään niin sanotusta rauhoitusajasta. Sen nojalla pesän osakkailla on käytettävissään tietty määräaika, jolloin he voivat tutustua pesän tilaan ja päättää siitä, luovutetaanko pesä pesänselvittäjän hallintoon tai konkurssiin. Panttivelkojaa lukuun ottamatta velkojat eivät voi tuona aikana hakea täytäntöönpanoa periäkseen saataviaan pesään kuuluvasta omaisuudesta. Osakkaat puolestaan eivät saa pääsääntöisesti maksaa vainajan velkaa pesän varoista. Tällä on pyritty estämään esimerkiksi velkojan vaatimuksesta johtuvat hätiköidyt omaisuuden realisoinnit ennen pesän selvittämistä. Rauhoitusajana tehty maksu ei ole pätemätön, mutta siitä voi aiheutua osakkaalle vahingonkorvausvastuu sellaista velkojaa kohtaan, joka jää maksun vuoksi ilman suoritusta. Pykälässä säädetty, osakkaita velvoittava maksukielto voikin olla merkityksellinen 18 luvun 7 §:n mukaan määräytyvää vahingon-

korvausvelvollisuutta arvioitaessa.

Voimassa olevassa 9 §:ssä on rauhoitusajan osalta viitattu 21 luvun 1 §:n 1 momenttiin. Jälkimmäistä säännöstä on ehdotuksessa muutettu niin, ettei rauhoitusajan kesto enää voida lukea sieltä. Sen vuoksi rauhoitusajasta on ollut tarpeen ottaa säännös kysymyksessä olevaan 9 §:n 1 momenttiin. Rauhoitusajaksi olisi sen mukaan kuukausi perunkirjoituksen toimittamisesta. Ehdotus vastaa voimassa olevan lain sisältöä. Lisäksi momenttia on tarkistettu lisäämällä siihen viittaus 19 lukuun lisättyyn 12 a §:ään. Tästä seuraa, että pesänselvittäjän hallinnossa olevan pesän osalta rauhoitusajaksi kestäisi siihen saakka, kunnes pesänselvittäjä on tehnyt mainitussa säännöksessä tarkoitetun sopimuksen tai päätöksen ylivelkaisen pesän velkojen maksamisesta.

10 §. Pykälän 1 momenttiin on tehty rauhoitusajan osalta 9 §:ää vastaava korjaus.

11 §. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että kuolinpesän osakas voisi hakea kuolinpesän asettamista konkurssiin silloin, kun pesänselvittäjää ei ole määrätty. Nykyisin osakkaan kelpoisuus hakea pesä konkurssiin seuraa velkavastuuta koskevasta luvun 1 §:stä.

Pykälän 2 momentissa viitataan konkurssilain 2 lukuun, jossa säännellään niistä edellytyksistä, joiden täytyessä kuolinpesä voidaan asettaa konkurssiin. Ylivelkainen pesä voitaisiin asettaa osakkaankin hakemuksesta konkurssiin, jos se on esimerkiksi pesän laajuuden vuoksi tarkoituksenmukainen menettely.

24 luku. Sopimukseen perustuvasta kuolinpesän yhteishallinnosta

7 §. Pykälä koskee osakkaiden vastuuta yhteishallinnon aikana tehdyistä veloista ja sinä aikana aiheutuneesta vahingosta. Pykälää ehdotetaan tarkistettavaksi, koska osakkaan vastuusta pesän lukuun tehdystä velasta ehdotetaan otettavaksi säännös 21 luvun 4 §:ään ja pykälässä viitataan sellaisiin 21 luvun säännöksiin, jotka tässä esityksessä ehdotetaan kumottaviksi. Pykälään jäisi vain säännös siitä, että osakkaan yhteishallinnon aikana aiheuttaman vahingon korvaamiseen sovelletaan 18 luvun 7 §:ää.

1.2. Avioliittolaki

90 §. Pykälästä ehdotetaan poistettaviksi kohdat, joiden mukaan pesänjakajan määräämistä koskevan asian vireille tulo vaikuttaisi siihen, onko puolisollla avio-oikeus toisen puolison tiettyyn omaisuuteen vaiko ei. Poistettaviksi ehdotetut kohdat jäivät lakiin hallituksen esityksestä HE 62/1986 vp, jossa ehdotettiin muun muassa avioliittolain 85 §:n muuttamista siten, että aviopuolisot olisivat voineet toimittaa osituksen myös avioliiton aikana. Ositusta toimittamaan olisi tarvittaessa voitu määrätä pesänjakaja, jolloin puolisoiden niin sanottu avio-oikeusyhteys olisi katkennut pesänjakajan määräämistä koskevan asian tultua vireille.

Eduskunta hylkäsi esityksen tältä osin ja muutti ehdotettua avioliittolain 85 §:ää siten, että ositus voidaan toimittaa vain, kun avioeroa koskeva asia on vireillä tai puolisoiden avioliitto on purkautunut. Muutoksen seurauksena pesänjakajan määräämistä koskevat kohdat avioliittolain 90 §:ssä kävivät tarpeettomiksi, sillä ne oli tarkoitettu koskemaan tilannetta, jossa ositus toimitetaan avioliiton aikana. Ehdotettu muutos ei siten muuta avioliittolain asiallista sisältöä, mutta se on tarpeen lain selkeyden parantamiseksi. Myös pykälän kieliasua ehdotetaan ajanmukaistettavaksi.

99 §. Yleisperusteluissa esitetyistä syistä pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *4 momentti*, jossa säädettäisiin sellaisen velan asemasta osituksessa, jota koskevan ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on ulosottolain 2 luvun 24—26 §:n mukaisesti lakannut. Tällainen velka olisi osituslaskelmassa vähennettävä, jos velka on kuolleen puolison velka. Jos velka on puolisoiden yhteinen, vähennetään kuolleen puolison vastattava osuus velasta. Lesken tällainen velka vähennettäisiin vain siltä osin, kuin velkojalalla on velasta lesken omaisuutta vakuutena tai velkoja voi käyttää saatavansa leskeltä olevan saatavansa kuittaukseen. Jälkimmäinen virke koskee myös sitä tilannetta, että osoitus toimitetaan molempien puolisoiden ollessa elossa.

Ratkaiseva ajankohta tässäkin tapauksessa olisi ositusperusteen syntyhetki. Säännös koskisi siten sellaisen velan vähentämistä, jo-

ta koskevan ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut ennen avioeroasian vireilletuloa tai puolison kuolemaa.

1.3. Laki takauksesta ja vierasvelkapantauksesta

17 §. Pykälän *2 momentti* koskee laissa säädettyssä menettelyssä toteutetun velkojen järjestelyn vaikutusta takaajan vastuuseen. Momentissa viitataan yksityishenkilön velkajärjestelyyn ja yrityksen saneeraukseen, joita koskevissa menettelyissä on mahdollista muuttaa velallisen maksuvelvollisuutta velkojan tai takaajan tahdosta riippumatta. Pykälää ehdotetaan täydennettäväksi niin, että siinä viitataan myös pesänselvittäjän perintökaaren 19 luvun 12 a §:ssä tarkoitettuun ylivelkaisen pesän velkojen maksamista koskevaan päätökseen, joka on tehtävissä vastoin velkojan suostumusta.

1.4. Konkurssilaki

2 luku. Konkurssiin asettamisen edellytykset

2 §. *Velkojan oikeus vaatia velallisen asettamista konkurssiin.* Pykälän *3 momentissa* on säännös, jonka mukaan velallista ei voida hakea konkurssiin sellaisen saatavan perusteella, jonka täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut ulosottolain 2 luvun 24—26 §:n mukaisesti. Yleisperusteluissa esitetyistä syistä ehdotetaan, että tällainen rajoitus ei koskisi kuolinpesän konkurssia.

5 §. *Ylivelkaisuus konkurssin edellytyksenä.* Pykälän mukaan kuolinpesä voidaan asettaa konkurssiin ylivelkaisuuden perusteella. Pykälää ehdotetaan täydennettäväksi niin, että lisäedellytyksenä konkurssille olisi, että konkurssi on pesän laajuuden, omaisuuden rahaksimuuton tai muun erityisen syyn vuoksi tarkoituksenmukainen menettely pesän omaisuuden käyttämiseksi pesän ja vainajan velkojen maksamiseen. Kuolinpesän konkurssiin asettaminen edellyttäisi yleensä tarkoituksenmukaisuusharkintaa pesänselvittäjän hallinnon ja konkurssin välillä. Kuolinpesä voitaisiin asettaa konkurssiin esimerkiksi, jos pesässä on paljon erilaatuista tai vaikeasti realisoitavaa omaisuutta. Tällöin konkurssi-

menettely voi olla paras tapa omaisuuden selvittämiseksi ja realisoimiseksi. Konkurssi on tarkoituksenmukaisin menettely myös tilanteessa, jossa on olemassa mahdollisuus takaisinsaantikanteen nostamiseen.

Konkurssin hakijan on osoitettava syyt, joiden vuoksi konkurssi on pesänselvittäjän hallintoa tarkoituksenmukaisempi menettely. Jos konkurssihakemuksen menestyminen on epävarmaa, samassa yhteydessä voidaan esittää vaihtoehtoisesti pesänselvittäjän määräämistä.

Konkurssi ei ehdotuksen mukaan olisi enää tarpeen osakkaiden velkavastuulta välttymiseksi. Osakkaan hakemus voitaisiinkin hylätä, jollei pesässä ole varoja eikä selvitetä, että varoja voitaisiin sinne saada takaisinsaannilla tai muuten.

12 luku. **Konkurssisaatavat, valvonta ja saatavien selvittäminen**

1 §. *Yleiset säännökset konkurssivelkojan asemasta.* Jos velkojan saatavaa koskevan ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on ennen konkurssin alkamista lakannut, velkoja ei pykälän 3 momentin mukaan voi valvoa saatavaansa eikä sitä oteta huomioon jakoluettelossa. Velkoja ei voi käyttää myöskään muita velkojalle kuuluvia oikeuksia konkurssissa. Ehdotetun muutoksen mukaan kuolinpesän konkurssissa näitä rajoituksia ei sovellettaisi tällaiseen velkojaan.

1.5. **Laki velkojen maksunsaantijärjestyksestä**

6 §. *Viimeksi suoritettavat saatavat.* Pykälään sisältyvät säännökset saatavista, jotka konkurssissa ja ulosotossa suoritetaan viimeksi. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi kuolinpesän konkurssia koskeva säännös, jonka mukaan saatava, jota koskevan ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut ulosottolain 2 luvun 24—26 §:n mukaisesti maksettaisiin luettelon 6 kohdan nojalla eli vasta sen jälkeen, kun edellä numerojärjestyksessä olevat muut viime sijaiset saatavat on maksettu. Säännös tulee sovellettavaksi kuolinpesän konkurssin lisäksi silloin, kun pesänhoitaja tekee perintö-

kaareen ehdotetun 19 luvun 12 a §:n nojalla ylivelkaisessa kuolinpesässä päätöksen vainajan velkojen maksamisesta. Säännöksen perusteluja on käsitelty yleisperusteluissa.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi myös 7 kohta, jonka mukaan pesän muut velat kuin pesänselvitysvelat olisivat konkurssissa viimesijaisia. Säännös vastaa ehdotettua perintökaaren 21 luvun 1 §:n 2 momenttia ja se tulisi sovellettavaksi kuolinpesän konkurssissa.

1.6. **Ulosottolaki**

4 luku. **Ulosmittauksesta**

3 a §. Pykälä sisältyy 1 päivänä maaliskuuta 2004 voimaan tulevaan lakiin ulosottolain muuttamisesta (679/2003). Pykälä koskee ulosmitatun kuolinpesän omaisuuden myyntiä silloin, kun vainajan velasta on toimitettu ulosmittaus. Jos kuolinpesään on määrätty pesänhoitaja, omaisuutta ei pääsäännön mukaan saa myydä ennen kuin velkojen kanssa on tehty sopimus velkojen maksusta. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi perintökaaren 19 luvun 12 a §:n tarkoittama pesänselvittäjän päätös. Näin omaisuuden myyntiä koskeva kielto olisi samansisältöinen riippumatta siitä, tekeekö pesänhoitaja velkojen kanssa sopimuksen vai varojen jakamista koskevan päätöksen. Pykälää on samalla tarkistettu niin, että se koskee kuolinpesän omaisuuden myyntiä riippumatta siitä, onko omaisuus ulosmitattu ennen vai jälkeen kuolemantapauksen.

1.7. **Yritys- ja yhteisötietolaki**

14 §. Pykälä koskee vastuuta ilmoitusten tekemisestä yritys- ja yhteisötietojärjestelmään. Pykälän 2 momentissa säädetään muutosilmoituksen tekemisestä. Ilmoitusvelvollisuus koskee kuolinpesän osakkaita silloin, jos yksityinen elinkeinonharjoittaja tai avoimen yhtiön yhtiömies taikka kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies kuolee. Osakkaat ovat vastuussa ilmoituksen tekemisestä. Tätä vastuuta ei säännöksen mukaan ole kuitenkaan perintökaaren 21 luvun

18 §:ssä tarkoitetulla osakkaalla. Säännös vastaa yritys- ja yhteisötietolailla kumottua kaupparekisterilain (129/1979) 15 §:n 2 momenttia.

Perintökaaren 21 luvun 8 §:ssä säädetään osakkaasta, jolle ei voi syntyä henkilökohtaista vastuuta vainajan velasta. Säännös ehdotetaan tässä esityksessä kumottavaksi. Yritys- ja yhteisötietolain kysymyksessä olevaa säännöstä ehdotetaan tarkistettavaksi niin, että ilmoitusvelvollisuus ei koske osakasta, joka ei ole saanut pesästä mitään etua eikä ryhtynyt perunkirjoitukseen osallistumisen lisäksi muihin kuin sellaisiin toimiin, joista säädetään perintökaaren 18 luvun 3 §:ssä. Tämän muutoksen johdosta säännös säilyy asiasisällöltään entisellään.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu, aikaisintaan kuitenkin syyskuun 1 päivänä 2004, jolloin konkurssilaki tulee voimaan.

Ehdotettuja lakeja sovellettaisiin, jos perittävä on kuollut lain voimaantulon jälkeen.

3. Säättämisjärjestys

Esityksessä ehdotetaan, että kuolinpesän virallisselvityksessä maksettaisiin viimesijaisena saatavana sellainen velka, jota koskevan ulosottoperusteen määräaika on ulosottolain 2 luvun 24—26 §:n nojalla lakannut. Säännösehdotukset sisältyvät perintökaaren (1. lakiehdotus) 19 luvun 12 a §:n 1 momenttiin ja velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain (5. lakiehdotus) 6 §:n 1 momentin 6 kohtaan. Viimeksi suoritettaisiin myös muut kuolinpesän velat kuin pesänselvitysvelat (perintökaaren 21 luvun 1 §:n 2 momentti ja velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 6 §:n 1 momentin 7 kohta). Ehdotukset ovat luonteeltaan täytäntöönpano-oikeudellisia säännöksiä, jotka voidaan vakiintuneen käsityksen mukaan saattaa omaisuuden suojaan kohdistuvinkin pääsääntöisesti voimaan tavallisella lailla.

Lakiehdotukset voidaan edellä mainituista syistä käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Lakiehdotukset

1.

Laki**perintökaaren muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 5 päivänä helmikuuta 1965 annetun perintökaaren (40/1965) 21 luvun 2 a ja 12—19 §, sellaisena kuin niistä on 2 a § laissa 732/2003,
muutetaan 18 luvun 5 §, 19 luvun 2 §:n 1 momentti, 4 §:n 2 momentti, 10 §:n 3 momentti ja 12 §, 20 luvun 4 §:n 1 momentti, 21 luvun 1 ja 2 sekä 3—8 §, 9 §:n 1 momentti, 10 §:n 1 momentti ja 11 § ja 24 luvun 7 §, sekä
lisätään 18 luvun 7 §:ään uusi 3 momentti, 19 lukuun uusi 12 a ja 12 b § sekä 21 lukuun uusi 6 a ja 8 a—8 c § seuraavasti:

18 luku

Kuolinpesän hallinnosta

5 §

Pesän varoista suoritetaan kohtuulliset hautaus- ja perunkirjoituskustannukset sekä pesän hoidosta, hallinnosta ja selvityksestä johduttavat tarpeelliset kustannukset (*pesänselvitysvelat*) niin kuin 21 luvun 1 §:ssä säädetään.

7 §

Osakkaan edunvalvojan vahingonkorvausvelvollisuudesta on voimassa, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään osakkaan korvausvelvollisuudesta.

19 luku

Pesänselvittäjästä ja testamentin toimeenpanijasta

2 §

Pesän omaisuus voidaan myös 1 §:ssä tarkoitetulla tavalla luovuttaa pesänselvittäjän

hallintoon pesän tai vainajan velkojan taikka pesän tai vainajan velasta vastuussa olevan hakemuksesta. Pesää ei kuitenkaan voida luovuttaa pesänselvittäjän hallintoon, jos hakijalla on saatavastaan maksun turvaava takaus tai muu vakuus tai osakkaat tarjoavat hänelle sellaisen vakuuden.

4 §

Osakas voidaan määrätä pesänselvittäjäksi vain, jos muut osakkaat eivät sitä vastusta ja määräämiseen on erityinen syy.

10 §

Ennen kuin tuomioistuin antaa päätöksen, joka koskee pesänselvittäjän määräämistä tai vapauttamista tehtävästä, tuomioistuimen on varattava osakkaille tilaisuus tulla kuulluiksi, jollei se olennaisesti viivästyä asian ratkaisemista. Tuomioistuin voi harkintansa mukaan varata myös vainajan velkojille ja erityisjälkisäädöksen saajille tilaisuuden tulla kuulluiksi. Edellä 6 §:n 2 momentissa ja

7 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa tieto on annettava myös sille, joka on tehnyt hakemuksen pesänselvittäjän määräämiseksi.

12 §

Pesänselvittäjän tulee noudattaen, mitä jäljempänä säädetään, ryhtyä kaikkiin pesän selvittämiseksi tarvittaviin toimiin. Pesänselvittäjän on hoidettava tehtävänsä joutuisasti.

Pesänselvittäjän on, jos se hankaluudetta käy päinsä, tiedusteltava osakkaiden mielipidettä, kun on kysymys perittävän harjoittaman liikkeen selvittämisestä, 12 a §:ssä tarkoitettun sopimuksen tai päätöksen tekemisestä tai sellaisen omaisuuden myymisestä, jolla on osakkaille erityistä arvoa, taikka muista osakkaille tärkeistä asioista.

12 a §

Jos on syytä epäillä, että pesän varat eivät riitä pesän ja vainajan velkojen maksuun, pesänselvittäjän on pyrittävä tekemään velkojien kanssa sopimus velkojen maksusta. Jollei sopimusta tehdä, pesänselvittäjällä on, kun 18 luvun 5 §:ssä tarkoitettujen pesänselvitysvelat on maksettu, oikeus päättää muiden velkojen maksamisesta noudattaen, mitä velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetussa laissa (1578/1992) ja tämän lain 21 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetään velkojen maksamisesta kuolinpesän konkurssissa.

Pesänselvittäjän on laadittava päätöksestään asiakirja, josta käyvät ilmi tiedot pesän varoista, pesän ja vainajan veloista sekä pesän velkojen maksusta ja kullekin vainajan velkojalle tulevasta jako-osuudesta. Asiakirja on päivättävä ja pesänselvittäjän allekirjoitettava. Pesänselvittäjän on toimitettava jäljennös asiakirjasta kullekin velkojalle sekä pesän osakkaille.

Velkojalla ja pesän osakkaalla on oikeus vaatia pesänselvittäjän päätöksen muuttamista. Hakemus päätöksen muuttamiseksi on tehtävä vainajan viimeisen kotipaikan käräjäoikeudelle kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hakija on saanut päätöksestä tiedon. Asian käsittelyssä noudatetaan oikeudenkäymiskaaren 8 luvun säännöksiä hakemusasioiden käsittelystä.

Kun pesänselvittäjän päätös on tullut lainvoimaiseksi, pesänselvittäjän on maksettava

kullekin velkojalle hänelle tuleva jako-osuus.

12 b §

Pesänselvittäjä voi hakea kuolinpesän asettamista konkurssiin.

Konkurssin edellytyksistä säädetään konkurssilain (120/2004) 2 luvussa.

20 luku

Perunkirjoituksesta

4 §

Pesän varat ja velat on merkittävä perukirjaan sellaisina kuin ne kuoleman tapahtuessa olivat. Perukirjassa on mainittava myös varojen arvo. Vainajan velkoihin merkitään myös saatava, jota koskevan ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on ennen kuoleman tapahtumista lakannut ulosottolain (37/1895) 2 luvun 24—26 §:n mukaisesti.

21 luku

Kuolleen henkilön ja pesän velasta

1 §

Kuolinpesän varoista suoritetaan pesän ja vainajan velat. Vainajan velkana maksetaan myös velka, jota koskevan ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut ulosottolain 2 luvun 24—26 §:n mukaisesti.

Pesänselvitysvelat maksetaan ennen muita velkoja sitä mukaa kuin ne erääntyvät. Muut pesän velat maksetaan vasta vainajan velkojen jälkeen.

Kuolinpesän konkurssissa konkurssipesä vastaa pesänselvitysveloista.

Pesänselvitysveloista säädetään 18 luvun 5 §:ssä.

2 §

Osakas ei vastaa henkilökohtaisesti vainajan velasta.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, perunkirjoitusvelvollinen osakas vastaa henkilökohtaisesti vainajan velasta, jos hän laiminlyö perunkirjoituksen toimituttamisen määräajassa. Sama vastuu on osakkaalla, joka perunkirjoituksessa tai vahvistaessaan va-

lalla perukirjan vaarantaa velkojan oikeutta antamalla vääräksi tietämänsä ilmoituksen tai jättämällä tahallaan ilmoittamatta jonkin tietämänsä seikan.

Jos velkoja 2 momentin nojalla vaatii osakkaalta maksua velasta, osakas vapautuu velkavastuusta, jos hän osoittaa, ettei hän ole 2 momentissa tarkoitettulla menettelyllään taikka toimenpiteellään tai laiminlyönnillään pesän hallinnossa aiheuttanut 18 luvun 7 §:n nojalla korvattavaa vahinkoa. Jos osakas osoittaa, että hänen velkojalle aiheuttamansa vahinko oli rahamäärältään pienempi kuin vainajan velka, hän vastaa vahingon määräästä.

Mitä 2 ja 3 momentissa säädetään osakkaan vastuusta, ei sovelleta osakkaaseen, jota edustaa edunvalvoja.

3 §

Mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään osakkaan velkavastuusta, sovelletaan myös, jos perunkirjoituksen jälkeen on laadittava 20 luvun 10 §:ssä tarkoitettu täydennys- tai oikaisuperukirja. Tällaisen perukirjan laatimatta jättämisen perusteella osakkaalle syntyy kuitenkin vastuu vain, jos laiminlyöntiä voidaan pitää erityisen moitittavana ottaen huomioon ilmenneiden varojen tai velkojen määrä sekä muut olosuhteet.

4 §

Osakkaat vastaavat henkilökohtaisesti velasta, jonka he ovat tehneet pesän lukuun, jollei toisin ole sovittu tai katsottava tarkoitettuna taikka muualla toisin säädetä.

5 §

Perunkirjoituksen toimittamisen jälkeen voidaan hakea julkista haastetta vainajan ja pesän velkojen selvittämiseksi niin kuin julkisesta haasteesta annettussa laissa (729/2003) säädetään. Hakemuksen voi tehdä eloonjäänyt puoliso, kuolinpesän osakas, pesänselvittäjä tai testamentin toimeenpanija. Julkista haastetta voidaan hakea myös eloonjääneen puolison velkojen selvittämiseksi.

Pesänselvitysveloista säädetään 18 luvun 5 §:ssä.

Jos on syytä epäillä, että pesän ja vainajan velat ovat suuremmat kuin pesän varat, pesänselvittäjän on haettava julkista haastetta,

jollei se ole ilmeisen tarpeetonta.

6 §

Ositusta tai perinnönjakoa ei saa toimittaa, ennen kuin pesän ja vainajan velat on maksettu tai niistä on asetettu maksun turvaava takaus tai muu vakuus.

Jos ositus tai perinnönjako on toimitettu 1 momentin vastaisesti, tuomioistuin voi pesänselvittäjän kanteesta:

1) määrätä osituksen tai perinnönjaon peruuntumaan ja velvoittaa osakkaat palauttamaan kaiken osituksessa tai jaossa saamansa omaisuuden taikka korvaamaan sen arvon; taikka

2) jollei kaiken omaisuuden palauttaminen ole tarpeen velkojen ja pesänselvitysvelkojen maksamiseksi, velvoittaa osakkaat yhteisvastuullisesti suorittamaan pesälle velkojen maksamiseen tarvittavan rahamäärän.

Osakas, joka on velvoitettu yhteisvastuulliseen suoritukseen pesälle 2 momentin 2 kohdan nojalla, ei ole velvollinen suorittamaan enempää kuin hän on osituksessa tai jaossa saanut. Osakas vapautuu suoritusvelvollisuudesta, jos hän palauttaa kaiken osituksessa tai jaossa saamansa omaisuuden.

Omaisuuden palauttamiseen tai sen arvon korvaamiseen sovelletaan, mitä 8 ja 8 a—8 c §:ssä säädetään.

6 a §

Osakkaat ovat keskenään vastuussa 6 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua suorituksesta sen mukaan kuin he ovat osituksessa tai perinnönjaossa saaneet liikaa.

Jos osakas ei kykene suorittamaan osuuttaan, muiden osakkaiden on täytettävä vajaus osituksessa tai jaossa saamallaan omaisuudella tai sen arvolla.

Osakkaalla, joka on palauttanut varoja yli oman osuutensa, on oikeus saada kultakin muulta palautusvelvolliselta, mitä hän on tämän osuudesta suorittanut.

7 §

Erityisjälkisäädöksen tai tarkoitemääräyksen perusteella pesästä saatu omaisuus on palautettava siltä osin kuin sitä tarvitaan velan katteeksi. Omaisuuden arvon korvaamiseen

sovelletaan, mitä 8 §:ssä säädetään.

8 §

Jos palautettava omaisuus ei ole tallella tai muuten palautettavissa, sen arvo on korvattava.

Jos palautettavan omaisuuden arvo on alentunut merkittävästi kulumisen tai vahingoittumisen vuoksi, palautusvelvollisen on korvattava arvon aleneminen. Jos omaisuuden arvo on alentunut muusta syystä, palautusvelvollisen on suoritettava kohtuullinen korvaus omaisuuden arvon alenemisesta, jos siihen katsotaan olevan erityistä syytä.

Jos tietyn omaisuuden palauttamisesta aiheutuisi haittaa, palautusvelvollisella on oikeus maksaa omaisuuden palauttamisen sijasta omaisuuden arvon mukainen korvaus.

8 a §

Jos palautusvelvollinen on saanut pesästä rahaa, hänen on maksettava palautettavalle rahamäärälle korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin mukaista korkoa siitä lukien, kun hän sai omaisuuden haltuunsa. Muusta palautettavasta omaisuudesta saatu tuotto tai sen arvo on korvattava ja omaisuudesta saadusta hyödyistä suoritettava kohtuullinen korvaus. Korvausta hyödyistä ei kuitenkaan tarvitse suorittaa, jos korvauksen voidaan katsoa sisältyvän omaisuuden arvon alenemisestä suoritettavaan korvaukseen.

Jos palautettava omaisuus on rahaa tai jos omaisuuden arvo on korvattava, palautusvelvollisen on suoritettava korkoa korkolain 4 §:n mukaisesti palauttamisvaatimuksen esittämisestä lukien.

8 b §

Palautusvelvollisella on oikeus saada korvaus palautettavaan omaisuuteen panemistaan tarpeellisista kustannuksista ja, jos se harkitaan kohtuulliseksi, muista kustannuksista.

8 c §

Palautusvelvollisuutta voidaan painavasta syystä sovitella.

9 §

Ennen kuin kuukausi on kulunut perunkirjoituksesta tai, jos omaisuus on luovutettu pesänselvittäjän hallintoon, ennen kuin velkojen maksamisesta on tehty 19 luvun 12 a §:ssä tarkoitettu sopimus tai pesänselvittäjän päätös, vainajan velan saa maksaa pesän varoista vain, jos on pätevä syy olettaa, ettei sen maksamisesta aiheudu vahinkoa muille velkojille. Edellä tarkoitettuna aikana ei saa toimittaa loppuun pesän omaisuuteen kohdistuvaa ulosmittausta, ellei velkojalla ollut pantti- tai pidätysoikeutta ulosmitattuun omaisuuteen.

10 §

Kun perunkirjoituksen toimittamisesta on kulunut kuukausi, velkoja voi vaatia vakuuttamattomasta vainajalta jääneestä velasta, joka ei ole erääntynyt ja josta ei ole riittävää vakuutta. Jollei vakuutta anneta kolmen kuukauden kuluessa vakuuden vaatimisesta, velka katsotaan erääntyneeksi.

11 §

Jollei pesänselvittäjää ole määrätty, osakas voi hakea kuolinpesän asettamista konkurssiin.

Konkurssin edellytyksistä säädetään konkurssilain 2 luvussa.

24 luku

Sopimukseen perustuvasta kuolinpesän yhteishallinnosta

7 §

Osakkaan yhteishallinnon aikana aiheuttaman vahingon korvaamiseen sovelletaan, mitä 18 luvun 7 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 200 _____.

Tätä lakia ei sovelleta, jos perittävä on kuollut ennen lain voimaantuloa.

2.

Laki**avioliittolain 90 ja 99 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 13 päivänä kesäkuuta 1929 annetun avioliittolain (234/1929) 90 §, sellaisena
 kuin se on laissa 411/1987, ja

lisätään 99 §:ään siitä mainitulla lailla 411/1987 kumotun 4 momentin tilalle uusi 4 momentti seuraavasti:

90 §

Omaisuu- den ositusta toimitettaessa on omaisuutena, johon toisella puolisollla ei ole avio-oikeutta, pidettävä:

1) omaisuutta, jonka puoliso on ansainnut taikka saanut perintönä, lahjana tai testamentin nojalla avioliiton purkauduttua toisen puolison kuoleman vuoksi;

2) omaisuutta, jonka puoliso on ansainnut taikka saanut perintönä, lahjana tai testamentin nojalla sen jälkeen kun avioeroa koskeva asia on tullut vireille.

Poiketen siitä, mitä 1 momentin 2 kohdassa säädetään, toisella puolisollla on kuitenkin avio-oikeus kohdassa tarkoitettuun omaisuuteen, jos avioeroa koskeva asia on rauennut muusta syystä kuin sen vuoksi, että puoliso on kuollut asian vireillä ollessa.

99 §

Velka, jota koskevan ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut ulosottolain (37/1895) 2 luvun 24—26 §:n mukaisesti, on vähennettävä vain, jos kysymyksessä on kuolleen puolison velka. Elossa olevan puolison tällainen velka on kuitenkin vähennettävä, jos velkojalla on oikeus saada velasta suoritus vakuutena olevasta puolison omaisuudesta tai käyttää saatavansa puolisolta olevan velkansa kuittaamiseen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 200 .

Tätä lakia ei sovelleta, jos perittävä on kuollut ennen lain voimaantuloa.

3.

Laki**takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain 17 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta 19 päivänä maaliskuuta 1999 annetun lain (361/1999) 17 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 129/2004 seuraavasti:

17 §

Velallisen vapauttaminen vastuusta

Velkoja saa periä päävelan aikaisempien ehtojen mukaisesti takaajalta, vaikka päävelan ehtoja on velallisen osalta muutettu yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993) tai yrityksen saneerauksesta annetussa laissa (47/1993) tarkoitetussa vel-

kajärjestelyssä taikka konkurssilain (120/2004) 21 luvussa tarkoitetussa sovinnossa tai päätöksellä, jonka pesänselvittäjä on tehnyt perintökaaren (40/1965) 19 luvun 12 a §:n nojalla.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 200__.

Tätä lakia ei sovelleta, jos perittävä on kuollut ennen lain voimaantuloa.

4.

Laki**konkurssilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 20 päivänä helmikuuta 2004 annetun konkurssilain (120/2004) 2 luvun 2 §:n 3 momentti ja 5 § sekä 12 luvun 1 §:n 3 momentti seuraavasti:

2 luku

miseksi pesän ja vainajan velkojen maksuun.

Konkurssiin asettamisen edellytykset

12 luku

2 §

Konkurssisaatavat, valvonta ja saatavien selvittäminen

Velkojan oikeus vaatia velallisen asettamista konkurssiin

1 §

Yleiset säännökset konkurssivelkojan asemasta

Konkurssiin asettamista ei kuitenkaan voi vaatia velkoja, jonka saatavaa koskevan ulosotto-perusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut ulosottolain (37/1895) 2 luvun 24—26 §:n mukaisesti. Tällaisen saatavan perusteella voidaan kuitenkin vaatia kuolinpesän asettamista konkurssiin.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske velkojaa, jonka saatavaa koskevan ulosotto-perusteen täytäntöönpanokelpoisuus on ennen konkurssin alkamista lakannut ulosottolain 2 luvun 24—26 §:n mukaisesti. Velkojalla on kuitenkin oikeus saada suoritus vakuutena olevasta velallisen omaisuudesta tai käyttää saatavansa velalliselta olevan velkansa kuittaamiseen. Mitä tässä momentissa säädetään, ei sovelleta kuolinpesän konkurssissa.

5 §

Ylivelkaisuus konkurssin edellytyksenä

Selvitystilassa oleva velallinen, kuolinpesä tai konkurssipesä voidaan asettaa konkurssiin myös, jos sen varat eivät riitä velkojen maksamiseen. Kuolinpesä voidaan kuitenkin asettaa konkurssiin vain, jos konkurssi on pesän laajuuden, omaisuuden rahaksimuuton tai muun erityisen syyn vuoksi tarkoituksenmukainen menettely pesän omaisuuden käyttä-

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 200 .

Tätä lakia ei sovelleta, jos perittävä on kuollut ennen lain voimaantuloa.

5.

Laki**velkojen maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan velkojen maksunsaantijärjestyksestä 30 päivänä joulukuuta 1992 annetun lain (1578/1992) 6 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on osaksi laissa 678/2002, seuraavasti:

6 §

Viimeksi suoritettavat saatavat

Viimeksi suoritetaan:

1) konkurssin alkamisen jälkeiseltä ajalta sellainen korko ja viivästyksen keston mukaan määräytyvä maksuviivästyksen seuraamus, jota etuoikeus ei koske;

2) ylikuormamaksu, kilpailunrikkomismaksu, menetetyksi tuomittu rahamäärä sekä muu vastaava rikoksen tai lainvastaisen menettelyn vuoksi tuomittu tai määrätty julkisoikeudellinen maksuseuraamus, ei kuitenkaan rikoslain (39/1889) 2 a luvun 3 §:n 1 momentin mukaisesti päiväsakoin vahvistettu sakko ja uhkasakko, sekä vero- tai vakuuttamisvelvollisuudesta annettujen tai muiden vastaavien säännösten rikkomisesta johdettu veron tai maksun korotus;

3) saatava, joka perustuu velallisen liikkeelle laskemaan joukkovelkakirjalainaan, jos lainan ehdoissa saatavalle on määrätty huonompi etuoikeus kuin liikkeelle laskijan muille sitoumuksille;

4) sellaiseen lainaan perustuva saatava, jonka pääoma sekä korko ja muu hyvitys saadaan lainaehtojen mukaan maksaa yrityksen purkautuessa ja konkurssissa vain kaikkia muita velkojia huonommalla etuoikeudella;

5) lahjanlupauslakiin (625/1947) perustuva saatava;

6) kuolinpesän konkurssissa saatava, jota koskevan ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut ulosottolain (37/1895) 2 luvun 24—26 §:n mukaisesti;

7) kuolinpesän konkurssissa muut kuolinpesän velat kuin perintökaaren (40/1965) 18 luvun 5 §:ssä tarkoitettut pesänselvitysvelat.

—————
 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 200 .

Tätä lakia ei sovelleta, jos perittävä on kuollut ennen lain voimaantuloa.

6.

Laki**ulosottolain 4 luvun 3 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 3 päivänä joulukuuta 1895 annetun ulosottolain (37/1895) 4 luvun 3 a §, sellaisena kuin se on laissa 679/2003, seuraavasti:

4 luku

Ulosmittauksesta

3 a §

Jos vainajan velasta on toimitettu ulosmittaus eikä velkojalla ollut pantti- tai pidätys-oikeutta ulosmitattuun omaisuuteen, omaisuutta ei saa myydä, ennen kuin kuukausi on kulunut perunkirjoituksesta tai sen määrääjän päättymisestä tai, jos pesä on pesänselvittäjän hallinnossa, ennen kuin velkojen maksamisesta on tehty sopimus tai perintökaaren

(40/1965) 19 luvun 12 a §:ssä tarkoitettu pesänselvittäjän päätös. Omaisuus voidaan kuitenkin myydä, jos kuolinpesän hallinto siihen suostuu tai omaisuus on arvossaan nopeasti alentuvaa taikka sen hoitokustannukset ovat korkeat. Kertyneiden varojen nostamisesta säädetään 6 luvussa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

Tätä lakia ei sovelleta, jos perittävä on kuollut ennen lain voimaantuloa.

7.

Laki**yritys- ja yhteisötietolain 14 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 16 päivänä maaliskuuta 2001 annetun yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 14 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1491/2001, seuraavasti:

14 §

Vastuu ilmoitusten tekemisestä

—————
Muutosilmoituksen tekemisestä on osake-

yhtiössä, osuuskunnassa, säästöpankissa, vakuutusyhdistyksessä ja valtion liikelaitoksessa vastuussa myös toimitusjohtaja sekä yhtiössä, johon sovelletaan asunto-osakeyhtiölakia (809/1991), ja asumisoikeusyhtiössä lisäksi isännöitsijä. Jos yksityinen elin-

keinonharjoittaja, avoimen yhtiön yhtiömies tai kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies kuolee, myös hänen kuolinpesänsä osakas on vastuussa ilmoituksen tekemisestä. Vastuussa ei kuitenkaan ole osakas, joka ei ole saanut pesästä mitään etua eikä ryhtynyt perunkirjoitukseen osallistumisen lisäksi

muihin kuin perintökaaren (40/1965) 18 luvun 3 §:ssä tarkoitettuihin toimiin.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 200 .

Tätä lakia ei sovelleta, jos perittävä on kuollut ennen lain voimaantuloa.

Helsingissä 27 päivänä helmikuuta 2004

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

perintökaaren muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 5 päivänä helmikuuta 1965 annetun perintökaaren (40/1965) 21 luvun 2 a ja 12—19 §, sellaisena kuin niistä on 2 a § laissa 732/2003,
muutetaan 18 luvun 5 §, 19 luvun 2 §:n 1 momentti, 4 §:n 2 momentti, 10 §:n 3 momentti ja 12 §, 20 luvun 4 §:n 1 momentti, 21 luvun 1 ja 2 sekä 3—8 §, 9 §:n 1 momentti, 10 §:n 1 momentti ja 11 § ja 24 luvun 7 §, sekä
lisätään 18 luvun 7 §:ään uusi 3 momentti, 19 lukuun uusi 12 a ja 12 b § sekä 21 lukuun uusi 6 a ja 8 a—8 c § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

18 luku

18 luku

Kuolinpesän hallinnosta

Kuolinpesän hallinnosta

5 §

Hautaus- ja perunkirjoituskustannukset sekä pesän hoidosta, hallinnosta ja selvityksestä johtuvat kustannukset suoritetaan pesän varoista.

5 §

Pesän varoista suoritetaan *kohtuulliset* hautaus- ja perunkirjoituskustannukset sekä pesän hoidosta, hallinnosta ja selvityksestä johtuvat *tarpeelliset* kustannukset (*pesän-selvitysvelat*) *niin kuin 21 luvun 1 §:ssä säädetään.*

7 §

Osakkaan edunvalvojan vahingonkorvausvelvollisuudesta on voimassa, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään osakkaan korvausvelvollisuudesta.

19 luku

Pesänselvittäjästä ja testamentin toimeenpanijasta

2 §

Pesän omaisuus voidaan myös 1 §:ssä tarkoitetulla tavalla luovuttaa pesänselvittäjän hallintoon, milloin pesän velkoja tai se, joka on vastuussa vainajalle jääneen velan maksamisesta sitä hakee ja on oletettava, että pesän varat käyvät riittämättömäksi velkojen maksamiseen tai hakijan oikeus muusta syystä joutuu vaaranalaiseksi.

Osakas voidaan määrätä pesänselvittäjäksi.

Ennen kuin oikeus antaa päätöksen, joka koskee pesänselvittäjän määräämistä taikka toimestaan vapauttamista, on oikeuden tai tuomarin varattava osakkaille tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta, mikäli tämä voi tapahtua ilman huomattavaa ajanhukkaa. Edellä 6 §:n 2 momentissa ja 7 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa on tieto annettava sille, joka on määräyksen hakenut.

12 §

Pesänselvittäjän tulee, noudattaen mitä jäljempänä säädetään, ryhtyä kaikkiin pesän selvittämiseksi tarvittaviin toimiin.

Pesänselvittäjän on, milloin se voi hanka-

19 luku

Pesänselvittäjästä ja testamentin toimeenpanijasta

2 §

Pesän omaisuus voidaan myös 1 §:ssä tarkoitetulla tavalla luovuttaa pesänselvittäjän hallintoon *pesän tai vainajan velkojan taikka pesän tai vainajan velasta vastuussa olevan hakemuksesta. Pesää ei kuitenkaan voida luovuttaa pesänselvittäjän hallintoon, jos hakijalla on saatavastaan maksun turvaava takaus tai muu vakuus tai osakkaat tarjoavat hänelle sellaisen vakuuden.*

4 §

Osakas voidaan määrätä pesänselvittäjäksi *vain, jos muut osakkaat eivät sitä vastusta ja määräämiseen on erityinen syy.*

10 §

Ennen kuin *tuomioistuim* antaa päätöksen, joka koskee pesänselvittäjän määräämistä *tai vapauttamista tehtävästä, tuomioistuimen on varattava osakkaille tilaisuus tulla kuulluiksi, jollei se olennaisesti viivästyä asian ratkaisemista. Tuomioistuim* voi *harkintansa mukaan varata myös vainajan velkojille ja erityisjälkikäädöksen saajille tilaisuuden tulla kuulluiksi.* Edellä 6 §:n 2 momentissa ja 7 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa *tieto on annettava myös sille, joka on tehnyt hakemuksen pesänselvittäjän määräämiseksi.*

12 §

Pesänselvittäjän tulee noudattaen, mitä jäljempänä säädetään, ryhtyä kaikkiin pesän selvittämiseksi tarvittaviin toimiin. *Pesänselvittäjän on hoidettava tehtävänsä joutuisasti.*

Pesänselvittäjän on, *jos se* hankaluudetta

luudetta tapahtua, tiedusteltava osakkaiden mieltä, kun on kysymys perittävän harjoittaman liikkeen selvittämisestä, 2 momentissa tarkoitetun sopimuksen tekemisestä velkojien kanssa tai sellaisen omaisuuden myymisestä, jolla on osakkaille erityistä arvoa, taikka muista osakkaille tärkeistä asioista.

Jos havaitaan, etteivät pesän varat riitä velkojen maksamiseen, on pesänselvittäjän koetettava velkojien kanssa sopia heidän tyydyttämisestään. Jollei sopimusta saada aikaan eivätkä osakkaat täytä vajausta, luovuttakoon pesänselvittäjä pesän omaisuuden konkurssiin.

käy päinsä, tiedusteltava osakkaiden mielistä, kun on kysymys perittävän harjoittaman liikkeen selvittämisestä, 12 a §:ssä tarkoitetun sopimuksen tai päätöksen tekemisestä tai sellaisen omaisuuden myymisestä, jolla on osakkaille erityistä arvoa, taikka muista osakkaille tärkeistä asioista.

12 a §

Jos on syytä epäillä, että pesän varat eivät riitä pesän ja vainajan velkojen maksuun, pesänselvittäjän on pyrittävä tekemään velkojien kanssa sopimus velkojen maksusta. Jollei sopimusta tehdä, pesänselvittäjällä on, kun 18 luvun 5 §:ssä tarkoitetut pesänselvitysvelat on maksettu, oikeus päättää muiden velkojen maksamisesta noudattaen, mitä velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetussa laissa (1578/1992) ja tämän lain 21 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetään velkojen maksamisesta kuolinpesän konkursissa.

Pesänselvittäjän on laadittava päätöksensä asiakirja, josta käyvät ilmi tiedot pesän varoista, pesän ja vainajan veloista sekä pesän velkojen maksusta ja kullekin vainajan velkojalle tulevasta jako-osuudesta. Asiakirja on päivättävä ja pesänselvittäjän allekirjoitettava. Pesänselvittäjän on toimitettava jäljennös asiakirjasta kullekin velkojalle sekä pyynnöstä pesän osakkaille.

Velkojalla ja pesän osakkaalla on oikeus vaatia pesänselvittäjän päätöksen muuttamista. Hakemus päätöksen muuttamiseksi on tehtävä vainajan viimeisen kotipaikan käräjäoikeudelle kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hakija on saanut päätöksestä tiedon. Asian käsittelyssä noudatetaan oikeudenkäymiskaaren 8 luvun säännöksiä hakemusasioiden käsittelystä.

Kun pesänselvittäjän päätös on tullut lainvoimaiseksi, pesänselvittäjän on maksettava kullekin velkojalle hänelle tuleva jako-osuus.

12 b §

Pesänselvittäjä voi hakea kuolinpesän asettamista konkurssiin.

Konkurssin edellytyksistä säädetään konkurssilain (120/2004) 2 luvussa.

20 luku

Perunkirjoituksesta

4 §

Pesän varat ja velat on merkittävä perukirjaan sellaisina kuin ne kuoleman tapahtuessa olivat, ja on myös varojen arvo mainittava.

20 luku

Perunkirjoituksesta

4 §

Pesän varat ja velat on merkittävä perukirjaan sellaisina kuin ne kuoleman tapahtuessa olivat. *Perukirjassa on mainittava myös varojen arvo. Vainajan velkoihin merkitään myös saatava, jota koskevan ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on ennen kuoleman tapahtumista lakannut ulosottolain (37/1895) 2 luvun 24—26 §:n mukaisesti.*

21 luku

Kuolleen henkilön ja pesän velasta

1 §

Jollei pesän omaisuutta hakemuksesta, joka tehdään kuukauden kuluessa perunkirjoituksesta, luovuteta pesänselvittäjän hallintoon tai konkurssiin, vastaa osakas perunkirjoitusta toimitettaessa tietämistään vainajan veloista.

Jos perunkirjoituksen jälkeen ilmaantuu uutta velkaa eikä pesän omaisuutta 1 momentissa mainituin tavoin luovuteta kuukauden kuluessa siitä, vastaa osakas tästäkin velasta.

21 luku

Kuolleen henkilön ja pesän velasta

1 §

Kuolinpesän varoista suoritetaan pesän ja vainajan velat. Vainajan velkana maksetaan myös velka, jota koskevan ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut ulosottolain 2 luvun 24—26 §:n mukaisesti.

Pesänselvitysvelat maksetaan ennen muita velkoja sitä mukaa kuin ne erääntyvät. Muut pesän velat maksetaan vasta vainajan velkojen jälkeen.

Kuolinpesän konkurssissa konkurssipesä vastaa pesänselvitysveloista.

Pesänselvitysveloista säädetään 18 luvun 5 §:ssä.

2 §

Milloin pesän luovuttaminen tapahtuu hakemuksesta, joka on tehty sen jälkeen, kun kuukausi on kulunut perunkirjoituksesta, on

2 §

Osakas ei vastaa henkilökohtaisesti vainajan velasta.

osakas velvollinen pesälle suorittamaan sen määrän, millä hänen tiedossaan kuukautta ennen hakemuspäivää olleet velat ylittävät luovutetun omaisuuden ja muutoin käytettävissä olevien varojen arvon, eikä hän enää ole yksityiselle velkojalle vastuussa 1 §:n mukaan.

Velkojan vaatimuksesta osakkaan on valallaan vahvistettava, ettei hän kuukautta ennen hakemuspäivää ole tietänyt siitä velasta, jota vaatimus tarkoittaa. Jollei hän voi valaa tehdä, katsotaan hänen aikaisemmin tietäneen velan.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, perunkirjoitusvelvollinen osakas vastaa henkilökohtaisesti vainajan velasta, jos hän laiminlyö perunkirjoituksen toimituttamisen määräajassa. Sama vastuu on osakkaalla, joka perunkirjoituksessa tai vahvistaessaan valalla perukirjan vaarantaa velkojan oikeutta antamalla vääräksi tietämänsä ilmoituksen tai jättämällä tahallaan ilmoittamatta jonkin tietämänsä seikan.

Jos velkoja 2 momentin nojalla vaatii osakkaalta maksua velasta, osakas vapautuu velkavastuusta, jos hän osoittaa, ettei hän ole 2 momentissa tarkoitettulla menettelyllään taikka toimenpiteellään tai laiminlyömillään pesän hallinnossa aiheuttanut 18 luvun 7 §:n nojalla korvattavaa vahinkoa. Jos osakas osoittaa, että hänen velkojalle aiheuttamansa vahinko oli rahamäärältään pienempi kuin vainajan velka, hän vastaa vahingon määrästä.

Mitä 2 ja 3 momentissa säädetään osakkaan vastuusta, ei sovelleta osakkaaseen, jota edustaa edunvalvoja.

2 a §

Perunkirjoituksen toimittamisen jälkeen voidaan hakea julkista haastetta vainajan ja pesän velkojen selvittämiseksi niin kuin julkisesta haasteesta annetussa laissa (729/2003) säädetään. Hakemuksen voi tehdä eloonjäänyt puoliso, kuolinpesän osakas, pesänselvittäjä tai testamentin toimeenpanija. Julkista haastetta voidaan hakea myös eloonjääneen puolison velkojen selvittämiseksi.

(kumotaan)

3 §

Kun osakas on tehnyt hakemuksen pesän luovuttamisesta konkurssiin, ja viimeistään siinä velkojainkuulustelussa, mikä konkurssissa toimitetaan, tehdään esitys pesän luovuttamisesta pesänselvittäjän hallintoon, voi

3 §

Mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään osakkaan velkavastuusta, sovelletaan myös, jos perunkirjoituksen jälkeen on laadittava 20 luvun 10 §:ssä tarkoitettu täydennys- tai oikaisuperukirja. Tällaisen perukirjan laa-

oikeus, milloin tämä harkitaan asianmukaiseksi, suostua esitykseen.

4 §

Milloin osakkaalla on pätevä syy olettaa, ettei hän joudu vainajan vastattavana olleen takauksen tai muun tietyn sitoumuksen perusteella maksuvelvolliseksi, ei velkaa ole pidettävä tiedettynä velkana.

5 §

Jos osakkaan hakemus pesän luovuttamisesta konkurssiin raukeaa sen johdosta, että pesä luovutetaan pesänselvittäjän hallintoon, katsotaan luovuttamista sellaiseen hallintoon haetun sinä päivänä, jona konkurssihakemus tehtiin.

6 §

Jos pesän luovuttaminen tapahtuu sen jälkeen, kun ositus tai perinnönjako on toimitettu, peruuntukoon ositus tai jako.

Mikäli velka voidaan maksaa vainajalle kuuluneesta omaisuudesta ja siitä, mitä hänen osalleen olisi tullut toisen puolison omaisuudesta, jos velka olisi osituksessa otettu lukuun, on pesänselvittäjän hallintoon kuitenkin luovutettava vain se, mitä hänen harkintansa mukaan on tarpeen velkojen maksamiseen ja hallintokustannuksiin. Tähän tarvittava määrä osakasten on suoritettava suhteellisesti sen mukaan kuin he ovat osituksessa tai perinnönjaossa saaneet liikaa. Muilta osin jää ositus tai jako pysyväksi.

Jos joku osakas ei kykene suorittamaan

timatta jättämisen perusteella osakkaalle syntyy kuitenkin vastuu vain, jos laiminlyöntiä voidaan pitää erityisen moitittavana ottaen huomioon ilmenneiden varojen tai velkojen määrä sekä muut olosuhteet.

4 §

Osakkaat vastaavat henkilökohtaisesti velasta, jonka he ovat tehneet pesän lukuun, jollei toisin ole sovittu tai katsottava tarkoitettuna taikka muualla toisin säädetä.

5 §

Perunkirjoituksen toimittamisen jälkeen voidaan hakea julkista haastetta vainajan ja pesän velkojen selvittämiseksi niin kuin julkisesta haasteesta annetussa laissa (729/2003) säädetään. Hakemuksen voi tehdä eloonjäänyt puoliso, kuolinpesän osakas, pesänselvittäjä tai testamentin toimeenpanija. Julkista haastetta voidaan hakea myös eloonjääneen puolison velkojen selvittämiseksi.

Pesänselvitysveloista säädetään 18 luvun 5 §:ssä.

Jos on syytä epäillä, että pesän ja vainajan velat ovat suuremmat kuin pesän varat, pesänselvittäjän on haettava julkista haastetta, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta.

6 §

Ositusta tai perinnönjakoa ei saa toimittaa, ennen kuin pesän ja vainajan velat on maksettu tai niistä on asetettu maksun turvaava takaus tai muu vakuus.

Jos ositus tai perinnönjako on toimitettu 1 momentin vastaisesti, tuomioistuin voi pesänselvittäjän kanteesta:

1) määrätä osituksen tai perinnönjaon peruuntumaan ja velvoittaa osakkaat palauttamaan kaiken osituksessa tai jaossa saamansa omaisuuden taikka korvaamaan sen arvon; taikka

2) jollei kaiken omaisuuden palauttaminen ole tarpeen velkojen ja pesänselvitysvelkojen maksamiseksi, velvoittaa osakkaat yhteisvastuullisesti suorittamaan pesälle velkojen maksamiseen tarvittavan rahamäärän.

Osakas, joka on velvoitettu yhteisvastuul-

osuuttaan, on muiden täytettävä vajaus osituksessa tai jaossa saamallaan omaisuudella tai sen arvolla.

liseen suoritukseen pesälle 2 momentin 2 kohdan nojalla, ei ole velvollinen suorittamaan enempää kuin hän on osituksessa tai jaossa saanut. Osakas vapautuu suoritusvelvollisuudestaan, jos hän palauttaa kaiken osituksessa tai jaossa saamansa omaisuuden.

Omaisuu- den palauttamiseen tai sen arvon korvaamiseen sovelletaan, mitä 8 ja 8 a—8 c §:ssä säädetään.

6 a §

Osakkaat ovat keskenään vastuussa 6 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetusta suorituksesta sen mukaan kuin he ovat osituksessa tai perinnönjaossa saaneet liikaa.

Jos osakas ei kykene suorittamaan osuuttaan, muiden osakkaiden on täytettävä vajaus osituksessa tai jaossa saamallaan omaisuudella tai sen arvolla.

Osakkaalla, joka on palauttanut varoja yli oman osuutensa, on oikeus saada kultakin muulta palautusvelvolliselta, mitä hän on tämän osuudesta suorittanut.

7 §

Erityisjälkisäädöksen tai tarkoitemääräyksen perusteella pesästä saatu omaisuus on palautettava, sikäli kuin sitä tarvitaan velan katteeksi. Jollei omaisuus ole tallella, on sen arvo korvattava, mikäli erityisiä vastasyitä ei ole.

7 §

Erityisjälkisäädöksen tai tarkoitemääräyksen perusteella pesästä saatu omaisuus on palautettava *siltä osin* kuin sitä tarvitaan velan katteeksi. *Omaisuu- den arvon korvaamiseen sovelletaan, mitä 8 §:ssä säädetään.*

8 §

Omaisuu- den 6 ja 7 §:ään perustuva palautamisvelvollisuus käsittää myös koron tai tuoton. Palauttamisvelvolliselle on kuitenkin korvattava tarpeelliset sekä, milloin hän oli vilpittömässä mielessä, myös hyödylliset kustannukset.

8 §

Jos palautettava omaisuus ei ole tallella tai muuten palautettavissa, sen arvo on korvattava.

Jos palautettavan omaisuuden arvo on alentunut merkittävästi kulumisen tai vahingoittumisen vuoksi, palautusvelvollisen on korvattava arvon aleneminen. Jos omaisuuden arvo on alentunut muusta syystä, palautusvelvollisen on suoritettava kohtuullinen korvaus omaisuuden arvon alenemisesta, jos siihen katsotaan olevan erityistä syytä.

Jos tietyn omaisuuden palauttamisesta ai-

heutuisi haittaa, palautusvelvollisella on oikeus maksaa omaisuuden palauttamisen sijasta omaisuuden arvon mukainen korvaus.

8 a §

Jos palautusvelvollinen on saanut pesästä rahaa, hänen on maksettava palautettavalle rahamäärälle korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin mukaista korkoa siitä lukien, kun hän sai omaisuuden haltuunsa. Muusta palautettavasta omaisuudesta saatu tuotto tai sen arvo on korvattava ja omaisuudesta saadusta hyödystä suoritettava kohtuullinen korvaus. Korvausta hyödystä ei kuitenkaan tarvitse suorittaa, jos korvauksen voidaan katsoa sisältyvän omaisuuden arvon alenemisesta suoritettavaan korvaukseen.

Jos palautettava omaisuus on rahaa tai jos omaisuuden arvo on korvattava, palautusvelvollisen on suoritettava korkoa korkolain 4 §:n mukaisesti palauttamisvaatimuksen esittämisestä lukien.

8 b §

Palautusvelvollisella on oikeus saada korvaus palautettavaan omaisuuteen panemistaan tarpeellisista kustannuksista ja, jos se harkitaan kohtuulliseksi, muista kustannuksista.

8 c §

Palautusvelvollisuutta voidaan painavasta syystä sovitella.

9 §

Ennen kuin 1 §:n 1 momentissa säädetty määräaika on päättynyt, tai, milloin pesä on pesänselvittäjän hallinnossa, velkojain tyydyttämisestä on tehty sopimus, maksettakoon pesän varoista vainajan velka vain, milloin on pätevä syy olettaa, ettei velan maksamisesta aiheudu muille velkojille vahinkoa. Sanottuna aikana älköön saatettako loppuun pesän omaisuuteen kohdistuvaa ulosmittausta, ellei velkojalla ollut pantti- tai pidätysoikeutta ulosmitattuun omaisuuteen.

9 §

Ennen kuin kuukausi on kulunut perunkirjoituksesta tai, jos omaisuus on luovutettu pesänselvittäjän hallintoon, ennen kuin velkojen maksamisesta on tehty 19 luvun 12 a §:ssä tarkoitettu sopimus tai pesänselvittäjän päätös, vainajan velan saa maksaa pesän varoista vain, jos on pätevä syy olettaa, ettei sen maksamisesta aiheudu vahinkoa muille velkojille. Edellä tarkoitettuna aikana ei saa toimittaa loppuun pesän omaisuuteen kohdistuvaa ulosmittausta, ellei velkojalla ollut pantti- tai pidätysoikeutta ulos-

mitattuun omaisuuteen.

10 §

Sitten kun 1 §:n 1 momentissa säädetty määräaika on päättynyt, voi velkoja vaatia vakuutta sellaisesta vainajalta jääneestä velasta, joka ei ole erääntynyt ja josta ei ole riittävää vakuutta. Jollei vakuutta anneta kolmen kuukauden kuluessa, katsotaan velka sen jälkeen erääntyneeksi.

10 §

Kun perunkirjoituksen toimittamisesta on kulunut kuukausi, velkoja voi vaatia vakuutta sellaisesta vainajalta jääneestä velasta, joka ei ole erääntynyt ja josta ei ole riittävää vakuutta. Jollei vakuutta anneta kolmen kuukauden kuluessa vakuuden vaatimisesta, velka katsotaan erääntyneeksi.

11 §

Jos osakkaat ovat 9 §:n vastaisesti maksaneet velkaa tahi 1 §:ssä omaisuuden luovuttamiselle säädetyn määräajan kuluessa velkojain vahingoksi täyttäneet erityisjälkisdöksen tai tarkoitemääräyksen, myyneet, pantanneet tahi muulla tavoin käyttäneet tai hävittäneet pesän omaisuutta, vastatkoon niistä vainajan veloista, jotka he silloin ovat tietäneet tai joista he viimeistään sen jälkeen toimitetussa perunkirjoituksessa ovat saaneet tiedon. Jos tässä tarkoitettusta toimesta on aiheutunut ainoastaan vähäinen vahinko tai jos siihen on ryhdytty ajattelemattomuudesta tai pesän tilaa tarkoin tietämättä, on vain vahinko korvattava.

11 §

Jollei pesänselvittäjää ole määrätty, osakas voi hakea kuolinpesän asettamista konkurssiin.

Konkurssin edellytyksistä säädetään konkurssilain 2 luvussa.

12 §

Jos omaisuuden ositus tai perinnönjako toimitetaan ennen kuin kaikki velat on maksettu, vastaa osakas, joka on osallistunut ositukseen tai jakoon taikka vastaamottanut siinä hänelle tulleen omaisuuden, niistä vainajan veloista, jotka hän silloin oli tietänyt tai joista hän viimeistään sen jälkeen toimitetussa perunkirjoituksessa on saanut tiedon. Osituksesta ei kuitenkaan ole tällaista seuraamusta, milloin eloonjäänyt puoliso ei ole saanut mitään vainajan omaisuudesta.

(kumotaan)

13 §

Jos osakkaiden hakemuksesta pesänselvittäjän hallinto lakkautetaan, ennen kuin velat on maksettu, katsotaan, mikäli on kysymys

(kumotaan)

velkavastuusta, pesän luovuttamisen jääneen tapahtumatta.

14 §

Milloin osakas, jonka hoidossa pesä on, jättää perunkirjoituksen toimituttamatta määräajassa, vastaa hän kaikista vainajan veloista. Sama on laki, jos osakas perunkirjoituksessa tahi valalla vahvistaessaan perukirjan antaa vääräksi tietämänsä ilmoituksen taikka tahallaan jättää ilmoittamatta jonkin tietämänsä seikan ja siten vaarantaa velkojain oikeutta.

(kumotaan)

15 §

Jos osakas on vastuussa vainajan velasta, vastaa hän myös pesän velasta. Edellä 2 §:n 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa on osakkaan suoritettava pesälle sellaista velkaa vastaava määrä, joka on tehty pesää varten ennen sen luovutusta.

(kumotaan)

16 §

Mitä 1, 2 ja 11—15 §:ssä on säädetty osakkaan velkavastuusta, ei ole sovellettava osakkaaseen, joka on vajaavaltainen tai jota edustaa uskottu mies. Holhooja tai uskottu mies vastaa vahingosta, minkä hän toimenpiteellään tai laiminlyönnillään on vainajan pesän velkojille aiheuttanut.

(kumotaan)

17 §

Milloin useat ovat tämän luvun mukaan joutuneet vastuuseen velasta tai vahingosta, vastaavat he yhteisvastuullisesti. Mitä joku on suorittanut, on, mikäli sitä ei korvata pesän varoista, jaettava heidän kesken 18 luvun 7 §:n 2 momentissa säädettyjen perusteiden mukaisesti.

(kumotaan)

18 §

Jollei osakas ole saanut mitään etua pesästä eikä myöskään ryhtynyt muihin sitä koskeviin toimiin kuin niihin, mitkä 18 luvun 3 §:n mukaan ovat olleet hänen velvollisuutenaan, ja osallistunut perunkirjoitukseen, on hän vapaa pesän luovuttamisen laiminlyönnistä johtuvasta vastuusta.

(kumotaan)

19 §

Ellei vainajalta ole jäänyt enempää omaisuutta kuin mitä tarvitaan kohtuullisiin hau-

(kumotaan)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

taus- ja perunkirjoituskustannuksiin, ei tämän luvun säännöksiä vainajan velkaa koskevasta vastuusta ole sovellettava. Oikeudella on niin ikään valta, milloin olosuhteet antavat siihen aiheutta, vapauttaa osakas vastaamasta vainajan veloista, vaikka pesän varat jonkin verran ylittävätkin mainitut kustannukset.

24 luku

Sopimukseen perustuvasta kuolinpesän yhteishallinnosta

7 §

Osakkaan vastuuseen yhteishallinnon aikana tehdystä velasta, tai sinä aikana aiheutuneesta vahingosta on sovellettava, mitä 18 luvun 7 §:ssä sekä 21 luvun 15 ja 17 §:ssä on säädetty.

24 luku

Sopimukseen perustuvasta kuolinpesän yhteishallinnosta

7 §

Osakkaan yhteishallinnon aikana aiheuttaman vahingon korvaamiseen sovelletaan, mitä 18 luvun 7 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 200.

Tätä lakia ei sovelleta, jos perittävä on kuollut ennen lain voimaantuloa.

2.

Laki**avioliittolain 90 ja 99 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 13 päivänä kesäkuuta 1929 annetun avioliittolain (234/1929) 90 §, sellaisena
 kuin se on laissa 411/1987, ja

lisätään 99 §:ään siitä mainitulla lailla 411/1987 kumotun 4 momentin tilalle uusi 4 mo-
 mentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

90 §

Omaisuu- den ositusta toimitettaessa on omaisuutena, johon toisella puoliso- lla ei ole avio- oikeutta, pidettävä:

1) omaisuutta, jonka puoliso on ansainnut taikka saanut perintönä, lahjana tai testa- mentin nojalla avioliiton purkaututtua toi- sen puolison kuoleman johdosta; ja

2) omaisuutta, jonka puoliso on ansainnut taikka saanut perintönä, lahjana tai testa- mentin nojalla sen jälkeen kun *pesänjakajan määräämistä taikka* avioeroa koskeva asia on tullut vireille; *omaisuutta on kuitenkin pidettävä omaisuutena, johon toisella puo- lisolla on avio-oikeus, jos pesänjakajan määräämistä koskeva asia on rauennut tai avioeroa koskeva asia on rauennut muusta syystä kuin sen johdosta, että puoliso on kuollut asian vireillä ollessa.*

Ehdotus

90 §

Omaisuu- den ositusta toimitettaessa on omaisuutena, johon toisella puoliso- lla ei ole avio-oikeutta, pidettävä:

1) omaisuutta, jonka puoliso on ansainnut taikka saanut perintönä, lahjana tai testa- mentin nojalla avioliiton purkaututtua toi- sen puolison kuoleman *vuoksi*;

2) omaisuutta, jonka puoliso on ansainnut taikka saanut perintönä, lahjana tai testa- mentin nojalla sen jälkeen kun avioeroa koskeva asia on tullut vireille.

Poiketen siitä, mitä 1 momentin 2 kohdas- sa säädetään, toisella puoliso- lla on kuiten- kin avio-oikeus kohdassa tarkoitettuun omaisuuteen, jos avioeroa koskeva asia on rauennut muusta syystä kuin sen vuoksi, että puoliso on kuollut asian vireillä ollessa.

99 §

Velka, jota koskevan ulosotto- perusteen täytäntöönpanokelpoisuus on ennen osituk- sen toimittamista lakannut ulosottolain (37/1895) 2 luvun 24—26 §:n mukaisesti, on vähennettävä vain, jos kysymyksessä on

kuolleen puolison velka. Elossa olevan puolison tällainen velka on kuitenkin vähennettävä, jos velkojalla on oikeus saada velasta suoritus vakuutena olevasta puolison omaisuudesta tai käyttää saatavansa puolisolta olevan velkansa kuittaamiseen.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .*

*Tätä lakia ei sovelleta, jos perittävä on
kuollut ennen lain voimaantuloa.*

3.

Laki**takauksesta ja vierasvelkapanttauksista annetun lain 17 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan takauksesta ja vierasvelkapanttauksista 19 päivänä maaliskuuta 1999 annetun lain (361/1999) 17 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 129/2004 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 §

Velallisen vapauttaminen vastuusta

Velkoja saa periä päävelan aikaisempien ehtojen mukaisesti takaajalta, vaikka päävelan ehtoja on velallisen osalta muutettu yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993) tai yrityksen saneerauksesta annetussa laissa (47/1993) tarkoitetussa velkajärjestelyssä taikka konkurssilain (120/2004) 21 luvussa tarkoitetussa sovinnossa.

Velkoja saa periä päävelan aikaisempien ehtojen mukaisesti takaajalta, vaikka päävelan ehtoja on velallisen osalta muutettu yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993) tai yrityksen saneerauksesta annetussa laissa (47/1993) tarkoitetussa velkajärjestelyssä taikka konkurssilain (120/2004) 21 luvussa tarkoitetussa sovinnossa tai päätöksellä, jonka pesänselvittäjä on tehnyt perintökaaren (40/1965) 19 luvun 12 a §:n nojalla.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 200__.

Tätä lakia ei sovelleta, jos perittävä on kuollut ennen lain voimaantuloa.

4.

Laki**konkurssilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 20 päivänä helmikuuta 2004 annetun konkurssilain (120/2004) 2 luvun 2 §:n 3 momentti ja 5 § sekä 12 luvun 1 §:n 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

Konkurssiin asettamisen edellytykset

2 §

Velkojan oikeus vaatia velallisen asettamista konkurssiin

Konkurssiin asettamista ei kuitenkaan voi vaatia velkoja, jonka saatavaa koskevan ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut ulosottolain (37/1895) 2 luvun 24—26 §:n mukaisesti.

Konkurssiin asettamista ei kuitenkaan voi vaatia velkoja, jonka saatavaa koskevan ulosottooperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut ulosottolain (37/1895) 2 luvun 24—26 §:n mukaisesti. *Tällaisen saatavan perusteella voidaan kuitenkin vaatia kuolinpesän asettamista konkurssiin.*

5 §

Ylivelkaisuus konkurssin edellytyksenä

Selvitystilassa oleva velallinen, kuolinpesä tai konkurssipesä voidaan asettaa konkurssiin myös, jos sen varat eivät riitä velkojen maksamiseen.

5 §

Ylivelkaisuus konkurssin edellytyksenä

Selvitystilassa oleva velallinen, kuolinpesä tai konkurssipesä voidaan asettaa konkurssiin myös, jos sen varat eivät riitä velkojen maksamiseen. *Kuolinpesä voidaan kuitenkin asettaa konkurssiin vain, jos konkurssi on pesän laajuuden, omaisuuden rahaksimuuton tai muun erityisen syyn vuoksi tarkoituksenmukainen menettely pesän omaisuuden käyttämiseksi pesän ja vainajan velkojen maksuun.*

12 luku

Konkurssisaatavat, valvonta ja saatavien selvittäminen

1 §

Yleiset säännökset konkurssivelkojan asemasta

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske velkojaa, jonka saatavaa koskevan ulosottoerusteen täytäntöönpanokelpoisuus on ennen konkurssin alkamista lakannut ulosottolain 2 luvun 24—26 §:n mukaisesti. Velkojalla on kuitenkin oikeus saada suoritus vakuutena olevasta velallisen omaisuudesta tai käyttää saatavansa velalliselta olevan velkansa kuittaamiseen.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske velkojaa, jonka saatavaa koskevan ulosottoerusteen täytäntöönpanokelpoisuus on ennen konkurssin alkamista lakannut ulosottolain 2 luvun 24—26 §:n mukaisesti. Velkojalla on kuitenkin oikeus saada suoritus vakuutena olevasta velallisen omaisuudesta tai käyttää saatavansa velalliselta olevan velkansa kuittaamiseen. *Mitä tässä momentissa säädetään, ei sovelleta kuolinpesän konkurssissa.*

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200.*

*Tätä lakia ei sovelleta, jos perittävä on
kuollut ennen lain voimaantuloa.*

5.

Laki**velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan velkojien maksunsaantijärjestyksestä 30 päivänä joulukuuta 1992 annetun lain (1578/1992) 6 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on osaksi laissa 678/2002, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

6 §

Viimeksi suoritettavat saatavat

Viimeksi suoritettavat saatavat

Viimeksi suoritetaan:

1) konkurssin alkamisen jälkeiseltä ajalta sellainen korko ja viivästyksen keston mukaan määräytyvä maksuviivästyksen seuraamus, jota etuoikeus ei koske;

2) ylikuormamaksu, kilpailunrikkomismaksu, menetetyksi tuomittu rahamäärä sekä muu vastaava rikoksen tai lainvastaisen menettelyn vuoksi tuomittu tai määrätty julkisoikeudellinen maksuseuraamus, ei kuitenkaan rikoslain (39/1889) 2 a luvun 3 §:n 1 momentin mukaisesti päiväsakoin vahvistettu sakko ja uhkasakko, sekä vero- tai vakuuttamisvelvollisuudesta annettujen tai muiden vastaavien säännösten rikkomisesta johtuva veron tai maksun korotus;

3) saatava, joka perustuu velallisen liikkeelle laskemaan joukkovelkakirjalainaan, jos lainan ehdoissa saatavalle on määrätty huonompi etuoikeus kuin liikkeelle laskijan muille sitoumuksille;

4) sellaiseen lainaan perustuva saatava, jonka pääoma sekä korko ja muu hyvitys saadaan lainaehtojen mukaan maksaa yrityksen purkautuessa ja konkurssissa vain kaikkia muita velkojia huonommalla etuoikeudella; *sekä*

5) lahjanlupauslakiin (625/47) perustuva saatava.

Viimeksi suoritetaan:

1) konkurssin alkamisen jälkeiseltä ajalta sellainen korko ja viivästyksen keston mukaan määräytyvä maksuviivästyksen seuraamus, jota etuoikeus ei koske;

2) ylikuormamaksu, kilpailunrikkomismaksu, menetetyksi tuomittu rahamäärä sekä muu vastaava rikoksen tai lainvastaisen menettelyn vuoksi tuomittu tai määrätty julkisoikeudellinen maksuseuraamus, ei kuitenkaan rikoslain (39/1889) 2 a luvun 3 §:n 1 momentin mukaisesti päiväsakoin vahvistettu sakko ja uhkasakko, sekä vero- tai vakuuttamisvelvollisuudesta annettujen tai muiden vastaavien säännösten rikkomisesta johtuva veron tai maksun korotus;

3) saatava, joka perustuu velallisen liikkeelle laskemaan joukkovelkakirjalainaan, jos lainan ehdoissa saatavalle on määrätty huonompi etuoikeus kuin liikkeelle laskijan muille sitoumuksille;

4) sellaiseen lainaan perustuva saatava, jonka pääoma sekä korko ja muu hyvitys saadaan lainaehtojen mukaan maksaa yrityksen purkautuessa ja konkurssissa vain kaikkia muita velkojia huonommalla etuoikeudella;

5) lahjanlupauslakiin (625/1947) perustuva saatava;

6) *kuolinpesän konkurssissa saatava, jota*

koskevan ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus on lakannut ulosottolain (37/1895) 2 luvun 24—26 §:n mukaisesti;

7) kuolinpesän konkurssissa muut kuolinpesän velat kuin perintökaaren (40/1965) 18 luvun 5 §:ssä tarkoitetut pesänselvitysvelat.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200.*

*Tätä lakia ei sovelleta, jos perittävä on
kuollut ennen lain voimaantuloa.*

6.

Laki

ulosottolain 4 luvun 3 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 3 päivänä joulukuuta 1895 annetun ulosottolain (37/1895) 4 luvun 3 a §, sellaisena kuin se on laissa 679/2003, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 luku

4 luku

Ulosmittauksesta

Ulosmittauksesta

3 a §

Jos vainajan velasta on toimitettu ulosmitaus *kuolinpesässä* eikä velkojalla ollut pantti- tai pidätysoikeutta ulosmitattuun omaisuuteen, omaisuutta ei saa myydä, ennen kuin kuukausi on kulunut perunkirjoituksesta tai sen määräajan päättymisestä tai, milloin pesä on pesänselvittäjän hallinnossa, ennen kuin velkojen maksamisesta on tehty sopimus. Omaisuus voidaan kuitenkin myydä, jos kuolinpesän hallinto siihen suostuu tai omaisuus on arvossaan nopeasti alentuvaa taikka sen hoitokustannukset ovat korkeat. Kertyneiden varojen nostamisesta säädetään 6 luvussa.

3 a §

Jos vainajan velasta on toimitettu ulosmitaus eikä velkojalla ollut pantti- tai pidätysoikeutta ulosmitattuun omaisuuteen, omaisuutta ei saa myydä, ennen kuin kuukausi on kulunut perunkirjoituksesta tai sen määräajan päättymisestä tai, *jos* pesä on pesänselvittäjän hallinnossa, ennen kuin velkojen maksamisesta on tehty sopimus *tai perintökaaren (40/1965) 19 luvun 12 a §:ssä tarkoitettu pesänselvittäjän päätös*. Omaisuus voidaan kuitenkin myydä, jos kuolinpesän hallinto siihen suostuu tai omaisuus on arvossaan nopeasti alentuvaa taikka sen hoitokustannukset ovat korkeat. Kertyneiden varojen nostamisesta säädetään 6 luvussa.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .*

*Tätä lakia ei sovelleta, jos perittävä on
kuollut ennen lain voimaantuloa.*

7.

Laki

yritys- ja yhteisötietolain 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 16 päivänä maaliskuuta 2001 annetun yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 14 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1491/2001, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

14 §

Vastuu ilmoitusten tekemisestä

Muutosilmoituksen tekemisestä on osakeyhtiössä, osuuskunnassa, säästöpankissa, vakuutusyhdistyksessä ja valtion liikelaitoksessa vastuussa myös toimitusjohtaja, sekä yhtiössä, johon sovelletaan asunto-osakeyhtiölakia (809/1991), ja asumisoikeusyhtiötyksessä lisäksi isännöitsijä. Jos yksityinen elinkeinonharjoittaja tai avoimen yhtiön yhtiömies taikka kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies kuolee, on myös hänen kuolinpesänsä osakas, *ei kuitenkaan perintökaaren (40/1965) 21 luvun 18 §:ssä tarkoitettu osakas*, vastuussa ilmoituksen tekemisestä.

Muutosilmoituksen tekemisestä on osakeyhtiössä, osuuskunnassa, säästöpankissa, vakuutusyhdistyksessä ja valtion liikelaitoksessa vastuussa myös toimitusjohtaja sekä yhtiössä, johon sovelletaan asunto-osakeyhtiölakia (809/1991), ja asumisoikeusyhtiötyksessä lisäksi isännöitsijä. Jos yksityinen elinkeinonharjoittaja, avoimen yhtiön yhtiömies tai kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies kuolee, myös hänen kuolinpesänsä osakas on vastuussa ilmoituksen tekemisestä. *Vastuussa ei kuitenkaan ole osakas, joka ei ole saanut pesästä mitään etua eikä ryhtynyt perunkirjoitukseen osallistumisen lisäksi muihin kuin perintökaaren (40/1965) 18 luvun 3 §:ssä tarkoitettuihin toimiin.*

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 200 .*

*Tätä lakia ei sovelleta, jos perittävä on
kuollut ennen lain voimaantuloa.*
